EDITURA ION CREANGĂ

MIRCEA POPESCU

Sfărâmătorul de stânci

Colecția Icar

Colecţia Icar

Sir Henry Morton Stanley 1841-1904

Coperta de A. Olsufiev

MIRCEA POPESCU

Sfărâmătorul de stânci

Ediţie electronică îngrijită de

EDITURA ION CREANGĂ ● 1971

Cuprins

Capitolul I.
Copilăria lui John Rowlands

Caii se opriră în faţa porţii dărăpănate a vechiului castel feudal. Bărbatul de pe capră sări eu o mişcare sprintenă în drum, stârnind praful.

— Coboară, John! se adresă el unui băiat cam de vreo şase ani, care stătea ghemuit pe fundul căruţei. Am ajuns!

Băiatul se ridică anevoie. Toate încheieturile îl dureau din cauza drumului prost, plin de gropi şi a căruţei care îl zdruncinase tot timpul.

Cum ajunse jos lângă bărbat, acesta îi înşfăca mâna stângă şi îl trase, grăbit, după el.

Traversară grădina şi se opriră în dreptul unei uşi, deasupra căreia sta prinsă o firmă decolorată de şirul anilor ce trecuseră peste ea: „Administraţia Uniunii Sfântului Asaph“.

— Uite, vezi, aici o să fie de acum încolo casa ta! îi arătă bărbatul.

John nu răspunse nimic. Cercetă, plin de curiozitatea firească a vârstei, imaginea sumbră a zidurilor vechiului castel.

Însoţitorul său smuci de un mâner de alamă, aşezat pe uşa masivă de stejar, şi un clopot hodorogit răsună lugubru în interior.

Se auzi o tuse seacă, după care un individ ciudat deschise uşa. Avea ochii bulbucaţi, ca de broască; sprâncenele stufoase se îmbinau atât de perfect, că puteai să crezi că nu e decât una singură, iar nasul, lung şi drept, semăna cu vârful ascuţit al unei lănci. Corpul, rotofei şi scund, era înfăşurat într-o sutană neagră, ruptă şi soioasă, iar pe cap purta o căciulă roasă de lutru, a cărei culoare părea nedefinită.

Îi măsură cu o privire pătrunzătoare, adresându-se bărbatului:

— Eşti Henry Chester?

— Da, domnule, răspunse acesta vădit impresionat de înfăţişarea rotofeiului.

— Şi el e nepotul dumitale?

— Da, domnule!

— Am primit scrisoarea. Ai adus banii?

Henry se grăbi să scoată din buzunarul drept al hainei un portofel soios, îndesat cu bancnote de mică valoare.

— I-am adus, domnule!

Individul întinse lacom mâna după bani şi — când începu să-i numere — micuţul John observă că omul era infirm.

— Da, sunt toţi, murmură satisfăcut, într-un târziu, ciungul. Să ştii că nepotul dumitale se va bucura de-o îngrijire deosebită, mai adăogă el.

Henry Chester îi întinse mâna:

— Vă mulţumesc, domnule! Am să mai trec pe aici... din trei în trei luni... să vă plătesc taxele...

Apoi, fără nici o vorbă, se grăbi să plece la căruţă.

Copilul rămase pironit locului. Se uită după unchiul său, până ce acesta dispăru pe poarta castelului. În ochii lui nu se putea citi nici tristeţe, dar nici bucurie pentru această despărţire neaşteptată, ci un fel de indiferenţă, o absenţă rece, neobişnuită pentru vârsta lui.

— Vino înăuntru, auzi el ca prin vis.

Poate că atunci doar îşi dădu seama că a rămas singur lângă un străin a cărui faţă era cât se poate de respingătoare. Îşi întoarse privirea spre el. Ciungul schimonosi un rânjet şi-i spuse, agitându-şi singurul braţ:

— Vino înăuntru, copile! Aceasta va fi casa ta de-acum încolo.

John îl urmă cu sfială.

„Administraţia Uniunii Sfântului Asaph“ era o cameră rece, neprimitoare, cu ziduri groase, jilave, de parcă s-ar fi scurs zeci de ploi prin acoperiş, de-a lungul pereţilor. Într-un colţ se zăreau un scrin şi un jilţ, amândouă demodate şi lipsite de valoare, dar copilului i se părură neînchipuit de frumoase, deoarece nu mai văzuse până atunci asemenea lucruri.

Ciungul se aşeză în jilţ şi dintr-unul din sertarele scrinului scoase un caiet cu scoarţe groase.

— Cum te cheamă? îl întrebă, în timp ce-şi potrivise, cu chiu cu vai, o pereche de ochelari cu ramele sparte, pe vârful nasului său ascuţit.

— John. John Rowlands.

— Rowlands?

— Aşa mă cheamă.

— Ascultă, băiete! Numele meu e James Francis. La toate întrebările îmi vei răspunde cu „Da, domnule Francis!“ sau: „Nu, domnule Francis!“ Ne-am înţeles?

— Da, domnule Francis!

— Aşa. Văd că eşti un băiat ascultător. Deci, numele tău este John Rowlands.

Domnul Francis muie o pană de gâscă în călimară şi silabisind numele copilului îl scrise în „catalogul” cu scoarţe groase.

— Eşti cel mai mic elev al colegiului nostru.

Dar John urmărea cu atenţie exhibiţiile poznaşe ale unei muşte în jurul unui borcan, plin pe jumătate cu miere — aşezat pe una dintre policioarele scrinului. Domnul James Francis observă numaidecât lipsa de atenţie a noului său elev, şi-i strigă:

— Hei, Rowlands!

— Da, domnule Francis!

— Cu tine vorbesc! Mă asculţi?

— Da, domnule Francis!

— Repetă atunci, numaidecât, vorbele mele.

— „Vei fi cel mai mic elev...“

— Unde anume, Rowlands?

— Am uitat, domnule!

— Ascultă, băiete! E pentru prima şi ultima oară când îţi trec cu vederea lipsa de politeţe. Ai înţeles?

— Da, domnule Francis!

— La repetarea abaterii de la disciplină vei fi sancţionat cu toată asprimea.

— Da, domnule Francis.

— Nu mă mai întrerupe. Urmăreşte cu atenţie ceea ce-ţi spun. Colegiul „Uniunii Sfântului Asaph“ este o instituţie unde nu se admite, sub nici o formă, lipsa de disciplină. Ai înţeles?

John rămase mut.

— De ce nu-mi răspunzi?

— Aţi spus adineaori să nu vă mai întrerup.

— Hm, să ştii că nu tolerez nici obrăznicia! Când eşti întrebat trebuie să răspunzi. Deci, după cum spuneam... şi domnul James Francis vorbi, fără întrerupere, timp de aproximativ cincisprezece minute. La sfârşitul acestui discurs, care ţinea loc totdeauna de obişnuitele sale urări de bun venit, John rosti cu hotărâre un: „Da, domnule Francis“, deşi nu pricepuse absolut nimic, dar constatase, cu firească bucurie, că musca reuşise să cadă în borcanul cu miere şi că acum se zbătea zadarnic, încercând să iasă din capcana dulce şi neîndurătoare.

Zilele petrecute, de micul John Rowlands la colegiul „Uniunii Sfântului Asaph“ aveau să-i rămână întipărite în minte pentru toată viaţa.

Henry Chester reuşise s-o convingă pe buna sa soţie, Helen, că această instituţie, unde îl înscriseseră pe nepotul lor, îi va fi ca o a doua casă părintească. Din nefericire, Helen nu ştia ce se petrece îndărătul

masivelor ziduri ale acestui castel.

Colegiul semăna mai degrabă cu o nenorocită închisoare pentru delicvenţii minori, iar directorul ei, domnul James Francis, fusese odinioară salariat într-o uzină, unde-şi pierduse şi mâna stingă. Posedând o brumă de cultură, ajunsese la „Uniunea Sfântului Asaph“ — o instituţie bazată pe donaţiile unor bogătaşi. Aşa-zisul colegiu era finanţat din aceste „venituri”, dar domnul James Francis, îndată ce fusese numit conducătorul instituţiei, începuse să perceapă, cu de la sine putere, anumite taxe pe oare le suportau familiile şi rudele celor internaţi aici. Bineînţeles că tot venitul acesta suplimentar intra în buzunarele deosebit de largi ale binevoitorului domn Francis, căruia nimeni dintre membrii comitetului de conducere nu îndrăznea să-i cerceteze câştigurile.

Şase ani încheiaţi a stat John Rowlands în această închisoare fără gratii. În tot acest timp, domnul Francis l-a chinuit aşa cum îi chinuia şi biciuia şi pe ceilalţi colegi mai mari.

Din ce în ce mai violent şi mai hapsân, domnul James Francis a sfârşit, în cele din urmă, la casa de nebuni. E uşor de închipuit cât a putut suferi bietul orfan în cei şase ani petrecuţi aici. Când, în sfârşit, Francis e transportat la ospiciu, John fuge din acest infern şi se refugiază în saltul Flynnon Benno, unde avea nişte rude. Aici ajunge supraveghetor la şcoală. În acelaşi timp dă lecţii de istorie şi geografie celor de-o vârstă cu el — lecţii pe care le pregăteşte trudnic noaptea. Dar din cauza vărului său, invidios şi răutăcios, certurile şi neînţelegerile între ei se ţin lanţ. Aşa că, într-o bună zi, John pleacă la o altă mătuşă, tocmai în nordul Ţării Galilor, la Tremeirehorn. Mătuşa, o ţărancă severă şi ursuză, îl face cioban. John Rowlands e de-acum un

flăcăiandru de paisprezece ani şi începe să înţeleagă că pentru un copil nimeni nu poate ţine locul unei adevărate mame.

Pe piscul Craig Faur, umblând cu turma, visează şi trăieşte cele mai fericite clipe ale copilăriei sale zbuciumate.

În scurt timp pleacă şi de aici la o altă mătuşă care se oferă să-i găsească de lucru la Liverpool. Se desparte de sat cu inima grea, presimţind că o dată cu aceasta începe lunga-i pribegie, neobosita sa goană după fericire şi izbândă.

Capitolul II.
Pe bordul lui „Windermere”

În vârstă de numai cincisprezece ani, cu părul castaniu şi ochii negri — răscolitor de trişti — cu trupul subţirel, îndoit sub povara loviturilor pe care le-a primit şi a lipsurilor îndurate de-a lungul anilor, John rătăceşte cu privirea peste nesfârşitul întinderii oceanului. Amintirile ultimilor doi ani îi trec pe dinaintea ochilor, ca şi cum le-ar vedea zugrăvite pe o pânză pictată în alb şi negru.

La Liverpool, omul în serviciul căruia intrase în urmă cu doi ani se dovedise a fi un şarlatan şi un neomenos, asemeni unchiului său Henry Chester. Zile întregi a colindat străzile oraşului în căutare de lucru. În cele din urmă, după nenumărate refuzuri, se angajează cu cinci şilingi pe săptămână la un negustor de mărunţişuri. De la şapte dimineaţa şi până la nouă seara mătură prăvălia, curăţă lămpile, spală ferestrele.

Nu stătu multă vreme nici la negustorul de mărunţişuri şi intră la un măcelar, fără să-şi îmbunătăţească cu ceva situaţia. Corvezile îl copleşeau. În fiecare zi ducea în spinare coşuri grele cu alimente pentru aprovizionarea vapoarelor ancorate în port. Într-o zi, ducându-se pe bordul vasului „Windermere“ pentru a preda căpitanului o factură, admira mobilierul bogat al cabinelor şi mai ales oglinzile cu rame aurite. Din această visare de o clipă îl trezi căpitanul, întrebându-l deschis:

— Ascultă, tinere, n-ai vrea să te angajezi ca mus pe acest vapor? Îţi dau cinci dolari pe lună şi echipamentul necesar.

Tânărul nu ezită nici o clipă pentru a răspunde afirmativ, deoarece i se părea că vaporul ii făgăduia împlinirea viselor sale. Şi apoi mai erau şi trecutele

corvezi umilitoare, zdrenţele sale de cerşetor şi hrana foarte proastă, care îl deznădăjduiseră într-atât, încât nu vedea o altă scăpare decât angajându-se pe „Windermere“.

„Oare ce-mi va rezerva viitorul?“ îşi încheie şirul gândurilor John Rowlands, oftând fără voia lui.

Nu peste multă vreme avea să regrete hotărârea luată. Nicăieri nu îndurase un tratament mai crunt ca aici: bătaie şi foame, foame şi bătaie. „Windermere“ abia ancorase la New Orleans şi tânărul John Rowlands dispăru fără urmă în învălmăşeala oraşului, ducând cu el imaginea traiului de pe acest vapor ca pe una din cele mai triste amintiri ale vieţii sale.

Rătăcea de zile întregi fără rost pe străzile New Orleansului.

Paşii îl duseră pe o stradă liniştită, situată într-un cartier cu vile deosebit de arătoase. Le cercetă plin de curiozitate, dar fără nici o speranţă.

Deodată privirile îi căzură pe o firmă aninată la poarta casei celei mai impunătoare de pe acea stradă: *„Speake and Stanley — comerţ en-gros şi comisioane”.*

Îl trezi la realitate o voce baritonală, cu un timbru plăcut, melodios:

— Ascultă, băiete, cu tine vorbesc. Nu vrei să-mi dai o mână de ajutor?

— Cu plăcere, domnule! murmură John, privind cu surprindere spre cel care i se adresase cu un ton atât de familiar.

Ceea ce îl impresionase pe John nu fusese statura atletică a interlocutorului său, cât privirea aceea blândă, în contrast cu înfăţişarea fizică generală, izvorâtă clin ochii de culoarea murelor coapte.

— Ai vrea să munceşti... să te îmbogăţeşti, nu-i aşa?

îl întrebă, surâzător, domnul cu privirea blajină.

— Desigur, domnule! răspunse John, amuzat la gândul că ar putea fi vreodată şi el un om cu stare.

— Ce ştii să faci?

— De toate, domnule!

— Ştii să citeşti?

— Desigur, domnule!

— Dar să scrii?

— Bineînţeles!

Domnul cu privirea blândă îi făcu un semn cu mâna, invitându-l să-l urmeze.

Pătrunseră intr-o magazie de scânduri, situată în spatele vilei arătoase. Magazia era alcătuită dintr-o singură încăpere uriaşă, cel puţin aşa i se păru lui John.

De-a lungul pereţilor erau stivuiţi saci de diferite mărimi, iar în mijlocul încăperii stătea un bătrânel simpatic la înfăţişare şi puţin cam miop, care nota de zor într-un carneţel adresele unor firme comerciale.

— Hello, Speake! îl salută domnul pe bătrânel. Iată, ţi-am adus ajutorul promis.

Bătrânelul aruncă spre John o privire curioasă, pe deasupra ochelarilor fără rame, ce-i aninase pe nasul borcănat ca o gogonea pusă la murat.

— Hm! se mulţumi el să exclame, vădit neîncrezător în posibilităţile tânărului zdrenţăros, ce se oprise sfios în pragul uşii.

— Pe cuvântul meu, Speake, insistă domnul, care nu era altul decât asociatul în afaceri al bătrânelului, având numele Henry Stanley, pe cuvântul meu dacă te înţeleg —, ştii foarte bine că nu m-am înşelat niciodată asupra oamenilor...

— Hm! spuse din nou domnul Speake, dar de această dată exclamaţia sa era mult mai îngăduitoare.

— Îl vom supune imediat la o probă!

Domnul Stanley se întoarse către John:

— Ai spus că ştii să scrii...

John încuviinţă printr-o uşoară înclinare a capului, deoarece simţea că nu era în stare să scoată un singur cuvânt. I se părea că totul nu era decât un vis frumos, ameţitor.

— Atunci scrie pe sacul acela adresa de pe celălalt sac! Şi spunând acestea, domnul Stanley îi întinse o pensulă şi o strachină plină cu tuş chinezesc.

În câteva minute John scrise adresele pe douăzeci de saci cu cafea. Domnul Stanley, entuziasmat de această dexteritate a băiatului — pe care întâmplarea i-l scosese în cale — se adresă cu mulţumire asociatului său:

— Ce părere ai, Speake? Am avut dreptate?

— Hm! exclamă domnul Speake pentru a treia oară, cu un ton din care chiar şi tânărul John înţelese că exprima o categorică aprobare a aprecierilor mărinimosului domn Stanley.

Domnul Stanley era agent comercial; mijlocea afaceri între cultivatorii din susul fluviului şi comercianţii din New Orleans.

La puţin timp după angajarea lui John în serviciul firmei sale, între comerciantul american şi tânărul galez se legase o afecţiune deosebită.

Aşa se face că domnul Stanley hotărî, după o serioasă discuţie cu soţia sa, să-l adopteze.

Şi astfel, John Rowlands, copilul nimănui, chinuit şi alungat, avu la şaptesprezece ani bucuria de a-şi fi găsit, în sfârşit, părinţii de care avea atâta nevoie.

De acum înainte numele său va fi numele tatălui adoptiv: Henry Morton Stanley!

Dar şi de această dată i-a fost hărăzit sa nu se bucure prea multă vreme de fericire. Cea de-a doua mamă a sa muri pe neaşteptate, în timp ce domnul Stanley se afla departe de casă, la Saint Louis, unde plecase pentru

încheierea unor noi tranzacţii comerciale. Primul lui gând fu să-i anunţe tatălui tragica veste. Se hotărăşte să plece de îndată la Saint Louis.

Totul se întâmplase în anul 1859, pe vremea când omul nu avea la dispoziţie telegraful şi telefonul. Aşa se face că tânărul Stanley este nevoit să călătorească o distanţă imensă pentru a-l vesti pe omul care l-a salvat din ghearele mizeriei despre cele două mari nenorociri petrecute în scurt interval: moartea soţiei şi îmbolnăvirea neobositului său asociat, domnul Speake.

Ajunge la Saint Louis în noiembrie şi, spre consternarea sa, află că domnul Stanley plecase, cu câteva zile înainte, la New Orleans.

John nu mai are un ban în buzunar, dar, fără să stea o clipă pe gânduri, hotărăşte să se întoarcă la New Orleans imediat. Se angajează pe bordul unui ponton care transporta în josul apei trunchiurile de copaci căzute în pădurile virgine şi porneşte din nou la drum.

Întregul New Orleans sărbătorea noaptea Anului Nou, 1860. Numai ferestrele vilei Stanley erau cuprinse de întuneric. În sufrageria imensă, câteva lumânări de ceară albă abia risipeau o lumină stranie de-a lungul încăperii. La fiecare capăt al mesei stăteau cei doi Stanley, tatăl şi fiul adoptiv.

Îngânduraţi, trişti, primeau noul an fără nici un fel de entuziasm, deşi masa era încărcată cu toate bunătăţile.

— Dragul meu copil! exclamă la un moment dat domnul Stanley, turnându-şi într-un pahar fin, cu marginile aurite, lichior de ananas — băutura sa preferată. Mâine seară trebuie să plec într-o lungă călătorie prin Indiile Orientale. Am auzit că pe acolo bântuie frigurile palustre şi chiar holera, aşa că nu ştiu dacă mă voi mai întoarce. Nu! E inutil să protestezi! Şi

nici să încerci să mă reţii! Hotărârea mea e luată şi nimic nu mă poate abate din drum. S-ar putea să am zile şi să mă întorc cu bine acasă. Ştii doar că am mai trecut prin asemenea încercări. Dar tot atât de bine s-ar putea...

Domnul Stanley nu-şi isprăvi vorba. Rămase pe gânduri, cu privirea aţintită undeva, în gol. După câteva minute de tăcere, îşi reluă firul gândurilor:

— M-am hotărât să lichidez firma. Am vorbit şi cu Speake. Din jumătatea sumei ce mi se cuvine jumătate îţi va aparţine, iar de nu mă întorc, vei moşteni întreaga mea avere.

Din ochii de culoarea murelor coapte, blânzi şi mari, ai domnului Stanley, picurară câteva boabe de mărgăritar.

— Tată!...

Tânărul se ridică de la locul lui şi, apropiindu-se de omul acela atât de blând şi binevoitor, îi mângâie şuviţele de păr, cu multă afecţiune. Domnul Stanley aprinse o ţigară, îşi sărută fiul adoptiv pe frunte şi-l invită apoi să ia loc pe un fotoliu, aşezat mai aproape de dânsul.

— M-am gândit ca până la reîntoarcerea mea să lucrezi la firma lui Austin, un bun prieten de-al meu din Arkansas. Acolo vei sta în mijlocul naturii. Aer, soare, apă... Îţi vor prinde bine, fiindcă eşti tare slăbuţ. Promite-mi că vei urma întocmai sfaturile mele.

— Da, tată! Îţi promit!

Domnul Stanley oftă uşurat, umplu paharul cu lichior şi, îmbiindu-l şi pe tânăr să facă la fel, toastară pentru sănătatea lor şi îndeplinirea dorinţelor. Ceasul mare din sufragerie vesti că erau orele douăsprezece noaptea.

— Un an nou fericit, fiule!

— Mulţumesc, tată!

Capitolul III.
Un tânăr gazetar dornic de aventuri

Într-o frumoasă zi de primăvară a anului 1867, un tânăr cu înfăţişarea plăcută făcea anticameră în faţa biroului domnului Benett, editorul ziarului „Herald“ din New York. Aşezat pe un fotoliu, tânărul privea distrat pe fereastră o parte din panorama oraşului. Din nou, ca şi altădată, gândurile i se îndreptau mai mult spre trecut, decât spre viitor. Se revedea în urmă cu şapte ani de zile, aşezat într-un fotoliu asemănător aceluia în care stătea acum, ascultând vorbele duioase ale tatălui său adoptiv. Presimţirile i se adeveriseră. Plecase cu inima îndoită şi nu se mai întorsese.

Bolnav de friguri palustre, îşi găsise sfârşitul undeva, într-un orăşel obscur, aflat la sute de kilometri depărtare de New Orleans.

„Destinul crud mă urmăreşte neîncetat. Atâtea fiinţe dragi au pierit, m-au lăsat singur, din ce în ce mai singur... Atunci când m-am crezut mai fericit, am primit o nouă lovitură dureroasă şi am fost nevoit să pornesc de la capăt singur..

Stanley oftă adânc. Secretara domnului Benett tresări, compătimindu-l în gând pe tânărul acesta drăguţ, care aştepta de mai bine o jumătate de oră să fie primit în biroul proprietarului ziarului „Herald”. Dar Stanley continua să-şi urmărească firul amintirilor...

„Toamna anului 1862 a fost bogată. Numai eu eram sărac. Am colindat din loc în loc, la Miaryland, ca muncitor agricol. Câştigam cu greu, abia cât să-mi ajungă pentru mâncare. Îmi amintesc şi de vasul acela micuţ, înfruntând cu temeritate valurile furioase ale oceanului, deşi scârţâia din toate încheieturile. Ajunsesem marinar pe «Carol», un biet vas întrebuinţat

la pescuitul stridiilor. Dar ucenicia pe «Carol» mi-a deschis gustul aventurilor pe mări şi oceane. Doi ani la rând am servit pe bordul mai multor vapoare ce făceau legătura cu Spania şi Italia.

Din vremea aceea mi-a rămas întipărită o amintire îngrozitoare. Noaptea aceea întunecată, valurile înalte cât o casă cu patru etaje, vasul pe care mă aflam hărţuit de furia oceanului ca o biată coajă de nucă. Apoi, un trosnet teribil, strigătele înspăimântate ale celor aflaţi pe vas, goana disperată din faţa înecului. Am înotat ca un nebun până la ţărm. Când am ajuns pe plajă, mai mult mort decât viu, am leşinat...

După această sinistră întâmplare mi-am revenit cu greu.

Dar n-am renunţat la „vapoarele ce mă pasionau atât de mult.

Era prin august 1864, dacă nu mă înşel, când am primit funcţia de copist în marina militară americană. Comandantul vasului «North Caroline» îmi dăduse ordin să urmăresc luptele şi să trimit reportaje unui ziar.

Aşa am ajuns în gazetărie, meserie care m-a atras ca un magnet.

La început, articolele mele erau mai simple. Apoi, am reuşit să scot în evidenţă episoadele cele mai dramatice, să le fac cât mai atrăgătoare pentru marele public.

O dată cu sfârşitul războiului dintre Nord şi Sud, am renunţat la viaţa de marinar. Mă pasionau cercetările, dar mai ales călătoriile. Îmi amintesc cu plăcere de locurile pe care le-am colindat: Missouri, Lacul Sărat, Denwer, Blank Hauk, Omaha...

Prinsesem gustul călătoriilor, iar dragostea de aventură mă atrăgea din ce în ce mai mult, cu fiecare zi devenea tot mai de neînvins.

Am început să plănuiesc mari expediţii. Visurile celor

mai îndrăzneţe călătorii îmi tulburau mintea,. Îmi înfierbântau imaginaţia.

Mi-am câştigat banii necesari, scriind corespondenţe pentru diferite ziare. Apoi, cu ajutorul bunului meu prieten, Cook, am construit o barcă şi împreună am coborât pe fluviul Platta. Cât de fericiţi am fost când am ajuns la Boston şi ne-am îmbarcat pe vasul cu pânze ce avea destinaţia Smirna!

Orientul! Magia lui de nebiruit. Misterele ce îl înconjurau de sute şi mii de ani...

Orientul! Ce lume fermecătoare, ce amestec de culori şi oameni, de basm şi realitate!

Când m-am întors din Asia Mică, în martie 1867, am fost trimis în calitate de corespondent special al ziarului «Missouri Democrat» în ţinuturile depărtate din Vest, unde abia începuse construcţia căii ferate a Pacificului. Se pare că articolele mele produseseră senzaţie! «Chicago Tribune» şi «New York Herald» mi-au solicitat colaborarea. Câştigam aproape o sută de dolari pe săptămână! În sfârşit, norocul începea să-mi surâdă.

Ţinuturile galeze, cenuşii şi sumbre, Henry Chester, colegiul «Uniunii Sfântului Asaph», bătăile pe care mi le administra domnul James Francis, negustorul de mărunţişuri, corvezile de la măcelărie, foamea de pe vasul «Windermere», toate nenorocirile şi mizeriile pe care le îndurasem se şterseseră încetul cu încetul, pierzându-se în negura vremii. Uitarea se aşternuse peste inima mea ca zăpada imaculată pe cărările mocirloase.

Acum, în această frumoasă dimineaţă de primăvară, am venit aici, la redacţia marelui ziar «Herald» din New York, cu dorinţa arzătoare de a fi angajat. Poate că marea aventură a vieţii mele va începe de aici, din acest moment...”

O tuse discretă îl trezi din visare. Se uită mai întâi la ceas. Trecuse aproape o oră de când aştepta. Apoi ridică privirile şi întâlni zâmbetul fermecător al secretarei.

Domnul Benett vă aşteaptă!

Spre surprinderea lui, editorul marelui ziar „Herald" din New York nu corespundea câtuşi de puţin imaginii pe care şi-o făurise. În locul bătrânului gras, cu început de chelie şi ochelari pe vârful nasului, îl întâmpină de astă dată un tânăr doar ceva mai în vârstă decât el, cu o siluetă atletică şi o privire vioaie, permanent iscoditoare.

— Domnul Henry Morton Stanley, dacă nu mă înşel?

— Da, domnule Benett.

Îşi strânseră mâinile cu efuziune.

— Am auzit multe, chiar foarte multe despre dumneavoastră. Şi numai lucruri bune. Sunt încântat să vă cunosc personal. Corespondenţele pe care ni le-aţi trimis ne-au informat cu exactitate cititorii. Vă rog să luaţi loc.

Benett îi întinse cutia cu ţigări fine, dar Stanley refuză politicos. Editorul, în schimb, era un fumător pasionat. Resturile numeroaselor ţigări erau îngrămădite într-o imensă scrumieră de culoare albastră.

— Aş dori să vă ofer o situaţie stabilă! Cred că nu aveţi nimic împotrivă?

Aceste cuvinte avură darul să trezească în mintea lui Stanley o amintire duioasă.

Firea lui visătoare îl proiecta lin, cu ani în urmă, spre vocea baritonală, cu un timbru plăcut, melodios a domnului Stanley, întrebându-l:

„Ai vrea să munceşti... să te îmbogăţeşti, nu-i aşa?" Era vocea tatălui său adoptiv, a bunului domn Stanley, omul care îi întinsese mâna cu surâsul pe buze şi îi dăduse numele său cu dragoste, încălzind inima bietului copilandru — vagabondul în zdrenţe — aşa cum topeşte

flacăra crusta gheţii.

Domnul Benett aştepta nerăbdător un răspuns. Stanley tresări brusc. „Oare ce m-a întrebat? În orice caz îmi pare un om amabil. Trebuie să-i răspund cu aceeaşi monedă“, îşi spuse el în gând.

— Bunăvoinţa dumneavoastră mă încurajează să întreb dacă acceptaţi să fiu la dispoziţia ziarului „Herald“ pentru expediţia din Abisinia...

Editorul trase un fum din ţigară şi urmări amuzat, timp de câteva clipe, rotocoalele cenuşii-albastre ce se înălţau în spirale spre tavan.

— Mă tem că America nu se interesează prea mult de această ţară. Aţi mai fost vreodată în străinătate?

— Da, am călătorit în Orient şi, în nenumărate rânduri, în Europa.

— Ce-aţi spune de-o misiune cu titlu de încercare?

— Cum adică?!

— Veţi călători pe cheltuiala dumneavoastră până în Abisinia. Dacă informaţiile ce le veţi trimite de acolo vor fi de actualitate şi îmi vor parveni iute, vă asigur un onorariu bun. Apoi veţi putea fi socotit angajat definitiv.

Stanley nu ezită nici un moment. Se ridică din fotoliu şi întinse mâna dreaptă domnului Benett, în semn de acord.

— Foarte bine. Sunt la dispoziţia dumneavoastră.

— Când aveţi de gând să plecaţi? îl întrebă Benett, strângându-i cu putere mâna.

— Poimâine, răspunse scurt şi decis Stanley.

— Puteţi considera înţelegerea noastră încheiată.

Îl conduse până la uşă, ceea ce — după părerea secretarei — acest lucru echivala cu un gest pe care domnul Benett nu-l rezerva decât persoanelor ce-i produceau o deosebită impresie.

Ieşind în stradă, Stanley inspiră cu nesaţ aerul

proaspăt, primăvăratec. Ti venea să sărute trecătorii, Să sară într-un picior, să chiuie de bucurie. Îşi atinsese scopul: devenise corespondent permanent al marelui ziar „Herald“ din New York.

Expresul înaintează vertiginos spre Paris. La geamul unui compartiment de clasa întâi, Stanley pare că priveşte cu atenţie şi curiozitate peisajul. Stâlpii de telegraf lunecă într-un dans nebunesc de-a lungul şinelor. Vagoanele scârţâie din toate încheieturile şi se balansează îngrozitor. Călătorii au impresia că dintr-un moment într-altul, la prima curbă mai serioasă, vor fi aruncaţi cu vagoane cu tot de pe şine. Numai Stanley visează ca întotdeauna, îşi adună şirul amintirilor şi le urmăreşte cu aceeaşi emoţie din clipele când le-a trăit cu adevărat.

„Abisinia, imaginea Africii, continentul imens, necunoscut, plin de taine, singurătatea maiestuoasă, măreţia severă şi neaşteptată a formelor de relief, limpezimea şi puterea magică a culorilor, intuiţia unui nesfârşit pe care nici cea mai bogată imaginaţie nu ar putea să-l cuprindă şi în care sufletul se pierde într-o nelinişte voluptoasă! Mai ales lumina, acea fermecătoare transparenţă a luminii care pătrunde piatra, lemnul şi apa! Africa... obsesia dulce şi tainică ce revine tot timpul în minte!

Ca trimis special am repurtat un succes răsunător. A fost exact aşa cum mi-am dorit. Ce e drept, datorez totul unei întâmplări fericite, dar şi perseverenţei şi zelului meu neobosit. Am fost inspirat, când, înainte de a părăsi Alexandria, am încheiat acel acord cu Direcţia biroului telegrafic în vederea transmiterii mai departe a telegramelor mele. Am izbutit astfel să trimit în Europa telegrama amănunţită asupra înfrângerii şi uciderii

împăratului Teodor al Abisiniei de către trupele engleze. A doua zi, cablul dintre Alexandria şi Malta s-a rupt. Orice comunicare cu Anglia n-a mai putut fi reluată decât după câteva săptămâni. Telegrama mea a fost singura care a ajuns la Londra. Da, am şi eu, în sfârşit, noroc! Am cucerit astfel un loc de frunte printre corespondenţii lumii întregi. Am înţeles care e condiţia absolut necesară unui ziarist: viteza! Informaţia mea a depăşit, din această cauză, pe cele ale confraţilor mei şi mi-a adus din partea domnului Benett un răspuns concis şi îmbucurător: «Sunteți angajatul definitiv al ziarului „Herald”. Deocamdată v-am fixat salariul la suma de trei sute dolari pe săptămână. Vă urez, în continuare, succes!»

Am scris reportaje de peste toate întinsurile pământului, de pretutindeni unde am colindat: Creta, Atena, Smirna, Rodos, Beyruth, Alexandria, Londra, Roma, Alicante, Valencia. Articole după articole. Am fost neobosit. N-am ştiut ce-i odihna. De multe ori am călătorit toată noaptea ca să ajung la o anumită destinaţie. Parcă nu mai pot trăi decât în viteza trenului!

Şi acum ultima telegramă a domnului Benett m-a găsit tocmai la Madrid...

Îşi întrerupse brusc gândurile şi scoase din buzunar, spre a privi, încă o dată, depeşa care conţinea doar câteva cuvinte, acelaşi stil concis, de totdeauna, al proprietarului ziarului „Herald”: *„Vino urgent la Paris! Benett“.*

Stanley intră grăbit pe uşa luxosului „Grand Hotel“. O pendulă uriaşă, instalată într-un colţ al hotelului încărcat de plante exotice, bătea ora douăsprezece noaptea. Portarul, somnoros, îl întrebă totuşi cu destulă amabilitate:

— Domnul ce doreşte?

— Să vorbesc imediat cu domnul Benett. Mă aşteaptă!

— Camera 314, etajul trei.

Urcă scările în goană. Abia răsuflând, ciocăni discret în uşa camerei.

— Cine e?

— Stanley.

Benett îi deschise uşa numaidecât.

— Luaţi loc, domnule Stanley!

— Mulţumesc!

Conform obiceiului, Benett îi întinse cutia cu ţigări fine, de care nu se despărţea niciodată şi tot ca de obicei, Stanley îl refuză, politicos.

—A, da! Uit mereu că nu eşti fumător!

Câteva clipe Benett îl studie în tăcere pe salariatul său.

Savura în gând efectul comunicării ce avea să i-o facă.

— Am o misiune importantă pentru dumneata! rupse el, în sfârşit, tăcerea. Se apleca spre Stanley şi îl întrebă, silabisind fiecare cuvânt: Unde credeţi că se află Livingstone?

Benett avusese dreptate când socotise că întrebarea sa va stârni uimire din partea lui Stanley.

— Vă rog să mă credeţi... nu ştiu, răspunse acesta cu firească emoţie, la gândul că următoarea sa misiune va fi legată de-o personalitate atât de celebră.

— Bănuiţi că este în viaţă? stărui domnul Benett.

— Poate da, poate nu, răspunse, pe gânduri, Stanley.

— Eu sunt convins că trăieşte şi poate fi găsit! Vreau să vă trimit în căutarea lui...

Emoţionat, Stanley întinse mâna după cutia cu ţigări. Spre uimirea lui Benett, aprinse una. Pufăi cu lăcomie, căutând să-şi mascheze sentimentul ce-l încerca.

— Mă credeţi într-adevăr capabil să mă duc până în inima Africii, să caut un om ce s-a izolat singur, după cum se aude?

— Da! Vă cred în stare. Mai întâi însă trebuie să luaţi informaţii despre el. A dispărut. Poate că are nevoie de ajutor. Luaţi alimente suficiente pentru a-l aproviziona... În caz de nevoie. Fără îndoială, veţi urma propriile dumneavoastră planuri, veţi face tot ce veţi crede de cuviinţă.

Domnul Benett tăcu brusc. Voia să-şi aprindă o nouă ţigară, dar, în acelaşi timp, să-şi pregătească efectul vorbelor pe care le rosti, întocmai ca un ordin pe care îl dă comandantul subordonaţilor săi:

— Trebuie să-l găsiţi neapărat pe Livingstone!

— Mă iertaţi, dar lumea îl consideră mort. Şi apoi v-aţi gândit la cheltuielile pe care le veţi face finanţând această călătorie?

— Cât o să coste?

— Călătoria lui Burton şi Speke a costat 15.000 de lire.

— O.K., exclamă calm domnul Benett. Iată ce aveţi de făcut: luaţi o mie de lire, când le veţi cheltui luaţi altă mie... şi aşa mai departe... Numai să-l găsiţi pe Livingstone!

Stanley ridică din umeri. Se recunoştea învins.

— E în regulă, domnule Benett!

Se ridică din fotoliu; întinse mâna patronului, dar acesta, spre mirarea lui, îi făcu semn să mai stea.

— Un moment, domnule Stanley!

Benett era tipul gazetarului care ştia să profite de orice împrejurare favorabilă. Vorbele pe care i le adresă acum lui Stanley îi lăsară acestuia impresia că Benett storcea „cazul Livingstone“ întocmai zicalei populare, „ca pe-o lămâie de către un perceptor”.

— Nu veţi pleca direct în Africa! Mai întâi doresc să asistaţi la inaugurarea canalului de Suez. Apoi veţi urca Nilul... cu vaporul!

Descrieţi precis tot ceea ce-ar putea să intereseze pe turiştii americani şi tot ce-i demn de văzut în ţinuturile acelea.

— Bine, domnule Benett! Aşa voi face, murmură, surprins, Stanley.

— Vă rog să aveţi răbdare! N-am terminat. Veţi trece apoi în Palestina. Din informaţiile pe care le deţin, ştiu că la Londra s-a înfiinţat o societate arheologică condusă de-un oarecare inginer Warens, care vrea să reconstituie planul vechiului Ierusalim, cu ajutorul minelor subterane. E un lucru demn de văzut şi de descris cititorilor noştri, adăugă el, surâzător. Vizitaţi apoi Constantinopolul şi scrieţi o dare de seamă asupra neînţelegerilor dintre Sultan şi Kediv.

Stanley îşi aprinse o nouă ţigară. Atitudinea domnului Benett îl indigna pur şi simplu. Se părea că patronul uitase complet de nobilul ţel al căutării şi descoperirii lui Livingstone. Îşi continua expunerea ideilor, urmărind cu voluptate, în gând, beneficiile uriaşe pe care le va obţine.

— Expediaţi-ne apoi un articol despre câmpul de luptă din Crimeea! De acolo veţi pleca spre Marea Caspică, străbătând Caucazul. Apoi treceţi în India, prin Persia, şi ne veţi trimite impresii din Persepolis. Bagdadul e în drumul dumneavoastră. De ce nu v-aţi abate până acolo, să ne informaţi asupra problemei căii ferate a Eufratului?

Stanley tocmai se întreba dacă domnul Benett nu avea cumva intenţia să-l trimită până la capătul lumii înainte de-a porni să-l găsească pe Livingstone, când acesta, parcă ghicindu-i gândul îi spuse:

— În sfârşit, după ce veţi vizita India, vă puteţi ocupa

şi de Livingstone.

— Am înţeles! îngăimă Stanley.

Dădu să plece, dar domnul Benett tot nu isprăvise:

— E posibil ca până atunci să auziţi ceva despre Livingstone... Poate să fie chiar în drum spre Zanzibar... În acest caz nu mai e nevoie să vă ocupaţi de el. Ne-ar economisi şi nouă din cheltuială, în caz că nu aflaţi nimic, căutaţi-l până în centrul Africii. Dacă e în viaţă, culegeţi informaţii asupra lui şi descoperirilor sale. Dacă e mort, aduceţi-ne dovada morţii lui. Asta-i tot! sfârşi el cu simplitate ca şi cum n-ar fi fost vorba despre viaţa unui om, ci ar fi discutat despre nişte simple obiecte ce-i atrăseseră atenţia în mod deosebit. Noapte bună, domnule Stanley, şi... succes!

Când Stanley străbătu holul „Grand Hotelului”, uriaşa pendulă bătea orele două noaptea.

În stradă, un vânt rece îl plesni peste faţă, înviorându-l şi făcându-l să uite pentru moment rapacitatea domnului Gordon Benett, proprietarul marelui ziar „Herald” din New York.

Capitolul IV.
În căutarea lui Livingstone

Henry Morton Stanley sosi la Zanzibar la 28 ianuarie 1871, exact în ziua când împlinea vârsta de treizeci de ani. Era însoţit de-un oarecare William Farquhar, fost timonier pe bordul vasului Polly, pe care călătorise Stanley de la Bombay la Saint Maurice, timp de 37 de zile. Îl angajase pe acest bătrân scoţian deoarece i se păruse a fi un excelent marinar. Nutrea speranţa că putea să-i fie foarte folositor în timpul călătoriei de la Zanzibar la Bogomoyo şi de aci în centrul Africii, în căutarea lui Livingstone.

Seara era plăcută, chiar răcoroasă, astfel că toţi invitaţii doctorului Kirk, consulul englez la Zanzibar, se simţeau bine. La starea de euforie contribuiseră, desigur, în bună măsură şi sticlele cu whisky, pe care oaspeţii le deşertaseră până la ultima picătură. De fapt, toată această petrecere era dedicată venirii vestitului gazetar american, de origine engleză, Henry Morton Stanley. În special doamnele se grăbiră să-l cunoască pe acest tânăr, care la treizeci de ani ajunsese atât de vestit în lumea întreagă. Dar aşteptările lor fuseseră, în bună măsură, înşelate. Stanley, după aprecierea lor, nu era ceea ce ele considerau că ar trebui să fie „un om de lume“. Cu toate că vorbea perfect nu mai puţin de trei limbi, în ciuda faptului că avea o înfăţişare plăcută şi ştia să anime o conversaţie interesantă şi instructivă totodată, Stanley nu se arătase întreaga seară a fi un om cuceritor şi nici nu cântase în strună prea amabilelor doamne.

Spiritul lui îndărătnic, specific celor născuţi în Ţara Galilor, dar mai ales faptul că el cunoştea foarte bine caracterul perfid al protipendadei, îl îndepărtaseră în

cursul vieţii de toate amăgirile şi îl făcuseră să se apropie tot mai mult de cei sărmani, curaţi la suflet şi în gând. Ceea ce-l preocupa, în seara respectivă, era obţinerea unor amănunte oricât de neînsemnate, dar care l-ar fi putut duce spre rezolvarea misiunii sale principale. Aşa că, în timp ce ceilalţi invitaţi dansau ori continuau decantarea licorilor lui Bachus, el se retrase pe o terasă în tovărăşia gazdei şi a consulului american, domnul Webb. Aduse de îndată vorba despre Livingstone.

— Unde ar putea să fie? întrebă el pe neaşteptate.

— Cine?

— Livingstone... Doctorul Livingstone...

— Aha, da! Cine poate să ştie? răspunse printr-o întrebare consulul englez.

Domnul Webb înălţă din umeri.

— Cu atât mai puţin eu. Dacă tu nu ştii nimic despre el, colega... Pesemne că a murit!

— De fapt nu ştiu nimic. Aici surprizele nu sunt excluse.

— O.K.! întări americanul. Ai perfectă dreptate, dragul meu.

— Dacă mai trăieşte, interveni Kirk, ar trebui să se fi întors. E un om în vârstă şi dacă va muri, sau poate că a şi murit, lumea nu va afla nimic despre descoperirile lui.

— De ce? întrebă ou oarecare asprime în glas Stanley. Pentru că, din câte ştiu eu, nu ia nici o notă, nu face nici un fel de însemnări, nu ţine nici măcar un jurnal. Rareori aşterne pe hârtie câte o observaţie. Are nişte hărţi cu semne şi puncte, pe care numai el e în stare să le interpreteze.

— Cum se poartă cu semenii săi?

— E foarte greu să te înţelegi cu el, interveni din nou domnul Webb în discuţie. L-am întâlnit doar de două, trei ori. E iritabil şi susceptibil. Cred că de aceea a preferat să

trăiască izolat. Încă de acum cinci ani s-a retras undeva, în inima Africii, şi nu mai ştiu nimic despre el.

— Adevărat, întări consulul englez părerile oaspetelui său. Sunt informat că nici în Anglia nu mai sosesc scrisori de la el. Nici soţia şi copiii n-au aflat unde este în momentul de faţă. Opinia publică este de-a dreptul îngrijorată. Se ştie că nu-i place să se vorbească despre el, că are aversiune pentru orice cult al persoanei sale, dar, oricum, chiar dacă nu ţine seamă de toate acestea, este de neacceptat, consider eu, această tăcere. Doctorul Livingstone a întrecut măsura! conchise domnul Kirk. De altfel întreaga presă europeană şi chiar americană îşi pune neîncetat întrebarea: „Unde este Livingstone?“ Dumneavoastră, ca gazetar, trebuie să cunoaşteţi mai bine această situaţie.

Stanley ezită să răspundă. Îşi dădea seama că dacă ar mai pune şi alte întrebări directe cu privire la locul unde se află Livingstone, ar putea să deştepte bănuieli, ori nimeni, nici chiar cei doi consuli nu trebuiau să afle misiunea sa, fiindcă, în acest caz, s-ar putea s-o descopere de îndată şi gazetele concurente. Aşa că, păstrând rezerva unui veritabil diplomat, încercă să-şi sondeze interlocutorii cu mai multă prudenţă decât o făcuse până atunci.

— Se spune că doctorul Livingstone este un om din cale-afară de modest. Poate aceasta ar explica — într-o bună măsură — dispariţia lui.

Consulul englez râse cu poftă:

— Modest? Se prea poate! În orice caz e conştient de valoarea lui.

— Presupunând că l-aş descoperi în interiorul Africii, ce atitudine credeţi că ar lua faţă de mine?

— Sunt sigur, domnule Stanley, că întâlnirea i-ar fi mai degrabă neplăcută. Se va îndepărta imediat de

dumneavoastră.

— De altfel, spuse domnul Webb — pufăind din trabuc adevăraţi nori de fum — acest lucru n-ar fi cu putinţă decât dacă aţi străbate, din întâmplare, aceeaşi regiune.

— Fără îndoială, se grăbi să-l asigure Stanley. În ceea ce mă priveşte, doresc să urmez cursul fluviului Rufidji.

— Hm! mormăi consulul american, Rufidji? Mi se pare o întreprindere destul de neinteresantă şi nefolositoare. Mă mir, v-o spun deschis, că o gazetă de talia lui „Herald” a trimis un corespondent special, de valoarea dumneavoastră, să descopere şi să exploreze cursul unui fluviu neînsemnat ca Rufidji.

Discuţia aluneca din ce în ce pe un teren mai primejdios, şi Stanley se hotărî să-i pună capăt. Aşa că, profitând de apariţia pe terasă a doamnei Kirk, ceru scuze celor doi domni că era nevoit să întrerupă interesanta conversaţie şi invită la dans pe soţia consulului englez, spre marea uimire a acesteia.

— Bună dimineaţa, domnule Stanley! Aţi dormit bine? Cum v-aţi distrat aseară?

— A! dumneata eşti, Farquhar?

Bătrânul timonier ridică storurile şi o lumină intensă, aproape albă, învălui de îndată încăperea.

Stanley se răsuci, somnoros, în aşternut.

— E aproape de amiază, insinuă marinarul. Ar fi timpul să vă sculaţi, dacă vreţi să luaţi micul dejun.

— Mulţumesc, prietene! mormăi Stanley. Prefer să iau direct masa de prânz. Am mâncat şi am băut aseară cât o cămilă, aşa că am încă provizii serioase în stomac.

Farquhar surâse atât cât îi îngăduia demnitatea de scoţian vârstnic şi se retrase discret, lăsându-l pe Stanley singur cu gândurile sale.

„Iată că s-au scurs aproape cincisprezece luni de când am plecat la drum, îşi spuse el, şi nici Livingstone, nici domnul Benett n-au dat vreun semn de viaţă!“ Seara trecută, când risipise fără reţinere bacşişuri servitorilor, constatase într-un târziu că în buzunarele sale nu se mai aflau decât optzeci de dolari. Cu această sumă era evident că nu putea nici să echipeze o caravană, nici să recruteze echipa de hamali de care avea atâta nevoie pentru a putea pătrunde în inima Africii.

Cu aceste gânduri, Stanley se ridicase din pat şi acum îşi răcorea trupul cu apa pe care Farquhar i-o pregătise devreme într-un lighean.

Tocmai isprăvise baia — mai avea doar să-şi încalţe cizmele, pentru a fi complet echipat — când auzi o ciocănitură discretă în uşă. La invitaţia lui, pătrunse în cameră domnul Webb.

— Bună ziua, dragul meu! îl salută deosebit de amabil acesta. Consulul îşi aprinse un trabuc şi se instală comod într-un balansoar lucrat cu migală, din bambus. Am trecut pe la dumneata să continuăm discuţia pe care am început-o aseară. Te rog să mă crezi că am înţeles, din prima clipă, cu ce intenţie ai venit dumneata aici, tocmai de la Paris.

Stanley încercă să protesteze, deşi îşi dădea bine seama că domnul Webb nu era atât de naiv pe cât îl crezuse el cu o seară înainte.

— Nu încerca să ascunzi motivul care te-aduce la Zanzibar! De altfel, nu pricep de ce-mi ascunzi adevărata dumitale intenţie: aceea de a-l descoperi pe Livingstone. Bănuiesc că doar probitatea meseriei dumitale te-a împiedicat să-mi mărturiseşti de la bun început acest lucru.

— Este foarte adevărat, domnule consul. Doream să păstrez secretul misiunii mele, recunoscu şi explică în

acelaşi timp Stanley.

— În cazul acesta nu pot fi supărat pe dumneata. Bani ai suficienţi? îl întrebă el pe neaşteptate.

— Trebuie să recunosc, cu toată sinceritatea, că mă aflu într-o situaţie nu prea plăcută. Doar optzeci de dolari...

— Şi proprietarul ziarului, domnul Benett, nu v-a mai trimis nimic?

— Nici măcar o centimă!

— Aveţi dreptate! Situaţia e îngrijorătoare!

Consulul pufăia din trabuc, dus pe gânduri, legănându-se uşor cu balansoarul. După câteva minute se opri brusc, ca şi cum i-ar fi venit o idee neaşteptată:

— Domnule Stanley! Îţi voi împrumuta eu suma necesară. Repet, îţi voi împrumuta.

— O! Sunteţi prea amabil!

— Mai curând practic, surâse cu subînţeles domnul Webb. În cazul că-l vei descoperi pe Livingstone — şi nu ştiu ce presimţi e mă îndeamnă să cred că acest lucru nu ar fi chiar imposibil pentru un om ca dumneata — nu-ţi cer decât două lucruri: să-mi restitui banii, iar numele meu să figureze la loc de cinste în gazeta dumitale. Mă înţelegi, nu? râse el cu grosolănie. În vreme ce dumneata te vei lupta cu jungla, eu voi lupta cu sticlele de whisky, dar gloria o vom împărţi frăţeşte.

Domnului Webb i se părea că descoperise America pentru a doua oară, atât de încântat era de ideea lui şi nu mai înceta cu râsul acela enervant. Stanley ar fi vrut să-l înfrunte, dar se abţinu, căci propunerea consulului era singura lui salvare în acel moment.

— Sunt de acord, mormăi el, vădit nemulţumit, dar consulul nu-şi dădu seama de aceasta, întrucât era foarte fericit de afacerea pe care o încheiase cu Stanley şi de care era convins că, în cazul unei reuşite, îi va

aduce o popularitate pe care multă lume avea s-o invidieze.

Pregătirile luaseră sfârşit. Marşul spre junglă urma să înceapă. În ziua de 5 februarie 1871, în faţa clădirii unde locuise câteva zile, îl aştepta o armată de oameni. Expediţia era formată din treizeci şi unu de voluntari armaţi, o sută cincizeci şi trei de hamali, douăzeci şi şapte de animale de povară, doi cai de călărie şi o gardă personală pentru Stanley, alcătuită din trei albi, printre care se număra şi timonierul Farquhar.

Se îmbarcară în patru corăbii şi, după zece ore, ancorau pe continent. Stanley era conştient de imensitatea nemărginită a Africii. I se părea că aude bătând inima continentului, care-l va atrage până la sfârşitul vieţii sale. Tot ceea ce vedea în jurul său era o noutate uimitoare; drumurile, simple poteci, uneori doar urme de cărări, pe care, până la el, nu le mai călcase nici un picior de european. Ţinuturile pe care le străbăteau erau în cea mai mare parte reprezentate pe hărţi prin pete albe. Pe drumul necunoscutului, trimisul special al ziarului „Herald“ — cel care avea să devină în scurtă vreme unul dintre cei mai mari exploratori ai Africii — păşea însă cu hotărâre şi emoţie, gândindu-se fără încetare la acela pe care trebuia să-l găsească cu orice preţ.

În urmă cu cinci zile părăsise în grabă portul Bagamoyo, căci se apropia sezonul ploilor, când timp de patruzeci de zile pământul se transformă într-o mlaştină nesfârşită, şi atmosfera, într-o pânză de apă deasă. Caravana era împărţită în cinci coloane ce mărşăluiau independent, pentru ca expediţia să nu fie ameninţată de vreun atac.

Deodată, Farquhar îi apăru în faţă.

— Domnule, nu vă simţiţi bine?

Dinţii lui Stanley clănţăneau în chip ciudat, fiori de gheaţă îi străbăteau parcă trupul de-a lungul coloanei vertebrale, cu toate că termometrul arăta treizeci şi şase de grade la umbră. De-abia se mai ţinea în şaua calului.

— Cred că... cred că... silabiseşte el, nedesluşit.

— Aveţi friguri, domnule!

Farquhar se întoarse către oamenii cei mai apropiaţi:

— Repede... despachetaţi un hamac! Ce staţi şi vă zgâiţi la mine?

Unul dintre hamali, un negru vârstnic, se prosternă cu faţa la pământ:

— Omul alb are pe diavol în el! E pierdut!

— Prostii! urlă Farquhar. Repede... hamacul... Domnul Stanley e bolnav.

— Ce are? se interesară ceilalţi doi albi.

— Friguri! Teribilele friguri africane, care îi distrug până şi pe localnicii obişnuiţi cu clima asta afurisită! Trebuie să ne ungem mai des cu alifia aceea pe cap!

Farquhar dădea comenzile cu voce tunătoare. I se părea că se află pe vasul lui drag, în mijlocul unei mări cuprinse de o furtună năprasnică.

Imediat se instală tabăra. Stanley leşină. Are febră de aproape patruzeci de grade.

Nu e uşor să te aclimatizezi cu modul de viaţă, cu marşurile acestea dure prin mlaştini sau prin jungla deasă, unde la fiecare pas drumul e închis cu desişuri de trestii sau plante agăţătoare. Printre ierburile înalte se ascund băltoace. În câmpie, jungla exaltă miasme, iar soarele torid încinge minţile oamenilor, ducându-i la un pas de nebunie. Întunericul pădurilor este înspăimântător: exercită o acţiune deprimantă şi paralizează puterea de hotărâre.

Dimineaţa, caravana porneşte din nou la drum. Apariţia lanţului mişcător de hamali dezlănţuie teamă

printre păsările de tot felul: porumbei verzi, fazani aurii, ibişi şi pelicani.

Stanley şi-a mai revenit. Zace în hamacul purtat de doi oameni voinici, cu ochii pironiţi pe bolta cerului. Câţiva băştinaşi din Zanzibar se clatină, gata să cadă, cuprinşi şi ei de accesele frigurilor. Farquhar e nevoit să oprească din nou întreaga caravană. În mers, hainele li s-au rupt, obrajii oamenilor sunt zgâriaţi. Accacia şi spinii le-au provocat tăieturi adânci, au pătruns dureros în carne, stârnind abcese a căror usturime e înfiorătoare. Unul dintre cai moare pe neaşteptate.

— L-a înţepat musca ţeţe, explică Farquhar celorlalţi.

Au instalat cu greu corturile. Gângăniile mişună pretutindeni. În tot locul dai peste miriapozi, peste cuiburi de viespi înarmate cu ace tot atât de veninoase ca ale şerpilor, sau peste furnici albe ce distrug cuferele, hainele şi corturile.

Valea Makato, unde şi-au instalat tabăra, e foarte bogată în vânat.

Farquhar se dovedeşte a fi nu numai un excelent timonier, ci şi un dibaci vânător. În frigările uriaşe sunt aninate trei antilope.

Stanley îi ceru lui Farquhar să-i dea harta.

— Ugogo nu mai este aşa departe, spuse el, după ce consultă cu atenţie cele câteva puncte negre, rătăcite pe albul imens al hărţii, ce înseamnă locurile nepătrunse, necunoscute de europeni.

— Am mers prea încet, îngrozitor de încet, e de părere Farquhar.

— Nu ne-am deprins încă, dragul meu!

— Nu numai noi! Chiar şi băştinaşii rezistă cu greu! Astăzi, în zori, un hamal a căzut la pământ şi nu s-a mai putut ridica. Om după om, întreaga caravană a trecut prin faţa lui. Dacă i-aţi fi văzut ochii! Ne privea pe fiecare

cu o tristeţe de nedescris! Abia când a trecut ultimul din caravană, şi-a dat sufletul. Noroc că a murit, altfel ar fi rămas neîngropat!

Stanley simţi un fior în inimă. „Ce grozăvie! Voi mai ajunge vreodată la capătul misiunii mele? se întreba el.

Sau vom pieri cu toţii, ca nişte viermi, striviţi sub razele de foc ale soarelui ucigător?“

Peste noapte, fulgere brăzdară cumplit cerul.

„În mod sigur vom scăpa de suliţele de foc, gândeşte din nou Stanley. În schimb se vor dezlănţui ploile ce îneacă fără milă totul în drumul nostru”.

Animalele urlă îngrozitor. Au simţit apropierea ploilor torenţiale, le sperie fulgerele şi tunetele. Se aude lătratul înspăimântător al hienelor şi mugetul teribil al leilor şi tigrilor. În zorii zilei, când caravana porneşte, cerul parcă şi-a deschis zăgazurile. Oamenii înaintează cu greu prin perdeaua de apă. Când sunt răzbiţi de oboseală, rămân în urmă, dar nimeni nu le mai dă nici o atenţie.

„Un tablou al morţii, gândeşte Stanley. Dar trebuie să merg mai departe cu orice preţ! Trebuie să-l găsesc pe Livingstone! “

— Farquhar! Farquhar! urlă el cu disperare.

Dar bravul timonier nu-i poate răspunde. Zace într-un hamac cu febră de peste patruzeci de grade.

Măgarii şi caii s-au împotmolit în mijlocul unei mlaştini. Oamenii îi biciuiesc cu disperare. Strigătele şi îndemnurile lor sunt acoperite de zgomotele trăsnetelor.

Stanley nu mai ţine seamă de furia ploii şi se”repede să dea o mină de ajutor. Dar cui să dea mai întâi? Când un animal se despotmoleşte, cade altul. Cad şi oamenii în mijlocul smârcurilor. Ca muştele, unul după altul.

— Stăpâne! Stăpâne!

În faţa lui Stanley se află un zanzibarian uriaş.

Are pe puţin doi metri înălţime. Pe trupul lui gol apa şiroieşte necontenit.

— Ce vrei, omule?

— Stăpâne! Oamenii toţi bolnavi! Pete mari, roşii, pe tot trupul! Ce facem, stăpâne?

„Epidemie de vărsat!” Gândul acesta îi trece ea o

săgeată muiată în venin prin creierul obosit.

„Nu vreau să mor! Nu trebuie să mor! Trebuie, trebuie cu orice preţ să-l găsesc pe Livingstone!“

Au trecut patru luni de când caravana înaintează pe drumul ce pare fără de sfârşit. Ugogo a rămas undeva, în urmă. În dimineaţa aceasta de iunie pădurile de palmieri oferă un loc tihnit de odihnă. Anotimpul ploilor a încetat tot atât de brusc precum a venit. În atmosfera limpede a zării apare un lanţ de munţi, ale căror vârfuri parcă se ridică până la cer. Din cauza căldurii se odihnesc ziua. Dar nopţile sunt reci, foarte reci şi hamalii goi merg atât de repede, pentru a se putea încălzi, încât abia îi zăreşti. Au ajuns, în sfârşit, într-un ţinut de munte, cu păduri întinse, în mijlocul cărora se înalţă stânci uriaşe, ca nişte obeliscuri. Stanley şi Farquhar, uşor refăcut, studiază cu atenţie harta.

— Ce drum vom urma, timoniere?

— În nici un caz cel din direcţia nord, spre Sinbo. Văd că e sărac în apă.

— Atunci mergem spre sud?

— Aţi uitat că la ultimul popas, atunci când am întâlnit caravana negustorilor arabi, ne-au sfătuit să ocolim drumul acesta? E plin de primejdii: triburi sălbatice, poteci întortocheate şi animale feroce.

— Ce propui?

— Să continuăm pe drumul care trece prin Kiti... tot înainte! E calea cea mai scurtă spre Unyanymbe.

Zanzibarianul, cel înalt de doi metri, se apropiase de el şi auzise îndemnul timonierului scoţian. Fără să fie invitat, se amestecă în vorbă:

— Nu stăpâne! Să nu-l asculţi pe ajutorul tău!

— De ce?

— Eu sunt şeful hamalilor. Îmi cunosc bine oamenii. Pagazilor le e frică de necunoscut, şi călăuzele noastre

nu cunosc încotro duce acest drum.

— Pe aici vom merge! Spune-le oamenilor tăi că de vor îndrăzni să se împotrivească hotărârilor mele, voi pune să-i biciuiască.

Zanzibarianul se întunecă la faţă. Plecă fără să mai scoată nici un cuvânt.

— Doar nu veţi face întocmai precum i-aţi ameninţat, domnule Stanley! şopti Farquhar.

— La naiba! Frica o alungi tot prin frică! Le e mai teamă de bici decât de drumul necunoscut. Bineînţeles că nu mă voi atinge de nici unul dintre oameni. Au înfruntat mizeria drumului şi a bolilor alături de mine până acum aproape fără un scrâşnet, fără vreo împotrivire. Sunt oameni minunaţi, devotaţi şi sinceri. Uneori le lipseşte curajul. Dar nu i-aş schimba decât pe puţini dintre ai noştri!

Ochii lui Stanley se umeziră la amintirea suferinţelor îndurate în copilărie.

Hotărât lucru: fuseseră, fără îndoială, mult mai amare decât acelea pe care le întâmpinase pe acest continent. Şi oamenii cu pielea neagră, care îl înconjurau acum, îi cauzaseră mult mai puţine necazuri decât acelea pe care i le produseseră cândva cei de aceeaşi culoare cu el.

Uriaşul zanzibarian se întoarse numai-decât.

— Maser! Oamenii se încăpăţânează! Nu vor să mai ridice bagajele şi spun că vor pleca îndărăt.

— Aşa spun?

— Da, stăpâne!

Stanley strânse pumnii, cu disperare. Unghiile îi pătrunseră în carne.

„Orice s-ar întâmpla, trebuie să-l găsesc pe Livingstone!“

— Adună trupa de războinici Wagwana şi spune-le că am poruncit să-şi încarce armele şi să împuşte pe cel

dintâi pagaz care refuză să se supună! Ai înţeles?

— Aşa voi face!

Stanley porni imediat pe urmele lui. Farquhar, înspăimântat, încercă să-l oprească.

— Ţi-am spus doar, prietene, că totul nu e decât o înscenare. Dar altfel nu-i voi putea clinti din loc.

Ajunseră amândoi în poiana din mijlocul pădurii de palmieri. Hamalii se aşezaseră lângă bagaje şi stăteau neclintiţi, ca nişte statui. Pe chipul lor puteai citi o ameninţare surdă.

Farquhar se opri în loc, dar Stanley, afişând în mod voit nepăsarea, se apropie până la zece paşi de ei. Câţiva dintre războinicii Wagwana îl urmară.

— Daţi-mi un bici, unul dintre acelea cu care obişnuiţi să loviţi caii şi măgarii! ceru el, dar nimeni nu se clinti din loc. „Dacă voi arăta nehotărâre sau teamă, sunt pierdut, gândi Stanley. Păcat de toată truda de până acum!“

Înţelesese că se afla într-unul din acele momente când totul se juca pe-o carte, înapoi nu mai putea să dea. Luă din mâinile unui Wagwana o puşcă, o încărcă şi o îndreptă ameninţător spre hamalul cel mai apropiat.

— Număr până la trei. Dacă nu te ridici, te voi trimite imediat pe cărările veşnice, acolo unde rătăcesc acum strămoşii tăi. Unu... doi...

Degetul arătător al mâinii drepte apăsă uşor pe trăgaci. „Ce mă fac dacă nu se va ridica? Voi trage, totuşi, dar undeva, în aer, deasupra capului.” Nu mai apucă să rostească „trei“. Omul se ridică năucit de la pământ, îşi luă povara în spate şi porni, cu paşi târşiţi, pe drumul ce ducea spre Kiti. Un murmur străbătu poiana. Unul după altul se ridicară şi ceilalţi, pornind pe urmele tovarăşului lor. Apoi, întreaga caravană. Farquhar li se alătură întrebându-se ce-i determinase să plece pe drumul indicat de Stanley... Frica de moarte, sau

admiraţia fără de margini pentru omul acesta neclintit în hotărârea lui? „Poate şi una şi alta“, îşi spuse el în gând.

Singur, în mijlocul poienii smălţuite cu flori sălbatice, ca un adevărat monument al nestrămutatei lor hotărâri, Stanley rămase pironit locului. Un suspin de uşurare îi destinse întreaga fiinţă. Trecuse cu bine o barieră mai puternică decât jungla ne-sfârşită.

Câteva lacrimi i se prelinseră pe nas şi se opriră, amare, în colţurile gurii. „Acum am învins, dar mâine ce va mai fi? îl voi găsi oare vreodată pe doctorul Livingstone?“

Capitolul V.
Căutătorul de fluvii

Zgomotele junglei, în plină noapte africană, erau înfiorătoare. Ceea ce îl supăra mai mult pe Stanley erau mugetele leilor. Din cauza acestora, cu toată oboseala de peste zi, pleoapele se închideau cu greu şi somnul binefăcător întârzia să vină. De-abia aţipise, când un zgomot ciudat îl făcu să tresară. Imediat scoase revolverul din teacă. O umbră se furişase pe uşa cortului, încercă să desluşească în întuneric şi îşi încordă auzul. Nu, nu se înşelase! Cineva sau ceva se furişase târâş, spre patul său de campanie. Instinctiv se aruncă la pământ. Era şi timpul! O lovitură grozavă făcu să trosnească scândurile patului. Apoi „umbra“ dispăru repede pe uşa cortului.

Stanley îşi şterse fruntea îmbrobonată de sudoare şi aprinse felinarul. Ceea ce văzu îl încremeni locului. Un pumnal străpunsese cuvertura şi încă mai zbârnâia înfipt între scânduri. Fără îndoială, cineva încercase să-l omoare. Dar cine? Se strecură afară şi găsi santinela dormind. În jurul focurilor aprinse din tabără nu se zărea nici ţipenie de om. Trase un foc în aer. Apoi încă unul. Din cortul vecin apărură Farquhar şi ceilalţi doi albi.

— Ce este? Ce s-a întâmplat? bâigui Farquhar, frecându-şi somnoros ochii.

— Cineva a încercat să mă asasineze! răspunse liniştit Stanley.

Îşi recăpătase calmul, obişnuita siguranţă de sine. Trecuse în viaţa lui prin atâtea încercări, încât nu se temea de moarte.

— L-aţi prins, domnule?

— Nu! A dispărut în junglă, aşa cum presupun că au dispărut şi ceilalţi. Priviţi şi-voi! Tabăra e pustie!

— V-am spus că trebuie să daţi o lecţie usturătoare! Altfel ne vor omorî pe toţi!

— Nu, dragul meu Farquhar! Nici nu mă gândesc! La ce ne-ar folosi dacă am omorî câţiva dintre cei care-i îndeamnă la dezertare? Am rămâne izolaţi şi abia atunci am fi cu adevărat în primejdie. Trebuie să învingem această teamă a negrilor de forţele naturii prin ceva care să apară în ochii lor drept supranatural.

— Să mă ia dracu dacă vă înţeleg ce vorbiţi, domnule Stanley! exclamă fostul timonier, scărpinându-şi barba încâlcită şi roşie ca focul.

— Vei înţelege imediat.

Stanley chemă santinela şi îi ordonă să bată în tobă următorul semnal: „Maser Stanley trăieşte! Maser Stanley nu e mort, căci pieptul lui e mai tare decât stânca şi a îndoit lama pumnalului. Maser Stanley e puternic şi va trăi veşnic. El iartă pe vinovat dacă vă întoarceţi în tabără. Altfel vă va pedepsi aspru pe toţi“.

— Acum pricepeţi? se adresă el celorlalţi, în timp ce tamtamul acoperea celelalte zgomote ale junglei.

Urmară câteva momente de aşteptare încordată. Deodată, Farquhar, care avea privirea cea mai ageră dintre toţi, scoase un strigăt gutural şi întinse braţul spre întunecimile junglei:

— Priviţi! De necrezut! Se întorc!

— Sunteţi... sunteţi genial, domnule Stanley! exclamă unul dintre albi.

— Sunt doar un simplu om, rosti cu modestie Stanley, privind cu satisfacţie întoarcerea întregii caravane.

Se apropiară timizi şi respectuoşi până la câţiva metri. Cei care erau înarmaţi îşi aruncară armele la picioarele lui Stanley.

După aceea, ca la o comandă nevăzută, se aruncară cu faţa la pământ, cerând îndurare. Numai doi oameni

rămaseră în picioare. Între ei îl târau pe făptaş. Era un fost şef de echipă, care, după ce în octombrie dezertase din caravană, îi convinsese şi pe ceilalţi să dezerteze; el încercase să-l asasineze pe Stanley, pentru ca în felul acesta expediţia să nu mai aibă loc.

Acum nu mai era decât o biată frunză în vânt, aşteptând în genunchi pedeapsa zeului alb, cel fără de moarte.

— Să-l omorâm, maser? întrebă zanzibarianul uriaş.

— Nu! Spuneţi-i că l-am iertat!

Un murmur de admiraţie şi recunoştinţă străbătu întreaga caravană.

— Eu am taina vieţii veşnice, pe când voi, ceilalţi, sunteţi nişte biete furnici pe lângă mine! La ce bun să strivesc o biată furnică?

Cuvintele acestea avură darul să stârnească un entuziasm deosebit. Credinţa tuturor era că Stanley este un om supranatural. În cântece şi dansuri îl sărbătoriră aşa cum se cuvenea unui zeu, întreaga noapte.

În zori, caravana îşi reluă marşul, înaintând prin băltoace de-a lungul apelor mlăştinoase, cufundându-se până la gât în gropile scobite de copitele elefanţilor. Însoţitorii cădeau istoviţi de slăbiciune, dar se temeau de Stanley. Iertarea şi puterea acestui om i-a copleşit şi o plătesc cu o supunere oarbă. Oamenii se tem de el. Stanley i-a învins definitiv.

Trecerea fluviului Gombe e catastrofală pentru întreaga expediţie. Cei doi albi ce-l însoţesc pe Stanley dispar în adâncuri, înghiţiţi de vârtejurile apelor învolburate. Unul din cei doi măgari rămaşi se împotmoleşte în smârcuri şi e tras la fund de crocodilii enormi şi înfometaţi. Se pierd aproape toate proviziile, iar Farquhar zace iar, cu febră mare, într-un hamac. Chiar Stanley abia mai poate vorbi. Fălcile îi sunt

încleştate. Un nou acces de friguri îi zguduie trupul, dar înaintează mai departe, şi puţinii oameni ce i-au mai rămas îl urmează orbeşte, împleticindu-se la fiecare pas.

„Înainte! Trebuie să-l găsesc! Îl voi găsi, chiar dacă va trebui să merg după el până la capătul pământului!“

— Maser! Maser Stanley!

— Ce este?

Ridică cu greu pleoapele obosite.

„Am adormit în timp ce mergeam”, îşi spuse el.

În faţa lui se afla credinciosul zanzibarian.

— Te ascult. Vorbeşte!

— O caravană de optzeci Waguha!

— Ce-i cu ei? Cine sunt?

— Un trib care locuieşte acolo! şi zanzibarianul arătă cu mâna în direcţia sud-vest. Dincolo de apa cea mare şi întinsă, se străduieşte el să explice.

„Sud-vest de Tanganyika“, traduse în gând Stanley.

— Maser! Conducătorul caravanei a spus că un alb a sosit acum o săptămână în satul Udjidji.

Un trăsnet să fi căzut în faţa lui şi nu i-ar fi produs o mai mare impresie. Simte că i-a trecut şi febra. Nu mai are răbdare, îl înghionteşte pe zanzibarian, să-l ducă mai repede la conducătorul caravanei. Când, în sfârşit, se află lângă acesta, întrebările curg ca grindina, fără răsuflare:

— Un alb? Cine e? Cum arată? E tânăr sau bătrân?

— E bătrân, domnule! Mai bătrân ca dumneavoastră. Are părul alb şi e bolnav.

— Cum îl cheamă?

— Nu ştiu, domnule! Cei care îl însoţesc îi spun „căutătorul de fluvii.

— De unde a sosit?

— De departe. Dintr-o ţară care se numeşte Manuyema şi se află departe de aici.

— Şi are de gând să rămână la Udjidji?

— Asta nu pot să ştiu.

— A mai fost vreodată la Udjidji?

— Da. Dar a plecat de multă vreme.

— E Livingstone! E Livingstone! urlă, ca scos din minţi, Stanley. Înainte! Am ştiut că-l voi găsi! Vom merge în marş forţat! Farquhar! Scoală-te, Farquhar! L-am găsit pe Livingstone!

— Unde-i? murmură buzele arse de febră ale bolnavului.

— La Udjidji! Cale de-o săptămână de aici! Îl scăpăm dacă va auzi că venim. Sau poate că e pe moarte! N-avem nici o clipă de pierdut! Livingstone încă mai trăieşte! Să mergem! Dublez recompensele hamalilor! Scoală-te din hamac, Farquhar!

— Imposibil, domnule! Am febră. Iertaţi-mă! Poate că aveţi şi dumneavoastră. Aţi visat probabil. Nu-l vom găsi niciodată pe Livingstone!... Nu-l vom găsi niciodată!...

Farquhar a leşinat, dar Stanley nu mai are ochi şi urechi pentru nimeni. O singură ţintă îl obsedează: „Udjidji! Acolo e Livingstone!“

Omul pe care îl caută de nouă luni prin junglă, prin mlaştini, prin savane, trecând peste munţi şi ape, înfruntând căldura de iad şi smârcurile viclene, ocolind primejdiile şi moartea ce pândesc la tot pasul... „Livingstone e la Udjidji! Livingstone e la Udjidji!“ Ca un tam-tam, refrenul acesta îl obsedează, îl răscoleşte, îi dă aripi să zboare spre ţinta halucinantă, spre împlinirea misiunii sale.

În mai puţin de-o săptămână, caravana, sau mai bine spus ce a rămas din ea, străbate distanţa ce o separă de Udjidji. Şi iată că în ziua de 10 noiembrie 1871, Stanley e înştiinţat de oamenii care cunosc ţinutul că după două ore de drum relativ neted se va zări lacul Tanganyika.

Stanley plânge de emoţie. Farquhar de-abia se ţine pe picioare, totuşi parcă ar vrea să alerge. Luând-o înaintea hamalilor din escortă, urcară pe nerăsuflate un deal, apoi străbătură o potecă bătătorită. În faţă se iviră munţii Ugomo, de o culoare albastră-pământie, iar la poalele lor o apă argintie, strălucitoare, întinsă pe-o suprafaţă enormă. În sfârşit, Tanganyika! Munţii înalţi îi împletesc parcă o cunună albastră, pădurile de palmieri, cu verdele lor aprins, îi împodobesc împrejurimile. E o imagine de neuitat. Şi acolo, în vale, şerpuind de-a lungul uriaşului lac, se zăreşte un drum de culoare brună, ce duce către sat. Caravana i-a ajuns din urmă şi s-au oprit toţi locului, încremeniţi în faţa acestei minuni a naturii. Nimeni nu scoate o vorbă. Pe faţa lui Stanley lacrimile nu se mai opresc. Deodată se desprinde din grup şi începe să alerge pe potecă. Ceilalţi îl urmară care cum pot, însufleţiţi de acelaşi gând, de aceeaşi dorinţă. Toate durerile şi amărăciunile au rămas undeva, departe.

Dacă Livingstone e în Udjidji, drumul acesta al morţii va lua sfârşit.

Tot satul e în picioare. Mulţimea i-a înconjurat plină de curiozitate, căci de multă vreme n-a mai trecut o caravană atât de mare prin Udjidji. Stanley le face semn să se potolească şi larma încetează ca prin farmec. Tălmaciul se adresează tuturor, cu voce tunătoare:

— Cine îl cunoaşte pe doctorul Livingstone?

Un negru înalt, spătos, îmbrăcat cu o bluză lungă, albă, ce-i trece de genunchi, străbate cu greu prin mulţime şi se apropie de Stanley, gesticulând şi vorbind stâlcit englezeşte:

— Eu sunt servitorul domnului doctor.

— Trăieşte?

— Da, domnule!

— E aici?

— Da, domnule!

— Ia-o înainte şi arată-ne drumul până la casa stăpânului tău!

Mulţimea întovărăşeşte caravana în sunetele unor instrumente ciudate şi în ritmul tam-tamului. După câteva minute, au ajuns într-o piaţă. Acolo, rezemat de-un stâlp, stă singur, cu mâna streaşină la ochi, un bătrân uscat, au faţa zbârcită şi parcă îndurerat. Stanley se apropie de el, în timp ce ceilalţi rămân mai în urmă. Zgomotul încetă brusc şi toţi împietriră, fără a mai scoate un cuvânt, într-o tăcere impresionantă şi respectuoasă.

La câţiva paşi de bătrân se opri şi Stanley. Încercă să formuleze o frază de politeţe sau de salut, dar — aşa cum se întâmplă într-o împrejurare emoţionantă — nu reuşi decât să întrebe:

— Domnul Livingstone?

Celălalt salută şi îl privi drept în ochi, schiţând un uşor surâs.

— Da!

Şi spre uimirea indigenilor, după ce îşi strânseră cu efuziune mâinile, cei doi bărbaţi, fără să-şi mai spună un singur cuvânt, porniră alături unul de altul într-o plimbare pe uliţa satului, ca două vechi cunoştinţe care nu s-au întâlnit pentru prima oară pe drumul vieţii.

Capitolul VI.
Livingstone

Doctorul David Livingstone, supranumit de indigeni „căutătorul de fluvii”, era cu totul opus lui Stanley ea aparenţă şi caracter. Livingstone: visător şi /liniştit, Stanley: plin de acţiune, dinamic. Aceşti doi oameni se întâlniseră în inima Africii, fiecare într-o clipă hotărâtoare a vieţii sale: unul întunecat de apropierea morţii, celălalt luminat de soare şi glorie.

Din prima clipă a straniei lor întâlniri, Stanley şi-a dat seama că Livingstone se străduia să-şi ascundă viaţa în întunericul pădurilor virgine şi să păstreze pentru sine descoperirile făcute. Dar tot atunci a înţeles că îl va iubi până la moarte pe omul acesta ciudat, că se va simţi tot mai atras de modestia şi nobleţea lui.

Livingstone îl pofti pe Stanley în modesta sa locuinţă. Era dornic să afle motivul expediţiei sale, căci la prima vedere îl considerase drept un bogătaş care călătoreşte de plăcere. Stăteau amândoi pe patul doctorului faţă în faţă şi, deşi trecuseră aproape zece minute, continuau să se examineze cu curiozitate, fără a scoate nici un cuvânt.

În sfârşit, Stanley rupse cel dintâi tăcerea.

— V-am adus un pachet cu scrisori.

Livingstone aşeză pachetul pe genunchi, fără să-l deschidă.

— După o absenţă atât de lungă, având ştiri de la familia dumneavoastră şi de la toţi care vă cunosc şi vă admiră, credeam că veţi fi foarte nerăbdător să citiţi scrisorile, domnule doctor!

Livingstone părea preocupat de cu totul altceva. Răspunse într-un târziu:

— Am aşteptat atâţia ani de zile aceste scrisori, încât o întârziere de-o oră nu mai are nici o importanţă! Sunt

mai degrabă dornic să cunosc motivul expediţiei dumitale!

Un surâs lumină faţa lui Stanley:

— Motivul? Dumneavoastră!

— Vorbiţi serios, domnule Stanley?

— Cât se poate de serios! Lumea întreagă se interesează de soarta „căutătorului de fluvii”.

Stanley rostise adevărul şi citi pe faţa lui Livingstone o vie emoţie la auzul acestei afirmaţii. Bătrânul explorator nu se putea dumeri că lumea, care fusese odată şi a sa, se interesa de viaţa lui. Se credea uitat, tot aşa cum şi el o uitase. Pojghiţa uşoară de gheaţă ce stăruise până atunci în relaţiile dintre ei se rupse şi Livingstone începu să-l privească cu alţi ochi pe Stanley, ba chiar i se păru simpatic.

Încetul cu încetul îşi depănă, pe scurt, povestea vieţii sale.

Se trăgea dintr-o veche familie scoţiană. Studiase medicina şi intrase şi în Societatea de misionari din Londra. Obţinuse, în acelaşi timp, diploma de doctor şi titlul de pastor. La vârsta de douăzeci şi şapte de ani, pusese pentru întâia oară piciorul pe pământul Africii. Nouă ani mai târziu străbătu deşertul Kalahari până la lacul Ngami şi ajunse la Zambeziul de Sus. Într-o expediţie efectuată în sudul Africii până la Luanda şi înapoi până la Quilimane, descoperise pe acest parcurs căderile de apă ale Zambeziului în lacul Victoria. Timp de alţi şase ani explorase fluviul până la lacurile Nyassa şi Schirwa, urcase râul Ravuma, atinsese lacul Tanganyika, fluviul Luapula şi Lacurile Moero şi Bangweolo.

În tot acest interval de treisprezece ani fusese întovărăşit în expediţii de soţie şi copii. Apoi se despărţise de familia sa, care se întorsese la Londra.

De la Kasai până la Angola, de la lacul Ngami până la

coasta de apus, numele său era cunoscut ca al unui mesager al păcii.

Din spusele lui Livingstone, verificate de Stanley şi confirmate mai târziu de toţi negrii care îl admiraseră, îl preţuiseră şi îl iubiseră, nici un european n-a cunoscut atât de bine ca el rasa neagră, moravurile şi trăsăturile ei de caracter.

Stanley îi explicase că de cinci ani de zile, familia, prietenii şi întreaga opinie publică, din Anglia şi din alte ţări ale lumii nu mai aflaseră nimic de soarta lui.

— Ştiu că nu vă place să se vorbească despre dumneavoastră.

— Aşa este, dragul meu Stanley!

— Ştiu că aveţi o aversiune categorică pentru cultul personalităţii. Totuşi tăcerea dumneavoastră a fost considerată ca inexplicabilă! Îngrijorarea tuturor era justificată, existând teama să nu vi se fi întâmplat o nenorocire. Pentru ce v-aţi înconjurat de atâta mister, nu pot înţelege?!

— Da! E adevărat că m-am rupt de toţi cei dragi, de lumea Europei, dar m-am încăpăţânat să găsesc cu orice preţ izvoarele Nilului! îi replică Livingstone. Aceste izvoare, pentru ştiinţa geografică din vremea noastră, sunt visul oricărui explorator. Mai mult decât atât! Am promis solemn bunului meu prieten, celebrului geolog: sir Murchison, că-mi voi consacra tot restul vieţii cercetării izvoarelor Nilului.

— Sunt convins că aceste explicaţii vor satisface atât pe prietenii dumneavoastră, cât şi întreaga opinie publică. Şi acum îmi permiteţi să vă întreb în ce stadiu vă aflaţi cu elucidarea acestei enigme?

— Credinţa mea este că fluviul Lualaba, care izvorăşte din lacul Tanganyika, este afluentul principal al Nilului. Cât despre izvorul propriu-zis, îl consider a fi

situat în cascadele aflate la nord de marele lac. Toate eforturile mele au drept scop să demonstreze această ipoteză.

Doctorul Livingstone făcu o pauză. Privea gânditor, undeva, spre o ţintă nedefinită, pe deasupra capului lui Stanley. „Oare ce-mi ascunde acest om? gândi el. Nu-mi prea vine să cred că numai datorită acestei pasionante probleme geografice a renunţat la familie, la prieteni, la plăcerile unei vieţi tihnite şi civilizate. Aici se ascunde o taină pe care poate că nimeni nu o va afla, niciodată.”

— Ai apărut, rupse bătrânul tăcerea şi gândurile lui Stanley, ca un adevărat miracol. Niciodată situaţia mea nu a fost mai disperată. Nu mai am dinţi; hainele mele sunt zdrenţuite, sufăr de foame şi friguri; nu mai am nici un medicament, dar nu voi înceta să-mi continui cercetările. Necontenit am senzaţia unei vrăji de care n-am scăpat şi nu va putea scăpa nici unul dintre cei care şi-au încredinţat sau îşi vor încredinţa soarta misteriosului continent.

„Aşadar, aceasta era taina lui Livingstone, îşi spuse Stanley. Asupra acestui om continentul negru exercită o magie, o atracţie de care el e convins că nimeni din cei ce l-au cunoscut nu va mai putea scăpa! Ei bine, eu unul de-abia aştept să ajung la Zanzibar şi nu mă voi mai reîntoarce niciodată pe aceste meleaguri. Mi-am făcut datoria de om şi mi-am îndeplinit misiunea de ziarist. Am îndurat atâtea nenorociri, poate cât şi Livingstone. Îmi ajunge!“

— Să mergem, domnule doctor! Sunt dornic să vă predau tot ceea ce vă aparţine! Sunt darurile trimise de soţia, copiii şi prietenii dumneavoastră devotaţi.

Soarele părăseşte bolta cerească şi, în asfinţit, orizontul sângeriu luminează straniu uliţele satului pe

care forfotesc cete de războinici îmbrăcaţi în veşminte de sărbătoare. Ei se îndreaptă către piaţă, acolo unde în cinstea lui Livingstone şi a oaspeţilor săi se vor desfăşura ceremoniile, al căror punct culminant îl va constitui „dansul focului”.

Femeile lor — purtând cu mândrie creste de cocoşi sălbatici, înfipte în părul lânos, cu podoabe de aramă, cântărind câteva kilograme, pe care şi le-au aninat în jurul gâtului — au adunat vreascuri şi au aprins câteva focuri. Acum stau în jurul lor, având grijă de ele să nu se stingă.

„Dansatorii”, agitând lănci şi arcuri, se apropie în sunetele asurzitoare ale tobelor, târându-şi ritmat picioarele prin colbul dens, stârnind nori de praf, în care dispar şi apar, ca într-un joc fantastic de umbre şi lumini. Când întunericul nopţii învăluie satul, dansul se dezlănţuie cu o furie sălbatică. Oamenii sar peste focuri sau se rostogolesc peste jarul încins, scoţând strigăte ascuţite. Tobele îi acompaniază din ce în ce mai puternic, sacadat şi uniform, încât hărmălaia îngrozitoare sperie stolurile de ibişi şi papagali, silindu-i să-şi caute adăpost în pădurea din apropierea satului.

Stanley cerceta cu ochi iscoditori şi multă luare-aminte aceste scene nemaivăzute de el până atunci. Livingstone, în schimb, părea deprins cu acest ritual şi urmărea cu indiferenţă tot ceea ce se petrecea în jurul lor.

Un grup de femei tinere, folosind drept tăvi frunze mari de palmieri, le aşezară dinainte bucate alese: banane, cartofi copţi, trestii de zahăr, turte de făină de manioc şi păsări fripte.

În vreme ce oaspeţii se înfruptau din bunătăţi, dansatorii continuau neobosiţi ciudatul şi asurzitorul dans al focului.

Stanley rămase aproape cinci luni lângă Livingstone. De multe ori se gândise că e timpul să plece şi tot de atâtea ori renunţase, căci îi venea greu să se despartă de omul acesta minunat. Nu-şi dădea seama că, încetul cu încetul, vraja Africii îi învăluia şi lui întreaga fiinţă. Îşi spunea mereu că singurul lucru pe care şi-l doreşte este acela ca Livingstone să confirme categoric că e încă în viaţă şi că a fost găsit de el, Stanley.

Cu această mărturie va putea dovedi domnului Benett şi lumii întregi că şi-a îndeplinit misiunea.

Într-o seară, după ce făcuseră o plimbare cu pirogile pe lacul Tanganyika, în timp ce stăteau în jurul focului şi aşteptau să se frigă o pulpă de antilopă, Livingstone îi arătă că nu are nici un motiv să-i refuze cererea.

— De ce să ascund faptul că trăiesc? Sosirea, ca şi şederea dumitale în preajma mea, mi-au făcut o plăcere nespusă! Eşti singurul om care m-a bucurat cu prezenţa lui! Trebuie să-ţi fiu, într-un fel, recunoscător. De aceea îţi voi încredinţa dovezi suficiente pe care le vei duce cu dumneata în Europa. Ziarele n-au decât să scrie ceea ce vor!

— Domnule Livingstone, m-am hotărât să plec.

— Foarte bine, tinere!

— Aş îndrăzni... să vă mai rog ceva.

— Spune!

— N-aţi vrea să vă reîntoarceţi cu mine?

Livingstone zâmbi cu amărăciune, înainte de a-i da răspunsul.

— Nu, domnule Stanley! Înseamnă că nu aţi pătruns pe deplin în sufletul meu.

— Vă rog ca dumneavoastră să nu mă înţelegeţi greşit! Nu vă cer acest lucru în dorinţa de a vă aduce în Europa ca pe un trofeu viu, ca o dovadă în plus a

îndeplinirii misiunii mele…

— Dar nici nu m-am gândit la aşa ceva!

— Doresc să mă urmaţi numai pentru a vă salva viaţa. Aş vrea să vă ştiu la adăpost de primejdiile care vă pândesc în aceste ţinuturi sălbatice şi necunoscute la tot pasul.

— Îţi mulţumesc din inimă pentru grija ce mi-o porţi! Nu, nu m-am înşelat de loc asupra sufletului dumitale. Dar n-a sosit încă momentul reîntoarcerii şi nici nu se ştie dacă va sosi vreodată. Moartea e undeva pe aproape…

— Îmi place să cred că e doar o glumă!

— Nu, tinere! Din păcate nu e! Sunt un bătrân obosit, am cincizeci şi nouă de ani, puterile mă părăsesc, sănătatea mi-e zdruncinată, dar nu vreau să mor în Anglia, unde am devenit un străin, ci în Africa, în această a doua patrie a mea, căreia îi aparţin cu trup şi suflet…

— Nu vă înţeleg! După plecarea mea veţi rămâne din nou singur… fără prieteni, fără îngrijire, fără nici o speranţă!

— Am mulţi prieteni, domnule Stanley. Nici nu bănuieşti cât de mulţi prieteni am pe acest continent. Aici sunt poreclit „căutătorul de fluvii”. E o poreclă cu multe înţelesuri, cu sensuri deosebite. Eu nu caut numai izvoarele Nilului, tinere! Fluviile umane îmi sunt mult mai apropiate! Am înţeles şi pătruns firea acestor oameni, le-am cercetat sufletul şi am găsit comori de nepreţuit. Cum aş putea să-i părăsesc? Aplec urechea pe pământul încins de dogoarea soarelui şi răscolit de apele ploilor torenţiale şi aud o chemare tainică. Şi de-mi lipesc trupul de pământ simt cum bate „inima Africii”! Mă înţelegi, domnule Stanley? Mă înţelegi?

— Da, domnule Livingstone!

Spusese acest „da” cu toată convingerea. De-abia acum, când se apropia ceasul despărţirii, i se părea că

începe să-l înţeleagă pe bătrânul acesta ciudat. Se simţea din nou ca un fiu adoptiv care îşi iubeşte cu tot sufletul binefăcătorul. De altfel, fiecare zi petrecută în preajma lui Livingstone nu făcuse decât să-i crească admiraţia pentru el.

La 14 martie 1872, Stanley porneşte spre coastă. Se desparte cu greu de Livingstone, care, la rândul său, se vede cu regret părăsit de-un prieten. Amândoi ştiau că nu se vor mai revedea niciodată.

Capitolul VII.
Amărăciuni

O ceaţă deasă şi mohorâtă învăluise Londra. Doi oameni străbăteau alene o uliţă dosnică, fără să rostească nici o vorbă. Se găsiră în dreptul modestei cafenele „La trandafirul de aur“.

— Intrăm? întrebă cel mai în vârstă dintre ei. Celălalt încuviinţă doar printr-o uşoară înclinare a capului. Înăuntru nu erau decât vreo trei-patru clienţi, pe semne obişnuiţii localului, care-şi sorbeau tacticos cafelele sau grogurile, după dorinţa fiecăruia.

Noii veniţi stârniră la început curiozitatea consumatorilor aflaţi în local, dar, după câteva clipe, toţi îşi văzură mai departe de îndeletnicirile lor. Patronul se apropie de ei, bucuros să recunoască într-unul dintre clienţi o persoană care începuse să devină celebră.

— Bună seara, domnilor! Fiţi bineveniţi în modestul meu local! Domnul Stanley, dacă nu mă înşel, se adresă el tânărului, care de-abia răspunsese la salut.

— Da, confirmă scurt domnul mai în vârstă.

— Ce onoare pentru mine, domnilor, exclamă sincer încântat patronul cafenelei. Ce doriţi să serviţi?

— Două cafele tari şi amare!

— Imediat, domnilor, imediat!

Domnul în vârstă surâse tânărului.

— După cum vezi, dragul meu, figura dumitale a şi ajuns celebră.

— Într-un anumit fel, da, recunoscu Stanley. Sunt pe prima pagină a tuturor ziarelor, dar nu pentru motivul pe care mi l-am dorit.

— Sunt convins că în curând situaţia se va îndrepta. Nu trebuie să deznădăjduieşti. Eu unul, Roderick Murchison, sunt convins că ai rostit adevărul. De altfel,

dovezile pe care le-ai adus şi le-ai predat doamnei Livingstone vor sfărâma în curând această pânză cenuşie a invidiei pe care cei mai mulţi dintre onorabilii mei colegi au ţesut-o în jurul dumitale.

Patronul se grăbise să aducă cele două cafele, astfel că Stanley profită de împrejurare şi nu mai continuă discuţia cu sir Murchison. Ca întotdeauna, când se afla într-o situaţie precară, îl răscoleau gândurile, în timp ce privirea i se fixa pe un lucru sau pe o anumită imagine. De data aceasta, privirea îi era aţintită pe fereastra cea mare a cafenelei.

Stanley încerca să pătrundă ceaţa de afară şi i se părea că în jocul ei de fantasme reînvie imagini dintr-un trecut nu prea îndepărtat.

Primirea rece care i se făcuse la Zanzibar fusese parcă prologul atmosferei pe care avea s-o întâmpine la Londra. La debarcarea sa în Anglia, senzaţia provocată de scrierile sale a fost imediat ştearsă de neîncrederea şi invidia celor din jurul său. Curând îndoielile şi insultele s-au transformat în acuzaţii. Semnalul atacurilor îl dăduse chiar preşedintele „Societăţii de geografie”, care declarase în public şi scrisese în diverse reviste de specialitate că Livingstone îl descoperise pe Stanley. Ceva mai târziu, un ziarist cerea ca întreaga chestiune să fie lămurită de experţi. Stanley prezentase opiniei publice scrisorile lui Livingstone, dar autenticitatea lor fusese contestată. Invidia se dezlănţuise cu furie crescândă, molipsitoare. Consternat, abătut, îndurerat, Stanley nu descurajase încă. La Brighton, la Secţiunea geografică a Academiei britanice, avusese o discuţie publică. Erau în sală peste trei mii de oameni. Povestise în amănunt expediţia şi citi raportul în cadrul căruia susţinu cu înverşunare teza lui Livingstone, potrivit căreia fluviul Lualaba ar fi fost cursul superior al Nilului,

deşi nici el nu o credea. Fusese combătut cu străşnicie. Chiar preşedintele adunării îi obiectase cu ironie că lumea se adunase la Brighton pentru a asculta fapte, nu poveşti senzaţionale. Stanley răspunsese printr-un discurs, care lăsase o impresie extraordinară publicului.

Elogiase munca plină de sacrificii şi abnegaţii a bătrânului Livingstone, care de ani şi ani de zile căutase să descopere adevărul ştiinţific în mijlocul naturii vrăjmaşe. Se declarase împotriva „geografilor de cabinet”, care discută de la birouri descoperirile contemporanilor. Părăsise tribuna în aplauzele sălii, lăsându-i pe intriganţi şi calomniatori să-şi spumege furia în culise. În holul importantei clădiri îl întâmpinase un domn elegant, cu o autentică notă de distincţie. Era sir Roderick Murchison, un geolog celebru, prietenul lui Livingstone.

— Domnule Stanley, am admirat elocinţa, verva şi sarcasmul dumitale. Personal sunt încredinţat că tot ceea ce ai povestit astăzi este realitatea. Permite-mi să mă consider de acum înainte prietenul dumitale!

Îşi strânseră mâinile, în tăcere.

„Da, aceasta e situaţia, gândi mai departe Stanley. În loc de glorie, amărăciune”.

Oftase atât de zgomotos, încât clienţii cafenelei tresăriră, iar patronul alergă într-un suflet, convins că distinşii oaspeţi sunt nemulţumiţi de calitatea cafelelor pe care le preparase.

— Să mergem! propuse Stanley. Simt că m-a cuprins oboseala. Aş vrea să dorm.

— Prea bine, dragul meu! Somnul e un reconfortant şi un tonic în acelaşi timp!

Şi sir Murchison lăsă pe masă o liră sterlină, fără a mai aştepta să i se dea restul.

Se îndepărtară grăbiţi, în timp ce patronul cafenelei

„La trandafirul de aur” privea aiurit moneda scânteietoare din palmă.

— Bună dimineaţa, domnule Stanley! Un gentleman doreşte să vă vorbească. Poftiţi cartea sa de vizită.

Stanley întinse cu indiferenţă mâna după cartonaşul aflat pe tăviţa de argint a valetului.

De aproape două săptămâni locuia la Park, un hotel de mâna a doua, dar curat şi aşezat într-o poziţie pitorească, aşa după cum îl arăta şi firma. Fugea de oameni, nu mai dorea să ştie de nimeni, într-atât îl mistuiseră nedreptatea şi calomniile lor. De aceea, când citi numele înscris cu litere mari pe cartea de vizită, exclamă cu năduf:

— Lord Granville?! Cine dracu mai e şi ăsta?

— Lordul trezorier al Maiestăţii Sale regina Angliei, domnule! răspunse calm valetul.

— Poate să fie şi Maiestatea sa în persoană! Spune-i că nu am nici un chef să-l primesc!

— Nici chiar dacă vă aduc în dar, din partea reginei, o tabacheră de aur, încrustată cu diamante?

Stanley întoarse privirea spre uşă. În prag, un om între două vârste, într-o ţinută vestimentară ireproşabilă, surâdea, afişând o atitudine mai mult decât binevoitoare.

— Permiteţi-mi să mă prezint, domnule Stanley! Sunt lordul John Granville şi mi-am permis să pătrund în apartamentul dumneavoastră fiind sigur că refuzaţi a primi pe oricine. Consider însă că un dar oferit cu atâta mărinimie chiar de Maiestatea Sa nu se poate refuza, mai ales când prin el vi se recunoaşte meritul de-a fi reuşit să-l descoperiţi pe doctorul Livingstone.

— Cum? Aşadar…

— De altfel, continuă imperturbabil lordul Granville, îmi face o deosebită plăcere să vă înmânez şi ediţia de

azi a ziarului „Times”. Priviţi! Fotografia dumneavoastră e la loc de cinste pe prima pagină. Şi sub ea, cu litere de-o şchioapă: „Infamiile ţesute în jurul lui Henry Morton Stanley au fost spulberate”. Iar din cuprinsul articolului citez: „Familia lui Livingstone a recunoscut în mod public autenticitatea scrisorilor prezentate de Stanley şi aduce, pe această cale, cele mai călduroase mulţumiri eroicului gazetar”. Ce părere aveţi?

— Luaţi loc, sir! Această ultimă veste o consider cel mai preţios diamant ce mi s-a oferit vreodată!

Stanley nu mai rămăsese la Londra decât o săptămână. În acest timp, Roderick Murchison îi fusese partener zilnic al unor lungi plimbări pe străzile londoneze. Într-o seară fusese invitat la un banchet dat în cinstea sa de oficialităţi. Printre aceştia se aflau şi mulţi dintre aceia care la început clevetiseră împotrivă-i şi care acum se învârteau în jurul lui, linguşitori şi făţarnici. Evident, tabachera de aur încrustată cu diamante, darul Maiestăţii Sale, schimbase radical optica acestor oameni lipsiţi de caracter. Stanley nu se simţi de loc în apele lui la banchet, întocmai ca la serata pe care o dăduse în cinstea sa, cu ani în urmă la Zanzibar, consulul englez, doctorul Kirk. Nu se simţea bine în frac, vecin de masă cu unele doamne care-i puneau tot felul de întrebări stupide.

El nu era făcut pentru viaţa de societate şi nici pentru galanterii ieftine. Pe de altă parte, simplitatea caracterului său se opunea ipocriziei saloanelor şi singura sa armă împotriva ei o constituia sinceritatea lui jignitoare. Sentimentul onoarei, atât de înrădăcinat la Stanley, fusese adânc rănit, fără putinţă de vindecare în privinţa acelora care îl înfieraseră ca impostor. Firea lui sinceră, dintr-o bucată, aspră, dar corectă, întreaga lui

fiinţă de ţăran galez — din creştet şi până în talpă — era refractară minciunii, clevetirii şi zâmbetului făţarnic. Aşa se face că într-o bună zi părăsise Londra şi — cu aprobarea telegrafică a domnului Benett — se înrolase corespondent de război în Africa, ataşat pe lângă trupele coloniale britanice, aflate în luptă cu triburile Achantis.

De data aceasta debarcase în Africa de vest, în regiunea numită Coasta de Aur. Mai bine de o jumătate de veac aceste ţinuturi fuseseră însângerate de măcelurile fără sfârşit organizate de cotropitori.

Stanley îşi făcu meseria de gazetar conştiincios, dar plin de revoltă împotriva atrocităţilor comise de ocupanţi. La sfârşitul războiului, când armatele lordului Wolseley reuşiră să înfrângă rezistenţa disperată a indigenilor, se reîntoarce scârbit, mai plin de amărăciune ca niciodată, la Londra. Îi era dragă Africa, îi iubea pe locuitorii ei şi mai presus de orice îşi însuşise ţelul şi dăruirea lui Livingstone pentru triumful unei cauze nobile: aceea de-a descoperi tainele continentului negru pe căi paşnice.

În drum spre Londra, în februarie 1874, află ştirea morţii lui Livingstone, la zece luni după ce „bătrânul“, cum obişnuia să-l numească, murise.

Din clipa aceea nu mai avu linişte. Toată voinţa lui aspira la „desăvârşirea operei lui Livingstone”. Era o misiune postumă. Obsesia Africii dezlănţuise în Stanley toată ambiţia şi energia cu care era înzestrat din plin. Umbra doctorului Livingstone îl chema să împlinească ceea ce acesta doar începuse. „Inima Africii” pulsa acum în inima lui Stanley. Şi astfel, gloriosul gazetar american, de origine engleză, va deveni un şi mai glorios „pionier al Africii”, deschizătorul unor noi drumuri, descoperitorul unor enigme geografice, ce învăluiau pe atunci, ca într-o perdea de mister, necunoscutul continent negru.

Capitolul VIII.
În inima Africii

În redacţia principală a lui „Daily Telegraph“ din Londra plutea un fum gros, să-l tai cu cuţitul. În jurul mesei de şedinţe, acoperită cu o catifea de culoarea vişinei putrede, luaseră loc domnul Brian Aherne, directorul ziarului londonez, domnul Gordon Benett, directorul marelui ziar „Herald” din New York, redactorii-şefi ai ambelor ziare, sir Roderick Murchison şi Henry Morton Stanley.

— Domnilor! izbucni cu violenţă Stanley. Înţelegeţi-mă! Am un spin în carne. Şi nu voi putea să-l scot decât dacă reuşesc să dezleg problema pe care Burton, Speke şi doctorul Livingstone au lăsat-o nerezolvată. Atunci lumea întreagă va trebui să mă creadă că l-am găsit intr-adevăr pe Livingstone.

— Dragul meu, interveni cu multă căldură în glas sir Murchinson, dar toată lumea e convinsă c-a fost vorba de-o mare nedreptate. Ai fost reabilitat. Ţi se aduc numai laude; şi nu uita măreţul gest al reginei, care semnifică o recunoaştere totală a meritelor tale.

— Eşti încăpăţânat ca un copil, Stanley, i se adresă Aherne. Insişti tocmai acolo unde şi eu socotesc că s-a pus punct. Ca şi când ar mai exista oameni cu judecata întreagă, care să fi luat în serios acuzaţiile absurde ce ţi s-au adus!

— Dar, domnilor, vă rog să mă credeţi, nici nu mai am somn! Gândurile mele se îndreaptă mereu într-acolo! Simt în mine o chemare nestăvilită spre locurile unde „bătrânul” căuta să-şi desăvârşească opera. Gândiţi-vă, domnilor! Nu se cunoaşte încă locul unde se varsă lacul Tanganyika. Nu ştim nimic despre lacul Victoria şi legăturile lui cu Nilul. În afară de aceasta, partea

apuseană a continentului african apare ca o enormă pată albă. Pentru triumful ştiinţei, dacă nu pentru memoria lui Livingstone, ajutaţi-mă să realizez această îndrăzneaţă expediţie!

În încăpere se aşternu o tăcere grea. Stanley se duse la fereastră, o deschise larg şi inspiră cu nesaţ aerul proaspăt şi răcoros al minunatei nopţi de vară.

— Ascultă, domnule Stanley! întrerupse cel dintâi tăcerea, Aherne. Pe mine, unul, m-ai convins! Declar solemn că sunt dispus să suport jumătate din cheltuielile expediţiei. Pentru cealaltă jumătate a sumei necesare, sper că domnul Benett va avea bunăvoinţa să mă susţină. Cu o singură condiţie! Exclusivitatea absolută a notelor dumitale de călătorie pentru ziarele „Herald“ din New York şi „Daily Telegraph“ din Londra. De acord, domnule Benett?

Domnul Benett surâse şi nu rosti decât un singur cuvânt:

— Da!

La 21 septembrie 1874, Stanley debarcă din nou la Zanzibar, iar la sfârşitul lui noiembrie se îndrepta spre continent, însoţit de două sute douăzeci şi patru de negri mahomedani şi trei albi: Frederick Barker, care semăna uimitor cu timonierul scoţian Farquhar, şi fraţii Pocock.

De data aceasta, misiunea principală era găsirea izvoarelor Nilului. Ţinta cea mai apropiată, Victoria-Nyansa, în direcţia nord-vest. După ipoteza lui Speke era vorba de un singur lac, în timp ce Burton şi Mac Queen afirmaseră că e format dintr-un grup de lacuri. De partea cui era adevărul? Urma apoi cercetarea lacului Tanganyika. Întrucât era vorba de-un lac de apă dulce, trebuia neapărat să aibă o scurgere. Găsirea acesteia însemna înconjurul cu barca a lacurilor Tanganyika şi

Victoria. În sfârşit, elucidarea misterului fluviului Lualaba.

Expediţia înainta cu greu. Nici unul dintre oamenii lui Stanley nu cunoşteau regiunea, iar călăuzele indigene nu se dovedeau demne de încredere. Câţiva oameni mor de oboseală. Câmpia întinsă e fără vânat, fără fructe sau cereale. Hrana nu se poate procura nici cu vorbă bună, nici cu bani. Indigenii sunt neîncrezători. Au mai trecut pe aici caravane arabe şi nu le-au adus nimic bun. Mulţi dintre fraţii lor au fost capturaţi şi duşi sclavi, în robie, departe de pământurile strămoşeşti. Oare albii aceştia nu vin cu aceleaşi gânduri necurate, nu aduc cu ei lanţurile sclaviei sau gloanţele ucigătoare?

Tam-tamurile nu mai contenesc. Zadarnic încearcă Stanley să le explice scopul paşnic al expediţiei sale. În satul Vinyata, un om din ariergardă e ucis.

— Maser Stanley!

— Ce doreşti, Butu?

Şeful hamalilor îşi arată dinţii albi ca laptele într-un rânjet care îl face pe Stanley să se înfioare.

— Răzbunare, maser!

— Bine! Şi ce vrei să fac?

— Trebuie să daţi un exemplu.

— Nu vezi că abia suntem în stare să transportăm bolnavii? N-am venit în inima Africii ca să dau exemple!

Stanley dorise să dea ordin de plecare mai departe, dar se opri în loc.

Frederick Barker se apropie, gâfâind, deosebit de agitat:

— Vom fi atacaţi, domnule Stanley! Nu mai e nici o îndoială!

— Ce spui, Barker?

— Doi dintre hamali au fost în pădure să adune vreascuri. Unul a fost ucis de o lance, celălalt are o

săgeată în braţ, trupul plin de răni sângerânde şi faţa mutilată de o lovitură de bumerang.

— V-am spus, maser! interveni Butu. Trebuie să facem ceva.

— Aveţi răbdare, oameni buni! Cred că vom ajunge la o înţelegere cu ei!

Poate pentru a-l contrazice, o săgeată şuieră pe la urechile lui şi se înfipse, zbârnâind, într-un copac uriaş. Se auzi un strigăt de luptă şi din toate părţile năvăliră atacatorii, luând caravana cu asalt. Nu mai era nimic altceva de făcut decât să se apere.

— Trageţi la picioare! ordonă Stanley. Ei nu au nici o vină! Ne consideră neguţători de sclavi.

— Nu ştiu ce ne consideră, urlă Barker, dar adăpostiţi-vă odată, domnule, dacă nu vreţi ca săgeţile acestor diavoli să vă facă trupul o sită bună de cernut nisip!

Focurile de armă se înteţiră şi în câteva minute atacatorii fură puşi pe fugă. Din nenorocire, Stanley constată cu groază că pierduse în scurta luptă aproape un sfert din efectivul său.

În regiunea Usukumo, indigenii îi primesc însă cu prietenie. Stanley reuşeşte să cumpere boi şi capre, apoi recrutează alţi hamali în locul celor ucişi în lupta din satul Vinyata.

În după-amiaza aceea era o căldură înăbuşitoare. Stanley hotărâse ca întreaga caravană să se oprească la umbra copacilor, iar înaintarea să continue după miezul nopţii, atunci când răcoarea va îngădui oamenilor să înfrunte mai uşor drumul atât de obositor.

Totuşi, Stanley nu avea astâmpăr. După ce îl rugase pe Franck Pocock, ca împreună cu Butu, să inspecteze starea sănătăţii oamenilor, proviziile şi armamentul,

luase cu el pe Barker şi pe James Pocock într-o plimbare prin pădure.

— Pe aici nu vom avea de întâmpinat nici o primejdie. Să profităm de acest prilej şi să cutreierăm împrejurimile.

— Eu cred, domnule Stanley, că n-ar fi prudent din partea noastră dacă ne-am lăsa armele în tabără!

— Ai dreptate, James. Nu de alta, dar s-ar putea foarte bine să ne iasă în cale vânat şi ar fi păcat să ne întoarcem aici cu tolba goală.

Pădurea tropicală se întindea, parcă fără de sfârşit, înaintea ochilor lor. Lianele se înlănţuiau într-un vârtej ameţitor printre crengile şi trunchiurile copacilor, ale căror vârfuri se înălţau până la 50—60 de metri. Ici, colo răsăreau poieni smălţuite cu flori, într-o varietate de culori uimitoare.

— Ce copac mai e şi ăsta? exclamă, la un moment dat, Barker, oprindu-se să admire florile roşii ce-i împodobeau coroana.

— Piperul.

— Piperul?! Hei, drăcie! De-aş avea numai cinci copaci în grădina casei mele din Norfolk, aş fi un om bogat!

— Nu ai ochi decât pentru copacul ăsta! îl mustră, cu blândeţe, Stanley. Priveşte în jurul nostru! Iată, bunăoară, acest smochin tânăr, cu trunchiul argintiu! Sau calamul atât de aromat! Dar amamul, cu florile lui albe ca neaua şi parcă pudrate cu roz! Cât despre viţa sălbatică, cu ciorchinele violet deschis, ce părere aveţi? Şi de copacii aceştia uriaşi, care poate dăinuiesc aici de sute de ani?

Aţi mai văzut un asemenea spectacol, atâta bogăţie de culori?

— Iubiţi mult pădurea, domnule, nu-i aşa?

— Pădurea tropicală reprezintă pentru mine omenirea

întreagă, murmură Stanley, ca fermecat de-o vrajă neînţeleasă decât de el. Nu mă pot uita la ea fără să mă gândesc că aici viaţa şi moartea nu stau un singur moment fără să aibă treabă.

— Nu vă înţeleg! îl întrerupse Barker din visare. Ce-aţi vrut să spuneţi adineauri?

— Îţi voi explica numaidecât, dragul meu! Pădurea tropicală îmi aduce aminte de lumea civilizată. Imaginaţi-vă că vă aflaţi într-o dimineaţă, între ceasurile şapte şi opt, pe puntea Londrei, contemplând marea de oameni care se urcă spre oraş. Unii slăbănogi şi istoviţi, cu spetele încovoiate, alţii voinici şi surâzători, bine făcuţi; bărbaţi, femei şi copii, grăbindu-se fiecare să dea lupta cu viaţa. Îi revăd pe toţi aici: pe tineri sau bătrâni, pe cei puternici sau pe cei obosiţi.

— Cum? îndrăzni James Pocock să-l întrebe, fiindcă nu prea pricepea comparaţia lui Stanley între puntea Londrei şi pădurea tropicală din inima Africii.

Stanley surâse îngăduitor. Poate zâmbea doar gândurilor lui...

— Priviţi copacul acesta! E cenuşiu, uscat, îmbătrânit. Lângă el, altul pipernicit. Mai încolo, unul cocoşat şi anemic din pricină că-i lipseşte lumina şi soarele.

— Dar acesta?

— A albit deodată, probabil nimicit de trăsnet. În vecinătatea lui se înalţă falnici, tineri, semeţi, zeci şi sute de copaci. Viaţa, lupta cu viaţa e şi aici, ca pretutindeni. Veteranul acesta, continuă Stanley, arătându-le un copac al cărui trunchi uscat abia l-ar fi putut cuprinde cinci oameni, îşi numără vârstă cu veacurile, puteţi să fiţi siguri. E născut mai înainte ca descoperitorii europeni să fi pătruns până aici; e gata să moară de bătrâneţea ce l-a uscat din rădăcină şi totuşi se luptă să mai supravieţuiască printre copacii magnifici ce-l înconjoară.

— Sunteţi extraordinar! exclamară Barker şi Pocock, entuziasmaţi de imaginile poetice ale lui Stanley.

Acum înaintau în linişte. Din când în când se auzeau ţipetele păsărilor sau maimuţelor. Admirau, în tăcere, priveliştea minunată a pădurii, şi însoţitorii lui Stanley, căutau să regăsească pretutindeni, în tot ceea ce vedeau în jurul lor, asemuiri cu imaginile plăsmuite de el.

Ca oameni sosiţi din zonele temperate, necunoscând decât stejarul, fagul, plopul sau bradul, erau zăpăciţi de această pădure imensă, în care palmierii se încrucişau cu calamul aromatic, piperul şi smochinul cu arborii seculari, teul şi acajuul cu campeşul, care nu putrezeşte niciodată, sau mangunierul cu portocalul sălbatic. Amestecaţi şi legaţi prin milioane de liane uriaşe în aşa fel, că uneori soarele nici nu mai putea pătrunde printre dânşii, întinzându-se pe zeci de kilometri, copacii pădurii tropicale îi uimeau şi îi încântau în acelaşi timp. Când se întoarseră în tabără, amurgul scălda în culoarea violet cerul Africii tropicale, iar însoţitorii lui Stanley declarau mulţumiţi că asistaseră la o lecţie de botanică nemaiîntâlnită de ei până atunci.

Coloana caravanei se târa asemenea unui şarpe uriaş pe drumul bătătorit şi secetos. La un moment dat pământul începu să devină clisos, mocirlos. Din loc în loc se vedeau nişte urme ciudate, de mărimi puţin obişnuite.

— Ne apropiem de-o apă, maser! strigă Butu.

— Aşa se pare!

— Asta urme de elefant! Elefanţi mulţi şi mari, foarte mari aici, spuse cu îngrijorare călăuza. Ei căutat apa. Lac poate să fie pe aici, pe aproape.

Stanley porunci însoţitorilor să-şi încarce armele. Ştia că o turmă de elefanţi, în căutare de apă, poate deveni foarte agresivă şi periculoasă dacă e stânjenită din treburile ei.

— Ce-ar fi să vânăm câţiva elefanţi, domnule Stanley? întrebă Barker, în timp ce-şi încărca tacticos carabina.

— Nici nu mă gândesc! Trebuie să-i evităm pe cât ne va fi cu putinţă. Elefanţii africani devin foarte violenţi când sunt atacaţi.

— Şi pe mine m-ar ispiti o vânătoare de elefanţi! mărturisi Franck Pocock. N-ar strica să punem în bagajele noastre câţiva colţi de fildeş.

— Şi apoi, chiar dumneavoastră, dacă îmi amintesc bine, doreaţi, zilele trecute, să vânaţi în pădure.

— În nici un caz, Barker, nu m-am gândit la o vânătoare de elefanţi! Vă repet, sunt de o ferocitate cumplită.

— Cam cât cântăreşte un colţ de fildeş?

— Între 70—80 de kilograme, dar la unele specimene adulte chiar ceva mai mult de o sută.

Barker fluieră admirativ:

— Păcat că nu vânăm măcar un asemenea exemplar!

Cum Stanley nu părea dispus să mai continue această discuţie, înaintară câtva timp în tăcere. Cei patru albi se aflau în avangarda convoiului, împreună cu Butu. La un moment dat se opriră uimiţi. În faţa lor se deschidea un mic luminiş, unde se odihneau doi elefanţi maturi şi doi pui. Masculul era un exemplar uriaş, tocmai ce-şi dorise Barker cu puţină vreme mai înainte.

— Opriţi! strigă Stanley.

Elefanţii ciuliră urechile.

— Ascultă, Barker! Şi voi, ceilalţi! Vă repet, nu trageţi nici un foc de armă! E periculos pentru noi toţi!

— Şi atunci pe unde vom trece mai departe?

— Trebuie să aşteptăm. Sunt convins că ne-au simţit şi îşi vor lua imediat tălpăşiţa.

Dar prevederile lui Stanley nu se adeveriră.

Elefanţii continuau să-şi facă netulburaţi siesta, ca şi cum nici nu s-ar fi sinchisit de oamenii din imediata lor apropiere. Trecuse un sfert de oră, poate şi mai bine, şi ei nu aveau nici gând să se urnească din loc. Faptul acesta îl înfurie nespus de mult pe Barker. Profitând de-o clipă de neatenţie a lui Stanley, ochi în direcţia masculului. Barker era un vânător dibaci, dar, din nenorocire, Franek Pocock, vrând să-l împiedice să tragă, nu izbuti decât să-i devieze braţul şi glonţul destinat uriaşului pachiderm nimeri mortal unul dintre pui.

Lovitura neaşteptată derută, pentru câteva momente, elefanţii. Prima care îşi reveni, femela, se repezi în direcţia atacatorilor, agitându-şi trompa şi scoţând sunete înfiorătoare. Masculul o urmă îndeaproape, sforăind ameninţător, în vreme ce puiul rămăsese pironit locului, neştiind ce să facă.

— Ochiţi! Trageţi imediat! strigă Barker.

O salvă de gloanţe se abătu asupra celor doi elefanţi. Femela căzu ca un copac retezat de colţii fierăstrăului. În schimb masculul, rănit uşor, se repezi asupra unuia dintre hamali, îl încolăci fulgerător cu trompa şi, ridicându-l în aer cu uşurinţa cu care un om ridică un băţ de trestie, îl plesni de-un copac cu atâta furie, încât auziră cu toţii trosnetul teribil al oaselor sfărâmate. Nenorocitul zăcea aruncat cât colo. Fără îndoială, moartea fusese fulgerătoare.

O a doua salvă de gloanţe se abătu asupra elefantului. De data asta nimeriră în plin. Înnebunit de durere, uriaşul pachiderm bătu în retragere şi în mai puţin de un minut dispăru în pădure, urmărit de puiul care scâncea uşor, aidoma unui copil, ce nu înţelesese nimic din drama ce se desfăşurase cu atâta iuţeală în luminiş.

— Să-l urmărim! strigă James. E rănit grav! Nu poate

să ajungă departe!

— Degeaba, maser! Noi nu mai găsim la el! interveni Butu.

— Ai dreptate, întări Barker spusele călăuzei. Un elefant muribund dispare într-un chip, aş putea spune, miraculos.

Dumnezeu ştie unde se duce! Se povesteşte că au un cimitir al lor, pe care nimeni nu-l cunoaşte şi nu l-a descoperit vreodată.

Barker se apropie de Stanley, îngândurat şi spăşit.

— Iertaţi-mă! N-am vrut! Eram atât de enervat, că nu m-am mai putut stăpâni. Aproape că nici nu mi-am dat seama ce fac!

— Eu sunt de vină! interveni Franck. Dacă nu făceam gestul acela necugetat...

— Maser! Noi nu trebuie să mai stăm aici! Loc primejdios! Acum poate vin şi alţi elefanţi, răzbună pe ceilalţi! Să plecăm degrabă, maser!

Stanley nu le răspunse. Pierderea unui om din caravană într-un chip atât de stupid, ca şi masacrul elefanţilor, îl tulburaseră atât de mult, încât în ziua aceea nimeni nu mai reuşi să stea de vorbă cu el. Făcu doar un semn cu mâna şi caravana porni mai departe, la drum.

În sfârşit, după un marş istovitor, caravana ajunse la ţărmul lacului Victoria-Nyansa, fără ca să li se mai întâmple vreun incident. Trecuseră o sută patru zile de la plecare.

În dimineaţa aceea cerul era de-o limpezime neobişnuită. Nici un firicel de nor nu se zărea cât vedeai cu ochii. Aşezaţi pe mal, Stanley şi Barker se pregăteau să pornească în expediţia proiectată: înconjurul lacului.

În apropierea lor, pe uscat, se afla barca demontabilă, din lemn de cedru, lungă de aproape douăzeci de metri şi largă de trei, adusă de ei din Zanzibar.

— Butu! strigă Stanley.

— Da, maser!

— Trebuie să-mi alcătuiesc un echipaj. Vezi cine se oferă dintre oamenii tăi.

Parlamentările lui Butu cu hamalii durară aproape o jumătate de oră.

Stanley îşi pierduse răbdarea.

— Ce se întâmplă, Butu?

— Nimic, maser!

— Nu vrea nimeni să mă însoţească?

— Nimeni, maser! Frică de apă!

— Prostii!

— Nu prostii, maser! Apa adâncă — trage bieţi oameni la fund. Ei zic că viteji, dar pe uscat. De apă mare frică!

— Ştii bine că nu pot merge doar eu, cu maser Barker şi maserii Pocock. Spune-le oamenilor să privească mai cu atenţie la corabia mea! E frumoasă, sigură ca un vapor, mai iute ca o pasăre!

— Eu spus la ei, tot aşa cum spus maser Stanley la mine. Ei explicat că mare, mare frică!

— Mii de tunete, se enervă Barker! Parcă n-au mai văzut apă în viaţa lor! Câţi oameni vă trebuie, domnule Stanley?

— În afară de James Pocock şi de mine, aş mai avea nevoie de încă vreo zece. Franck Pocock şi cu dumneata veţi rămâne aici, să conduceţi tabăra în lipsa noastră.

— Lăsaţi pe mine! În cinci minute aveţi oamenii trebuincioşi.

— Te rog însă... fără brutalităţi!

— Se înţelege!

Barker se apropie de grupul de hamali. Alese zece dintre ei, cei care i se păreau a fi mai voinici.

— Tu! Şi tu! Şi tu!... Aşa! Câţi sunt, Butu?

— Zece, maser!

— Spune-le să mă urmeze!

— Unde îi duceţi?

— Dacă nu vor însoţi pe maser Stanley în barca cea

mare, n-au decât să plece!

Renunţam la serviciile lor. Trebuie să-mi predea proviziile şi puştile.

— Maser! Nu faceţi una ca asta! Ei fără puşcă, fără mâncare, mor!

— Numai dacă merg cu maser Stanley, mă răzgândesc. Altfel, aşa am hotărât, aşa va rămâne. Noi n-avem nevoie să hrănim pe degeaba atâţia fricoşi! Poţi să le mai comunici că maser Stanley dublează plata pentru cine merge pe lac.

Puşi în faţa unei astfel de alternative, cei zece negri sfârşiră prin a accepta să-l însoţească pe Stanley.

Şi astfel ambarcaţiunea fu lansată pe apă. La cei doisprezece navigatori se adăugă însuşi Butu, care ţinea morţiş să-i demonstreze lui Stanley că el nu e de loc fricos.

— Suntem treisprezece acum! remarcă James Pocock.

— Eşti superstiţios? Eu mă bucur că Butu s-a oferit să meargă cu noi. E singurul care ne poate servi drept tălmaci.

James nu mai găsi necesar să continue discuţia. Se mulţumi să privească în tăcere peisajul grandios al împrejurimilor lacului.

Ajunseră cu bine pe malul nordic.

— Aici Uganda! explică Butu. Ţară frumoasă, împărat frumos. Numeşte la el Mtesa.

Stanley se hotărî să facă o escală. Îl lăsă pe James cu cinci negri în barcă, iar el, Butu şi ceilalţi cinci negri debarcară pe ţărm. Spre surprinderea lui Stanley, scurtele explicaţii date de Butu se dovediră a fi adevărate. Îndată ce pătrunseră câteva mile în interior, le ieşi înainte o suită compusă din demnitari şi curteni, trimişii speciali ai împăratului Mtesa, pentru a-l întâmpina pe Stanley şi însoţitorii săi. Erau oameni

chipeşi, prietenoşi, bine proporţionaţi, vorbind o limbă melodioasă.

— Am impresia că trăim un vis frumos, îi şopti Stanley lui James Pocock.

— Eu, domnule, sunt convins că nu poate fi decât un vis!

În sunetele unor instrumente melodioase fură conduşi, la palat. Între timp, tam-tamul — „telegraful junglei africane“ — vesti sosirea micului grup expediţionar.

În sala mare a palatului le ieşi înainte chiar împăratul Mtesa. Era un om deosebit de înalt, proaspăt ras, cu un aspect atât de plăcut, că îl impresionă până şi pe Stanley. El, care văzuse atâtea în numeroasele-i peregrinări, nu se aşteptase să întâlnească în inima continentului african o personalitate atât de distinsă şi fermecătoare.

Mtesa nu cunoştea limba engleză, dar avea în preajma lui un tălmaci mult mai bun decât Butu.

Îşi strânseră mâinile, conform obiceiului european. După aceea, Mtesa le făcu semn să se aşeze pe nişte perne moi, meşteşugite în chip oriental.

Bătu uşor din palme şi în sală intrară aproape o sută de femei.

— Sunt soţiile împăratului, le explică tălmaciul. Cele mai frumoase femei din Uganda.

Femeile se aşezară pe podea, de-a lungul pereţilor. Un murmur de admiraţie străbătu încăperea:

— Iată-l pe Stanley!

— De unde îmi cunosc numele?! întrebă el, mirat şi intrigat în acelaşi timp.

— Numele dumneavoastră a străbătut ţinuturi întinse, domnule! interveni binevoitor tălmaciul. Pretutindeni e rostit cu multă admiraţie. Sunteţi singurul alb care a avut

curajul sa pătrundă prin locuri neumblate, spre a-l afla pe „căutătorul de fluvii”. Doctorul Livingstone a fost ca un părinte pentru noi. Prietenii lui sunt şi prietenii noştri.

Mtesa se ridică de pe pernă, rosti câteva cuvinte, apoi întinse, pe rând, braţele spre cele patru puncte cardinale.

— Ce spune? îl iscodi Stanley pe tălmaci.

— Împăratul vă urează bun sosit şi vă invită să staţi în Uganda cât veţi voi.

— Dar de ce-a arătat spre cele patru zări? întrebă James.

— Asta înseamnă că tot ceea ce ne aparţine nouă, până la hotare, vă aparţine şi dumneavoastră.

— Straşnic! exclamă cu satisfacţie tânărul Pocock, rotindu-şi privirea de-a lungul pereţilor.

Stanley admira în tăcere chipul lui Mtesa. Trăsăturile împăratului îi aminteau de figurile statuilor mari de piatră din Teba. „Prin ce mister pătrunsese această civilizaţie străveche în plină junglă?“ se întreba el, cercetând cu atenţie pe cei ce îl înconjurau, în timp ce aceştia se străduiau să ofere oaspeţilor cele mai alese delicatese africane. Alături de el, James Pocock repeta în neştire:

— Visez!… Totul nu-i decât un vis!… Un vis frumos!…

Înconjurul imensului lac dură aproape zece zile. Uganda a rămas de mult în urmă. O furtună puternică pe apă şi un atac tâlhăresc îi fac să se reîntoarcă în tabără sleiţi de foame şi de oboseală. Îi întâmpină chipuri speriate, triste.

— Unde e Barker? e prima întrebare a lui Stanley.

— A murit acum câteva zile, răspunse Franck Pocock, arătând o moviliţă proaspătă în apropierea locului de debarcare.

— Ce s-a întâmplat aici… În lipsa mea?…

— Am fost atacaţi în patru rânduri. Am pierdut

douăzeci şi cinci de oameni, în afară de Barker. Ceilalţi nu vor să mai rămână în acest ţinut nici în ruptul capului. Cred că ar trebui să ne întoarcem, domnule! În aceste condiţii nu mai putem înainta nici un pas mai departe.

— Dar eu trebuie să ajung la lacul Nyansa!

— Imposibil, domnule! Din două sute douăzeci şi patru de însoţitori, am rămas cu mai puţin de jumătate.

— Cum aşa?!

— Cei care au scăpat de moarte au fugit prin păduri.

— Au dezertat, vrei să spui?

— Rezultatul e acelaşi! Şi au luat cu ei arme, muniţii şi hrană.

— Dumneata ce-ai păzit, domnule Franck?

— Mă iertaţi, dar Barker a fost omorât de trei dintre aceşti fugari, pentru că s-a opus, cu arma în mână, plecării lor.

— Şi atunci ţi-ai apărat pielea?

— Bineînţeles! Dar dacă eu nu rămâneam în viaţă, la întoarcerea dumneavoastră n-aţi mai fi găsit absolut nimic. Trebuie să plecăm imediat.

— Cu neputinţă! Nu am împlinit decât una din misiunile pe care mi le-am propus! Mai am de făcut multe cercetări! Atâtea descoperiri mă aşteaptă...

— Vă înţeleg! Dar cu cine veţi continua? Doar cu mine şi cu fratele meu?

Stanley surâse cu amărăciune. Butu, care urmărise cu atenţie convorbirea dintre cei doi, se apropiase încurcat şi şovăitor lăsând să se înţeleagă că ar vrea să intervină în discuţie.

— Maser! şopti el.

— Te ascult, Butu!

— Maser, eu am o idee! In sat, aproape multe bărci mari. Noi cumpărăm bărci, mergem toţi la Uganda. Acolo împărat Mtesa dă la noi mulţi însoţitori. Maser poate

duce la alt lac mare.

Stanley se repezi la Butu, îi cuprinse umerii cu amândouă braţele şi-l sărută pe frunte, cu un entuziasm care stârni nedumerire în întreaga caravană, căci nimeni nu auzise ce-i propusese şeful hamalilor.

Mtesa îi dărui într-adevăr lui Stanley o escortă de câteva mii de oameni, şi mulţumită acestui fapt el reuşi să cerceteze o regiune întinsă la apus, dar fără a putea ajunge la lacul Nyansa, după cum intenţionase, deoarece triburile Wanyoro se opuseseră cu înverşunare, barându-le trecerea. Pentru Stanley însă o nouă enigmă geografică era rezolvată: nu mai încăpea nici o îndoială că Victoria şi Nyansa erau o singură întindere de apă şi nu un grup de lacuri, aşa cum se pretinsese până atunci.

Rămânea de clarificat enigma lacului Tanganyika şi a scurgerii fluviului Lualaba.

Înconjurul lacului dură vreo cincizeci de zile, dar la capătul lui, Stanley descoperă că Tanganyika are drept tributar periodic Lukuga, care se varsă în Lualaba. Nu i-a mai rămas de dezlegat decât o singură problemă: încotro merge Lualaba? Cu ce fluviu se identifică el? Cu Congo? Cu Nigerul sau cu Nilul?

Când se reîntoarce la Udjidji, unde rămăsese grosul expediţiei, îl aşteptau alte surprize neplăcute: James Pocock murise de tifos. Fratele său, Franck, grav bolnav. Cinci wangwani din escorta armată muriseră de vărsat. Mulţi dintre hamali dezertaseră. Stanley nu e omul care să dea îndărăt, oricâte piedici sau primejdii i s-ar aşterne în cale. Până când Franck se va însănătoşi, el poate alcătui o nouă trupă. De astă dată îl vor însoţi oamenii cei mai curajoşi, deoarece ţinuturile în care se vor avânta sunt complet necunoscute. Nici un alb n-a mai călcat prin regiunea Uhombo.

Credinciosul Butu recrutează pentru această. Înfricoşătoare expediţie doar patruzeci de wangwani, dar toţi sunt războinici hotărâţi, care nu se tem de pericole sau de jungla nepătrunsă.

În zorii unei dimineţi limpezi, patruzeci şi trei de oameni pornesc în marş de-a lungul fluviului Lukuga. „Câţi dintre ei se vor mai întoarce în Udjidji?“ se întreabă localnicii, conducându-i în sunetele răscolitoare ale tobelor până la marginea satului.

Capitolul IX.
Încotro îţi porţi apele, Lualaba?

Parcurseseră aproape o sută de kilometri în direcţia vest, când Buta aflat în avangarda caravanei, veni alergând spre cei doi albi.

— Maser! Primejdie!

— Triburi sălbatice?

— Mai rău, maser! Butu speriat rău! Butu n-a mai văzut până acum aşa ceva!

— Vorbeşte mai desluşit, omule! interveni Franck. Ce-ai văzut?

— Oameni care nu sunt oameni! Ei oprit caravana! Ei strigă: „Ehea! Ehea!“ Ei nu lasă treacă mai departe! Ei avut săgeţi otrăvitoare! Butu rău speriat!

— Să mergem amândoi, să vedem ce se întâmplă! Pregăteşte-ţi carabina, Franck!

Înaintară cu multă precauţie. Oamenii lui Stanley se opriseră în loc, neştiind ce atitudine să ia faţă de duşmanul necunoscut şi înspăimântător, dar care nici nu ataca. Un grup de aproximativ o sută de oameni se aşezaseră de-a curmezişul potecii. Aveau o atitudine înfricoşătoare, dar nu schiţau nici un gest de atac. Trăsăturile le erau grosolane, capul acoperit de păr, ca la maimuţe. Împrejurul gâtului îşi atârnaseră — În chip de podoabe — capete de şoareci, oase de gorilă şi piei de şerpi. Când îl zăriră pe Stanley, scoaseră acelaşi strigăt ciudat, care îl înspăimântase atâta pe Butu: „Ehea! Ehea!“

Franck, cu degetul pe trăgaci, se apropie de Stanley. Alte strigăte izbucniră.

— Ce facem? Oare ne vor ataca?

— Mai degrabă socotesc că apariţia noastră i-a uimit. Până la noi n-au mai văzut oameni albi.

— Ce-ar fi să trag câteva focuri în aer?

— Crezi că e necesar?

— Altfel nu se mişcă din loc şi nu avem pe unde să trecem. Ştiţi, domnule Stanley, privind aceste făpturi, am impresia că am nimerit pe o altă planetă, cu miliarde de ani mai tânără decât pământul.

Stanley găsi gluma lui Franck excelentă şi izbucni într-un hohot de râs, care dezlănţui un nou val de strigăte guturale:

— „Ehea! Ehea!“

— Aceşti oameni se pare că nu cunosc decât un singur cuvânt, continuă Franck, încurajat de faptul că Stanley îi apreciase gluma rostită adineaori. Vă spun sincer că m-ar interesa să-i studiez mai îndeaproape, dacă nu am avea cu totul alte probleme de dezlegat.

— Într-adevăr, dragul meu Franck, situaţia e tragi-comică. Încep să-ţi dau dreptate. Cred că singura soluţie pentru a ne vedea scăpaţi de ei nu poate fi decât o rafală de gloanţe.

— Vă asigur că se vor împrăştia ca potârnichile, spuse Franck.

Amândoi traseră câte două gloanţe în aer.

Detunăturile răsunară cu un ecou lugubru în desişul junglei. Când fumul se risipi, nu se mai zărea nici urmă din oamenii-maimuţă.

Răsfoind manuscrisele sale din vremea când discutase cu Livingstone asupra Lualabei, Stanley descoperi că doctorul presupusese la un moment dat că ar fi fost de fapt cursul superior al fluviului Congo. Dar Livingstone, preocupat de izvoarele Nilului, neglijase voit continuarea cercetărilor în această direcţie. După un marş de aproape patru sute de kilometri până în inima Africii, Stanley ajunsese în locul unde fluviul avea o lărgime de cinci sute de metri.

Aşezaţi la unul din focurile taberei, instalată chiar pe malul Lualabei, Stanley şi Franck discutau despre itinerariul pe care urmau să-l parcurgă de-acum înainte.

— Am impresia că Lualaba curge de la sud spre est, spuse Franck, în timp ce învârtea în frigare o pulpă de ţap sălbatic.

— Asta ar însemna că se varsă în Oceanul Indian, murmură, pierdut în visare, Stanley.

Deodată tresări, ca scuturat de friguri. Ochii îi scânteiară în lumina flăcărilor.

E datoria mea să-l urmăresc până la ocean... oricâte piedici aş întâlni în drumul meu, rosti el apoi cu hotărâre. Aş avea nevoie însă de o escortă mult mai puternică.

Franck urmărise cu ochi lacomi rumenirea ţapului la căldura jarului ce se desprindea, trosnind, din vreascuri.

— Da! E adevărat. Ne putem aştepta oricând la dezertarea wangwanilor. Mă mir chiar că nu au făcut-o până acum. Am o idee şi cred că nu e rea, spuse el, răsucind frigarea. La o mică distanţă de aici, asta am aflat-o de la Butu, se află o colonie arabă, al cărei şef e Tippu-Tib.

— Am auzit şi eu de el, îl întrerupse Stanley, continuând să viseze cu ochii deschişi. Se pare că se ocupă cu negoţul de sclavi.

— Şi ce ne interesează pe noi acest lucru? Principalul e să obţinem de la el oamenii de care avem nevoie. Cu lire sterline se poate obţine orice de la Tippu-Tib.

— Nu vreau să am de-a face cu el!

— Atunci, fii sigur că peste puţin timp vom mai rămâne doar noi doi. Ţi-am mai spus că oamenii pe care îi avem acum se tem de locurile necunoscute. Şi apoi nu putem şti ce primejdii se vor ivi în calea noastră. Sclavii lui Tippu-Tib cunosc împrejmuirile. Ei sunt aici ca acasă. În definitiv, faci ce vrei, adăugă Franck, vădit

nemulţumit. Tu eşti şeful expediţiei.

Stanley refuză cu politeţe bucata de carne pe care i-o întinse Franck.

— Mulţumesc, nu mi-e foame!

Gândul îi zbura într-una la Lualaba.

Noaptea, târziu, Franck îl simţi pe Stanley cum se răsucea în patul de campanie, fără astâmpăr.

— Nu ţi-e somn?

— Ascultă, Franck! M-am hotărât! Sunt constrâns de împrejurări şi altă soluţie mai bună nu am la îndemână. Mâine, în zori, vreau să discut cu Tippu-Tib.

Colonia arabă, al cărei şef era Tippu-Tib, îl primi pe Stanley cu admiraţie şi simpatie. Numele ziaristului explorator pătrunsese în inima junglei, aşa cum se întâmplase pentru vecie cu cel al doctorului Livingstone.

Tippu-Tib era un bărbat interesant. Potrivit ca statură, uscăţiv, cu tenul măsliniu şi nas acvilin, avea ochii mari, negri şi vioi. Îl poftise pe Stanley în coliba care-i slujea drept reşedinţă şi birou administrativ.

— Aşadar, domnule Stanley, nu-ţi pot oferi decât două sute cincizeci de sclavi.

— Ajung!

— Cred şi eu! Dar eu ce voi face când va trebui să mă întorc prin ţinutul Nyangwe? Escorta mea va fi prea mică!

— În schimb suma pe care ţi-o ofer este destul de mare.

— Aţi spus cuvântul potrivit, domnule!

— Nu-ţi ajung cinci sute de lire sterline?

— Fără o mie de lire nici nu mă clintesc de-aici!

— Atunci voi fi nevoit să plec mai departe, cu cei patruzeci de războinici wangwani.

— Nu înţeleg cum de mai puteţi numi „războinici”

nişte oameni care şi-au pierdut capul de frica animalelor din junglă şi a canibalilor!

— De unde ştii?

— Sclavii mei au şi vorbit cu oamenii dumitale. Wangwanii nu mai vor în ruptul capului să meargă mai departe.

— Îţi dau o mie de lire sterline, dar cu o condiţie!

— Care?

— Să-mi procuri, de unde ştii, câteva corăbii uşoare.

— Aşa ceva nu se află prin partea locului! Numai triburile sălbatice, de pe Lualaba, au bărci. Noi, dacă vă vom însoţi, mergem pe uscat... de-a lungul fluviului...

— Şapte sute de lire sterline îţi ajung?

— O mie. Nici un penny mai puţin, se îndârji arabul. Voi semna un contract în momentul în care îmi veţi da cecul.

De zece zile, caravana plecată din Nyangwe a pornit în necunoscut, de-a lungul fluviului Lualaba, deşi, la mijlocul lui noiembrie, roua tropicală picură fără încetare, făcând să iasă din pământ aburi fierbinţi şi miasme de nesuportat. Desişul junglei e din ce în ce mai greu de străbătut.

— Domnule Stanley!

— Ce este, domnule Tippu-Tib?

Arabul afişează o mină gravă, disperată:

— Oamenii mei spun că nu mai pot înainta.

— Te-ai obligat, în numele lor, prin contract! E adevărat sau nu?

— E adevărat! Dar Allah se împotriveşte. Ce pot face eu, un biet muritor, în faţa atotputerniciei lui Allah?

Stanley nu-şi ascunde un zâmbet dispreţuitor.

— Şi ce doreşti? Cum să-l înduplecăm pe Allah?

— Va trebui să-mi mai daţi un cec de cinci sute de

lire. Poate în felul acesta voi reuşi să conving oamenii să vă însoţească încă douăzeci de zile.

— Numai atât?!

— Atât. Fluviul parcă nu are sfârşit! Chiar nu vă înţeleg pe voi, europenii, ce aveţi de câştigat dacă mergeţi aşa, în necunoscut?

— Nici n-ai să înţelegi vreodată, Tippu-Tib! Pe dumneata te interesează un singur lucru: banii! Pe mine cu totul altceva.

Arabul clătină din cap, în semn că era foarte convins de zădărnicia căutării unor lucruri care nu aveau nici un fel de preţ în ochii lui.

— Fie cum vreţi dumneavoastră. Dar fără suma pe care v-am cerut-o nu pot să merg mai departe.

Stanley completă un nou cec în valoare de cinci sute de lire sterline, pe care Tippu-Tib îl vârî cu îndemânare în buzunarele largi ale veşmântului său.

— Allah va binecuvânta drumul nostru încă douăzeci de zile! rosti el, cuprinzând cu o privire cucernică nemărginirile întinse ale cerului.

A doua zi, Stanley puse în aplicare o nouă idee a lui Franck.

Se urcă în barca lui demontabilă împreună cu Butu şi trei dintre războinicii wangwani. Franck şi Tippu-Tib preluară conducerea coloanei de pe uscat. Curând, însă, îi pierdură din vedere. Oamenii se târau cu mare greutate prin desişurile junglei, în timp ce barca aluneca sprintenă pe apă.

— Maser! Trebuie să oprim aici! rosti Butu cu îngrijorare, arătând spre malul drept al fluviului. Noi depărtat prea mult.

Dar Stanley nu mai avu vreme să-i răspundă lui Butu, pentru că un zgomot neaşteptat izbucni în junglă.

— Ce se aude, Butu?

— Asta tobe. Tam-tam.

— Dar ce spun?

— Cer ca noi să oprim. Asta ţinut Vinya-Njara. Ei atacă la noi când luna intră în nori.

— Unde sunt?

— Acolo! şi Butu arătă pe malul stâng al fluviului. Ei cu bărci multe şi săgeţi otrăvite. Noi depărtat prea mult, repeta el, tremurând ca varga.

— Butu! îi zgâlţâi umerii Stanley. Butu! Tu eşti un războinic, nu un iepure fricos!

— Noi numai cinci oameni, se justifică Butu. Ei cine ştie câţi?

— Ai dreptate, prietene! Şi apoi pe apă vom fi o pradă mai uşoară pentru atacatori. Să tragem barca la mal înainte de-a se întuneca.

— Butu face culcuş pentru maser în copac.

La comanda lui, cei trei wingwani lopătară cu forţă şi îndemânare, ducând barca la mal. Era şi timpul. De-abia puseseră piciorul pe uscat şi pe malul stâng apărură vreo douăzeci de negri, agitând furioşi arcurile cu săgeţi otrăvite. Se sfătuiră între ei o vreme şi dispărură în desişuri în cea mai mare grabă.

— Ei sfătuit aduce bărci, spuse Butu. Ce facem, maser? Tippu-Tib şi maser Franck nu venit la timp!

— Mi-ai promis că ne vom instala într-un copac.

— Da, maser!

— Alege-l pe cel mai trainic şi mai înalt. Vom face din el culcuşul nostru pentru noaptea aceasta. De pe crengile cele mai înalte vom putea observa toate mişcările duşmanilor.

— Asta, maser, copac potrivit, arătă Butu spre un arbore uriaş, pe care de-abia l-ar fi cuprins cinci oameni în braţe.

Se instalară cu multă greutate la o înălţime ameţitoare. Crengile copacului erau rezistente. Stanley cerceta cu binoclul împrejurimile. Nu se zărea nici urmă de atacatori, dar nici Franck, Tippu-Tib şi grosul caravanei nu apăreau la orizont. „Oare ce să li se fi întâmplat?“ se întreba îngrijorat Stanley. „Atâta timp cât va fi lumină nu mă tem, dar noaptea vom fi cu siguranţă atacaţi. Numai de n-ar intra luna în nori!“

— Maser! îi întrerupse Butu, brutal, şirul gândurilor. Priveşte, maser!

O barcă uşoară, în care se aflau cinci războinici, încerca, la adăpostul unui camuflaj din frunziş, să se strecoare de-a curmezişul fluviului pe ţărmul unde se aflau ei.

— Cercetaşi, maser! Ei vor găsească la noi, acum, ziua. Spus apoi la ceilalţi unde suntem. Noaptea ei atacă sigur.

— O să le treacă cheful! spuse cu hotărâre Stanley.

Încărcă liniştit carabina şi, când barca ajunse în bătaia armei, apăsă cu hotărâre pe trăgaci. Detunătura armei sperie un cârd de papagali, care — ţipând înfricoşător — se refugie în adâncul junglei. Stanley ochise cu mare precizie. Bătând aerul cu braţele, unul dintre cercetaşi se prăbuşi, fără a mai apuca să scoată un geamăt, în apele învolburate ale Lualabei. Ceilalţi zoriră să se întoarcă pe mal.

— Deocamdată nu vor mai îndrăzni să se apropie de noi! exclamă satisfăcut Stanley.

Dar în sinea lui era mai îngrijorat ca oricând. Niciodată până acum nu se aventurase cu un număr atât de mic de oameni în necunoscut. Niciodată nu fusese atât de aproape de o primejdie de moarte.

Aţipise, frânt de oboseală şi încordare. Instinctiv,

tresări. Când se mai obişnui cu întunericul, îl văzu pe Butu. Privea cu atenţie în zare. Încercă şi el să străpungă cu privirile până la fluviu, dar nu desluşi nimic. În schimb, urechile prinseră nişte zgomote ciudate, ritmice, care veneau chiar din direcţia apei. „Zgomotul lopeţilor! Ne atacă! “ îşi spuse el. Privi cerul cu teamă. Luna tocmai zorea să se ascundă printre nori. „Dacă ne vor descoperi, suntem pierduţi!“ în aceeaşi clipă, Butu se întoarse spre el. Cu tot întunericul îşi dădu seama că nici cei trei wingwani nu dormeau. Se frământau pe locurile lor, cu nelinişte şi poate chiar cu spaimă.

— Ei mulţi, cincizeci de bărci, cu câte cinci războinici fiecare, îi şopti Butu.

„Cum de i-a putut număra pe întunericul ăsta?“ se întreba, cu uimire, Stanley.

Nu trecu multă vreme şi auziră clipocitul bărcilor care acostau la mal. Apoi pădurea începu să trosnească.

— Ce se întâmplă, Butu?

— Ei adună crengi. Fac foc mare, să găsească la noi.

Situaţia devenea de-a dreptul dramatică.

— Oricum, ne vom vinde scump pielea, dragul meu Butu!

O pălălaie izbucni pe neaşteptate în bezna nopţii, ca un roi de licurici.

— Încărcaţi-vă armele! şopti Stanley.

Stârnită ca din senin, o pală de vânt întinse focul aprins de atacatori. Intenţia acestora era ca fumul să-i înăbuşe pe asediaţi, spre a-i sili să-şi trădeze locul unde se aflau ascunşi. Stanley privea cu deznădejde cum flăcările se ridicau tot mai sus, cuprinzând o porţiune tot mai mare a junglei.

Tam-tamurile izbucniră pe neaşteptate, ou o furie sălbatică, vestind până departe apropiatul triumf. Acum, Stanley şi oamenii lui îi zăreau bine pe asediatori. Butu îi

explică, în grabă, că aveau de-a face cu războinicii Vinya-Njara, temuţi şi neîndurători faţă de oricine.

— Maser, la noi sosit ceasul! Butu merge în grădina strămoşilor lui.

Drept răspuns, Stanley scrâşni din dinţi. Da, e mai mult ca sigur că Butu are dreptate. Sacrificiile, osteneala, mizeriile şi lupta cu necunoscutul, tot ce-a realizat până acum şi tot ce plănuise pentru viitor, se vor prăbuşi ca un castel făcut din cărţi de joc. Oare va muri aici, în mijlocul junglei care l-a atras cu mirajul ei, întocmai ca pe Livingstone, fără a reuşi să-şi împlinească, datoria până la capăt?

— Nu-i destul! murmură el în neştire. Nu-i destul!

Butu şi wangwanii nu pricepură rostul acestor cuvinte care semnificau pentru temerarul Stanley dârzenia şi îndărătnicia lui de-a nu se pleca în faţa morţii, când se afla abia la mijlocul drumului său de viaţă.

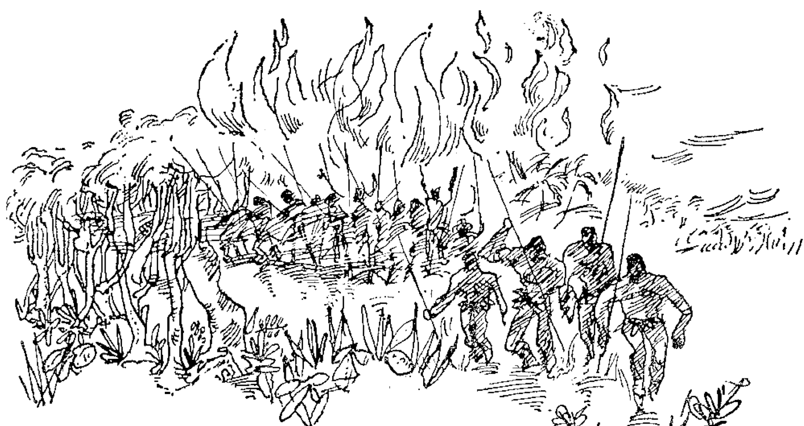
— Nu-i destul! Trebuie să trăiesc! Trebuie să înving! Nu-i destul!

— Maser, la tine iar friguri? întrebă Butu, privindu-şi stăpânul cu spaimă.

Stanley nu mai avusese timp să-i răspundă. Se auziră focuri de armă urmate de vaiete şi strigăte disperate. În lumina fantastică a flăcărilor, războinicii se prăvăleau ca seceraţi. Butu şi wangwanii priveau ca buimăciţi înspăimântătorul spectacol al flăcărilor şi morţii, o viziune de coşmar a unei nopţi de groază pe malurile Lualabei.

— Destul! repetă încă o dată Stanley, şi simţi că puterile îl părăsesc.

Totul se învârtea în jurul lui: copacii, asediatorii, flăcările, ca într-o sarabandă fără de sfârşit. În cele din urmă îşi pierdu cunoştinţa.

Capitolul X.
Vraja magică a fluviului Congo

Franck Pocock şi Tippu-Tib rămăseseră mult în urma lui Stanley. Înaintarea prin jungla care se întindea până la malurile Lualabei, pe poteca strâmtă şi încâlcită de liane, fusese anevoioasă. În seara când Stanley şi însoţitorii săi se refugiaseră în copacul uriaş, restul caravanei se afla la aproape zece kilometri depărtare. Tippu-Tib vru să-şi oprească oamenii din marş şi să-şi instaleze tabăra într-un luminiş ceva mai ospitalier, dar Franck se opusese cu îndărătnicie, deoarece câteva dintre călăuze îi atrăseseră atenţia că tobele de război ale sălbaticului trib Vinya-Njara vesteau prinderea unui om alb, care nu putea fi altul decât Stanley. Cu toate protestele arabului, Franck se hotărâse să alerge imediat în ajutorul şefului expediţiei. Dacă Stanley era în primejdie, însemna că totul avea să se sfârşească. „Acest om nemaipomenit nu trebuie să moară!“ îşi spuse el şi zori întreaga caravană cu ameninţări şi promisiuni. Înaintarea în noapte fusese şi mai anevoioasă. O bună parte din cei care alcătuiau expediţia renunţaseră să mai continue drumul.

Totuşi, după patru ore de mers, Franck, care rămăsese cu cincizeci de oameni, zări la mai puţin de un kilometru flăcările unui incendiu. Presimţind că acolo se află şi Stanley, porni în pas alergător, urmat de cei care îi rămăseseră credincioşi. Crengile desişurilor le zgâriau obrajii, le rupeau veşmintele, dar fiecare nu mai avea decât un sigur gând: „Stanley e în primejdie! Stanley trebuie salvat!“

Luaţi prin surprindere, războinicii Vinya-Njara îşi pierdură cumpătul. În lumina flăcărilor erau o pradă uşoară pentru Franck şi oamenii lui. În câteva minute

peste treizeci de războinici zăceau neînsufleţiţi pe pământul umed.

Scoţând ţipete deznădăjduite, cei mai mulţi dintre ei se grăbeau să se urce în bărci sau să se arunce în apă. Câţiva încercară să opună rezistenţă. Săgeţile muiate în venin de cobra şuierară în noapte. Unele dintre ele se înfipseră în oamenii lui Franck, iscălindu-le sentinţa de moarte.

Frank părea un diavol. Barba-i roşiatică era plină de mărăcini, pălăria spartă de ghimpi, iar hainele sfâşiate, lăsau să i se vadă rănile sângerânde de pe tot trupul.

Trăgea necontenit şi urla îndemnându-şi oamenii să atace. Din când în când, flăcările îi luminau chipul cuprins de-o sinceră şi amarnică disperare, la gândul că prietenul său ar fi fost ucis.

În scurtă vreme, ultima rezistenţă a sălbaticilor războinici fusese lichidată. Pe iarba însângerată zăceau vreo şaizeci dintre ei, în timp ce Franck pierduse doar cinci sau şase oameni. Restul războinicilor Vinya-Njara se înghesuiseră în bărci sau înotau voiniceşte, încercând să înfrângă curentul Lualabei. Dîntr-un copac uriaş coborâră Butu şi cei trei wangwani. Ei purtau pe braţe corpul lui Stanley. Lui Franck i se înceţoşă privirea şi simţi un junghi ascuţit înţepându-i inima.

— E mort? strigă el. Răspundeţi, e mort?

— Nu! Maser Stanley numai leşinat, îngăimă, speriat, Butu.

Din ochii atât de încercatului Franck se prelinseră câteva lacrimi, întocmai unor boabe de rouă ce se rostogolesc pe o frunză, înfiorate de adierea molcomă a vântului.

Franck capturase ca „pradă de război” treizeci şi şase de bărci, pe care războinicii Vinya-Njara le abandonaseră

pe malul Lualabei.

Dintre ele, Stanley alesese numai douăzeci şi trei, suficiente pentru numărul celor care se hotărâseră să-l urmeze mai departe. Tippu-Tib mu mai voi să continue drumul cu nici un preţ, „chiar dacă Stanley l-ar fi poleit cu aur“.

— Moartea pândeşte în aceste locuri la fiecare pas, adăugă el.

Dar Stanley nu era omul care să dea îndărăt. La 28 decembrie 1876, expediţia fluvială porni mai departe, spre eternul necunoscut. Erau o mână de oameni hotărâţi, cărora Stanley le insuflase respect şi le transmisese mult curaj.

După zece zile de drum se zăresc primele cataracte.

— Ce facem, domnule Stanley?

— Acostăm, Franck, bineînţeles. Trebuie să cercetăm pe unde se poate trece mai departe.

Expediţia debarcă pe uscat. Deşi e decembrie, soarele e pătrunzător şi suliţele lui de foc moleşesc şi-i obosesc peste măsură. Căutările sunt zadarnice. Apele fluviului se izbesc cu furie spumegândă într-o creastă de munte. Din izbitura valurilor respinse cu cele ce înaintează se produce un vârtej înspăimântător.

— Cum vom trece pe aici? se întreabă toţi şi privirile se îndreaptă rugătoare spre Stanley, ca şi cum numai de la el ar putea veni salvarea.

— Nu e decât o singură posibilitate, dragii mei. Vom transporta bărcile pe uscat până ce vom da iarăşi de apă, liniştită.

— Prin junglă e clar că nu putem trece! e de părere Frank, şi Butu îl aprobă, deoarece privirile lui agere au descoperit imediat că ar fi o imposibilitate încercarea de-a străbate pădurea virgină.

— Atunci vom escalada creasta muntelui!

Oamenii privesc la început cu îndoială înălţimea de granit. Sunt convinşi că nu vor putea trece dincolo cu atâta încărcătură în spinare şi pe deasupra şi bărcile. Dar Stanley reuşeşte să-i convingă. Îi îndeamnă, le promite şi e primul care dă exemplu de temeritate şi voinţă.

Oamenii gâfâie, blestemă, dar îl urmează orbeşte. Stanley este irezistibil. O simplă privire, un singur gest sunt de-ajuns pentru ca nimeni să nu mai crâcnească şi obstacolele să fie înfrânte, cu toate că eforturile sunt imense. Şi situaţia se repetă mereu, fiindcă fluviul e bogat în căderi de apă, curenţi şi baricade de stânci.

Expediţia începe să dea semne de oboseală. După trecerea celei de-a şaptea cataracte, fluviul se îngustează şi se desparte în zeci de canale prin care apa curge cu o viteză vertiginoasă. Ca prin minune nici o barcă nu se sfărâmă, nici nu se scufundă. În schimb, sunt atacaţi de indigeni, cărora simpla apariţie a caravanei le stârneşte furia războinică.

Luptele devin un lucru obişnuit, sunt inevitabile, oamenii se împuţinează pe zi ce trece, dar Stanley, ca un cârmaci neobosit pe vreme de furtună, conduce bărcile mai departe, nu-şi pierde nici o clipă încrederea. E pătruns tot mai mult de vraja magică a fluviului Congo.

— Cât vor mai dura suferinţele noastre? îl întreabă Franck, şi Stanley îi citeşte pe faţă oboseala, lipsa din ce în ce mai pronunţată a rezistenţei sale fizice.

— Maser, asta fluviu blestemat! El nu mai are sfârşit! exclamă Butu.

Stanley îşi dă seama că şi cel mai credincios dintre negri a ajuns la capătul puterilor.

Şi deodată cataractele încetară. Fluviul se îndreaptă cu hotărâre spre apus, lărgimea sa creşte aproape de patru kilometri, iar peisajul devine încântător. Dar nimeni nu se poate bucura de frumuseţile care încep să se

dezvăluie înaintea ochilor. Tam-tamurile cheamă la luptă şi — pe neaşteptate — pirogi enorme, încărcate fiecare cu câte optzeci de vâslaşi, se îndreaptă ameninţătoare spre mica expediţie a lui Stanley. Pe flancurile pirogilor sunt înşirate cranii omeneşti. Atacatorii sunt goi, busturile lor unse cu grăsime strălucesc în razele soarelui. Pe cap sunt împodobiţi cu pene de papagal, iar la gât le atârnă, drept trofee de război, oasele duşmanilor înfrânţi.

— Sunt canibali! strigă Franck. O să ne pună în frigare.

— Fiţi pregătiţi! îi îndeamnă Stanley. Aşezaţi bărcile în linie! Comenzile lui sunt parcă ale unui general vestit pe câmpurile de luptă. Cum veţi vedea zburând prima lance, ochiţi bine şi trageţi!

Pirogile s-au apropiat. Primele lănci au şi fost aruncate. Este limpede că atacatorii nu cunosc ce este îndurarea.

Nimeni nu le cunoaşte dialectul, nimeni nu poate să le explice că expediţia lui Stanley nu a sosit pe pământurile şi apele lor cu scopuri războinice.

— Acum! ordonă Stanley. Foc!

Împuşcăturile produc panică. Pe aici nimeni n-a mai văzut aşa ceva. Gloanţele aducătoare de moarte sunt socotite drept răzbunările zeilor pentru cine ştie ce nesocotinţă făptuită cândva. Stanley n-a dorit nicicând aceste vărsări de sânge, dar fără ele nu putea înainta.

Şi apoi viaţa le era continuu în pericol. Indigenii n-au cunoscut până acum oameni de altă culoare şi nici semeni de-ai lor îmbrăcaţi cu cămăşi, pantaloni scurţi sau înfăşuraţi în pânză albă la mijlocul trupului.

Pentru indigeni, toţi aceştia sunt duşmani, care au venit să le cotropească pământul strămoşesc; într-un fel Stanley le dă dreptate în sinea lui.

A doua zi atacul devine şi mai înverşunat. Expediţia pierde încă doi oameni, fiindcă cei mai iscusiţi dintre atacatori au azvârlit cu dibăcie lăncile din imediata apropiere a bărcilor lor.

Însă apele fluviului înghit lacome aproape cincizeci dintre aceşti îndrăzneţi.

Gloanţele carabinelor sunt mai iuţi decât lăncile.

În ziua în care un afluent puternic de la nord, Aruwimi, se uneşte cu fluviul care se îndreaptă spre apus, Stanley îşi notează imediat în carnetul de însemnări zilnice:

„Fără îndoială, mergem spre Oceanul Atlantic. Acesta e Congo. Trebuie să fie Congo, unul dintre cele mai mari fluvii ale globului. Deci am avut dreptate! Lualaba s-a transformat în uriaşul pe care l-am dorit şi aşteptat cu atâta nerăbdare. De mi-aş vedea visul împlinit până la capăt! De-aş ajunge viu şi nevătămat la Oceanul Atlantic! Dacă aş fi fost negru, poate că de mult n-aş mai fi fost în viaţă, dar în toiul luptelor, curiozitatea atacatorilor e mai mare decât ura şi cruzimea lor. Braţul care întinde arcul, mâna care vrea să arunce lancea înlemnesc de uimire la apariţia unui alb, această fiinţă nemaivăzută de ei“.

De câteva zile bărcile merg în linişte. Expediţia întâlneşte pretutindeni o vegetaţie luxuriantă, bogată: curmali şi palmieri, banani, tufe de mirt, plante aromatice şi ferigi.

Deodată pe mal îşi face apariţia un trib întreg. Sunt sute de oameni, care, în loc de lănci sau arcuri, agită în semn de bun venit frunze enorme de palmieri.

— Vom debarca! hotărăşte Stanley. Trebuie neapărat să ne împrospătăm proviziile.

— Nu am încredere în ei! ripostează Franck. Nu-mi miroase bine această primire cordială.

— Sunt oameni paşnici! Vei vedea!

Butu primeşte misiunea de-a lua primul contact cu indigenii.

Barca lui Stanley se îndreaptă curajos spre ţărm. Tobele bubuie ritmic şi indigenii cântă şi dansează, agitând frunzele de palmier, în semn de bun venit. La douăzeci de metri de ţărm, Butu se aruncă în apă şi înoată voiniceşte spre mal. După câteva explicaţii însoţite de gesturi largi, el face palmele pâlnie la gură şi-i strigă lui Stanley:

— Maser! Aici ţinutul Rulunga! Mai departe, Ikengo! Oameni buni! Vom face schimb! Eu înţeleg ce vorbesc ei!

Barca lui Stanley se apropie. În celelalte bărci, oamenii aşteaptă încordaţi. Stanley, cu casca pe ceafă şi mimica binevoitoare, coborî pe uscat.

Tobele amuţesc ca prin farmec. Nimeni nu mai dansează, nimeni nu mai cântă. E o linişte ciudată, puţin înfricoşătoare. Doar scâncetele unor copii mici întrerup din când în când tăcerea care s-a aşternut deodată.

— Butu!

— Da, maser!

— Prezintă-mă şefului tribului i

Butu gesticulează şi vorbeşte în acelaşi timp. Sunetele sunt lungi şi melodioase. Dialectul e plăcut, senzaţia sonoră e încântătoare. Stanley nu e superstiţios, dar glasul indigenilor îl încântă şi-l convinge că de data aceasta se va înţelege eu ei. Din grupul masiv se desprinde un om mai în vârstă. Se apropie de Stanley, se înclină ceremonios, apoi ridică frunza de palmier, pe care o ţine în mână, deasupra capului, acoperit de un păr scurt şi creţ, ca o perie de sârmă.

— *Sennech!* rosteşte, cu căldură în glas, bătrânul.

— Ce spune?

— Maser, asta cuvânt înseamnă pace.

— *Sennech!* răspunde imediat Stanley şi ridică maşinal amândouă mâinile spre cer.

Cu ajutorul lui Butu, Stanley cere indigenilor fructe şi făină, alimente de care expediţia ducea cea mai mare lipsă. Bătrânul asculta cu atenţie, apoi aprobă printr-un semn, înclinând uşor capul. A înţeles, şi omul alb va avea tot ce va dori.

— Ce pot să-i ofer în schimb? întreabă Stanley.

Din nou multe parlamentări, din nou bătrânul înclină uşor din cap şi răspunde cu surâsul pe buze:

— *Sennech!*

Aşadar, oamenii aceştia nu primesc nimic în schimb.

Sunt ospitalieri şi tot ceea ce îşi doresc e pacea.

Toată expediţia ar vrea să rămână acum pe aceste meleaguri vreme mai îndelungată, să-şi poată reface forţele în linişte, dar Stanley nu are astâmpăr. Pentru el nu mai există nimic pe lume decât un singur ideal: Congo! Fluviul Congo!

Către sfârşitul lui februarie 1875, insulele devin din ce în ce mai numeroase, fluviul e brăzdat de tot mai multe golfuri, iar braţele laterale şi canalele îngreunează înaintarea. În ţinutul Ikengo întâlneşte oameni la fel de primitori ca la Rulunga.

I se oferă alimente şi chiar un dovleac plin cu vin, în schimbul cărora nu i se cere absolut nimic.

Sennech e cuvântul magic pe care locuitorii paşnici ai acestor ţinuturi îl rostesc cu emoţie şi demnitate.

— *Sennech!* le răspunde Stanley, fericit că expediţia poate înainta în linişte pe apele fluviului. „Cât mai e până la Atlantic?“ întreabă Franck, Butu şi ceilalţi membri ai caravanei.

Stanley nu ştie nici el precis. E doar primul om care s-a încumetat să străbată Africa de la est la vest. Nimeni până la el n-a mai avut curajul şi tăria s-o facă. Însemnările sale vor fi de folos celor care-l vor urma. Câteodată îndoiala îl cuprinde şi pe el. „Oare fluviul acesta nu mai are sfârşit?“ Dar voinţa şi tenacitatea înfrâng piedicile fizice şi psihice.

„Mai departe! îşi îndeamnă el oamenii. Tot mai departe! Nu avem nimic de pierdut, ci numai de câştigat!“ La Chumbrie îl întâmpină chiar regele acestui ţinut. E un individ solid, înalt, îmbrăcat caraghios. Pe cap poartă un fel de joben făcut din piei de animale. Are peste patruzeci de neveste ce şi-au aninat în jurul gâtului inele groase de bronz.

— Maser! Rege din Chumbrie vrea stat de vorbă cu tine.

Stanley se apropie de „grupul regal” cu o ramură de palmier în mâna dreaptă, semn al prieteniei şi intenţiilor paşnice.

— *Sennech!* rosteşte el solemn.

Nu i se răspunde, deoarece aceşti negri vorbesc alt dialect. Cu toate acestea, au înţeles din mimica lui Stanley gândurile lui curate.

Regele face un semn. Un tânăr, cu corpul atletic, se înfăţişează dinaintea lui. Butu încearcă să se înţeleagă cu ei şi află în cele din urmă că e însuşi fiul cel mare al regelui. Dorinţa acestuia e ca odrasla să-l însoţească pe Stanley împreună cu o escortă de vreo cincizeci de oameni.

— Maser! Oamenii din Chumbrie spun că apa cea mare nu departe! Dar acum fluviul foarte adânc şi periculos!

Stanley cercetează fundul apei. Adâncimea atinge treizeci şi cinci de metri. Culoarea apei se închide, se

învolburează. Din toate părţile năvălesc afluenţii.

— Fluviul ne va conduce până la ocean! Totul arată că nu mai e departe ziua mult dorită! exclamă cu frenezie Franck.

Iluzie deşartă! Un nou lanţ de jertfe şi primejdii îi aşteaptă pe temerarii exploratori.

Era într-o după-amiază când din barca lui Stanley, care înainta prima, se dădu semnalul de alarmă:

— Maser, opriţi toate bărci! strigă îngrozit Butu.

— Ce se întâmplă?

— Ascultaţi! Zgomot asta nu bun!

Stanley ciuli urechile şi îşi încordă auzul. Intr-adevăr zgomote surde, deocamdată destul de îndepărtate, asemănătoare unor mugete, răzbăteau până la el.

— Cataractele!

Pe fruntea lui Stanley se aşternură boabe mari de sudoare. Dădu ordin să se înainteze cu prudenţă. În mai puţin de-un ceas, strâns între lanţurile munţilor, fluviul se transformase într-un torent gigantic. Transportară bărcile pe uscat şi Stanley cercetă cu binoclul împrejurimile. Disperarea începe să-l cuprindă.

— Nu mai putem înainta, Franck!

— Imposibil, sir! Doar nu vreţi să rămânem aici?! Înapoi nu vom mai merge în nici un caz.

Priveşte şi tu! îi răspunse aspru Stanley, întinzându-i binoclul. Ei bine, ce părere ai?

Într-adevăr, recife de lavă şi râpe stâncoase barau drumul fluviului.

— Dacă ar fi numai atât! Dar torentul de apă se prăbuşeşte într-o vale abruptă, aflată cu aproximativ trei sute de metri sub albia lui superioară!

— Şi ce vom face acum?

— Suntem nevoiţi să deschidem un drum pe uscat.

Butu se apropiase la câţiva paşi de ei şi aştepta

sfârşitul discuţiei lor într-o tăcere respectuoasă. Când i se păru că a sosit momentul potrivit, interveni cu sfială:

— Maser! Voi nu supărat! Oamenii lui rege din Chumbrie făcut stânga-mprejur!

Altă dată Stanley ar fi râs de gluma bravei sale călăuze. Acum însă e atât de îngrijorat, încât aproape că nu a băgat în seamă cuvintele lui Butu.

— Kalulu rămas eu noi! Kalulu credincios lui maser! insistă Butu.

Kalulu era fiul cel mare al regelui din Chumbrie. Râdea tot timpul, fiind încă un copilandru; dorul de aventură îl mâna mai departe, alături de omul acela alb care îl fascina prin eroismul său.

Bărcile sunt târâte cu greu până la un punct de unde se poate vâsli în continuare. Expediţia va continua. Dar până când?

— Nimeni nu se depărtează de mal! ordonă Stanley.

Curentul apei e vijelios. Un strigăt disperat, urmat de altele înfiorătoare. Barca lui Kalulu, în care se mai află încă doi oameni, e târâtă în mijlocul fluviului.

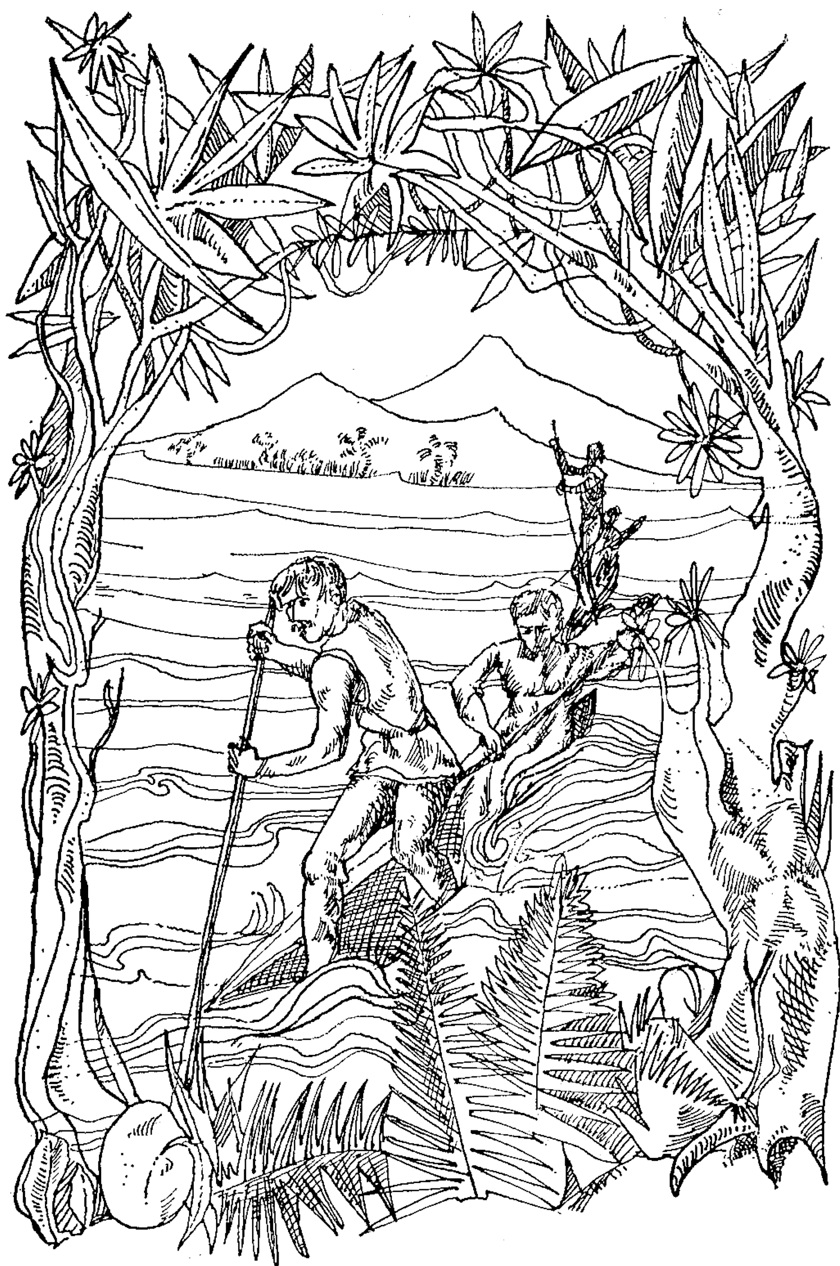
— Repede! Două bărci în ajutorul lor! urlă Stanley, spre a se face auzit, fiindcă zgomotul apei acoperă vocile.

— Inutil, sir! îl zgâlţâie de umeri Franck. Sacrificaţi şi alţi oameni de pomană.

Stanley îşi muşcă buzele până la sânge. Franck are dreptate.

Prin binoclu se poate vedea foarte bine o nouă cataractă. Dar acum e prea târziu! E zadarnic să mai strigi după ei, nimeni nu te mai poate auzi! Bărcile se îndreaptă, ca nişte săgeţi, spre cataractă. Prinse în mijlocul vârtejului ameţitor, se învârtesc o clipă în loc, săltând peste crestele înspumate, într-un dans sălbatic al morţii. Apoi un trosnet teribil, când bărcile se izbesc de

stânci şi se prefac în ţăndări. Oamenii dispar înghiţiţi de valuri; totul s-a petrecut în câteva minute. Stanley plânge ca un copil. Îşi aduce aminte de Kalulu, de zâmbetul lui nevinovat, pe care îl păstrase chiar şi în clipa morţii. A pierdut încă nouă oameni, încă nouă jertfe ale fluviului ucigaş.

Mâna tremurândă înseamnă pe hartă, în amintirea celui dispărut: „Cascada Kalulu”.

Situaţia devenise din nou îngrijorătoare. După tragica întâmplare, bărcile fuseseră trase la mal.

Înaintaseră iar pe uscat, croindu-şi cu greu drum prin jungla sălbatică şi neprimitoare. După două zile de eforturi supraomeneşti, reuşiră să depăşească primejdioasele cataracte. Dar de-abia se urcară în bărci, că fură nevoiţi să debarce iar pe uscat. Fluviul devenise acum un vârtej clocotitor, ce se strecura printr-o strâmtoare îngustă cale de câţiva kilometri.

Stanley cercetează cu atenţie terenul, de unul singur. Oamenii sunt obosiţi, epuizaţi, abia îşi mai trag răsuflarea. Franck ş indispus. Şi-a dat seama că fluviul e imens, are porţiuni mari complet impracticabile. Încercările lor se aseamănă cu strădaniile unor furnici de-a trece înot un lac întins.

— Ce facem?

A aruncat întrebarea fără vlagă, numai aşa, într-o doară. Stanley pare abătut, dar se cunoaşte că n-a abandonat încă lupta. E ca un general pe câmpul de luptă, împresurat din toate părţile de duşmani, dar care nu renunţă la bătălie, în speranţa că, în cele din urmă, îi va veni ideea salvatoare.

— În orice caz, nu ne vom întoarce din drum!

— Dar nici nu putem rămâne pe loc!

— Voi găsi eu o soluţie!

— În junglă nu mai vreau să ne aventurăm! Riscăm să ne pierdem viaţa!

— Nici pe apă nu putem trece mai departe!

— Atunci ce facem?

Ochii, neastâmpăraţi şi iscoditori ai lui Stanley, răscolesc cu febrilitate împrejurimile,

— Mă gândesc să transportăm bărcile în vârful muntelui. Le vom trece dincolo de platou. Poate că acolo fluviul îşi lărgeşte din nou matca.

— Să escaladăm muntele cu greutatea bărcilor în spinare?! E o nebu...

Franck îşi muşcă limba. Nu! Nu se cuvine a rosti astfel de vorbe faţă de un asemenea om! Viaţa lor nu mai contează! Va fi suficient ca unul dintre ei să ajungă până la capătul drumului şi acesta trebuie să fie el: Stanley. Aşa toate sacrificiile caravanei nu vor fi în zadar. Însemnările şi descoperirile pe care le-a făcut Stanley, străbătând un continent absolut necunoscut de la un capăt la altul, îi aparţin lui. Mâine, când le va cunoaşte o lume întreagă, gloria trebuie să-i aparţină lui şi — de vor mai fi şi ceilalţi în viaţă — se va răsfrânge şi asupra lor.

Franck Pocock întinse mâna lui aspră către Stanley. Rosti vorbele cu solemnitate, ca un jurământ de viaţă şi moarte:

— Eu, Franck Pocock, declar pe conştiinţa mea, că te voi urma până la capătul drumului!

Stanley, emoţionat, îi strânse mâna în tăcere.

— Mâine dimineaţă vom începe escaladarea! hotărî Franck, după ce fumară amândoi, în linişte, câte o ţigară.

Capitolul XI.
Bula Matari, sfărâmătorul de stânci

Abia în dimineaţa următoare şi-au dat seama că hotărârea lor nu poate fi împlinită. O bună parte dintre bărci erau stricate; câţiva oameni sufereau de dezinterie, iar Franck avea picioarele pline de răni purulente.

— Maser Stanley!

Butu se apropie de cortul său cu acea sfială ce-i era caracteristică ori de câte ori avea să-i comunice ceva neplăcut.

— Ce este, Butu?

— Maser, oamenii nu vor merge mai departe.

— Atunci să instalăm o tabără aici... şi după ce ne refacem forţele, vom relua cu toţii înaintarea.

— Oamenii nu vor merge mai departe! stărui cu încăpăţânare Butu.

— Crezi?

— Da, da, maser! Butu avut totdeauna dreptate. Butu cunoaşte oamenii.

— Dacă-i aşa, adună-i numaidecât. Vreau să le vorbesc.

În câteva minute, toţi cei care mai rămăseseră din caravană se aflau adunaţi pe micul platou.

— Susţineţi că nu mai aveţi putere, nu-i aşa?

Nimeni nu răspunse, dar privirile lor deznădăjduite, sfârşite de oboseală, erau mai grăitoare decât vorbele.

— Nici eu nu mai am putere. Sunt atât de obosit şi îndurerat, încât viaţa mi-e un chin. Sunteţi liberi să mă părăsiţi. Atunci şi eu voi fi liber şi nu voi mai purta răspunderea voastră.

— Cum vom putea trece bărcile peste munte, maser? îndrăzni să întrebe unul dintre ei.

— Drumul meu e înainte. Înapoi nu mă mai pot

întoarce. Credeţi că nu vom fi în stare să străbatem muntele? Muntele acesta e ca o haită de câini răi, oare v-a speriat cu lătrăturile ei turbate. Dar un om nu trebuie să se abată din drumul său numai pentru că latră câinii! Vom învinge haita, vom învinge muntele! Vom sfărâma, de va fi nevoie, cu braţele noastre toate stâncile ce ne stau în cale. Dacă mă părăsiţi, voi pleca singur mai departe, cu barca mea. Să ştiu că-mi voi găsi mormântul în apele acestui fluviu şi tot voi merge înainte!

Câteva clipe de tăcere. Oamenii îl privesc uimiţi, cu admiraţie şi veneraţie. Apoi răcnesc, ţopăie, se aruncă la pământ într-o explozie de nedescris. Oboseala a dispărut ca prin farmec. Un entuziasm clocotitor, mai clocotitor chiar decât înspumatele ape ale Congoului i-a luat locul.

— Te vom urma, maser! Te vom urma, maser!

Munca a durat trei săptămâni. Bărcile au fost reparate. S-a construit chiar o barcă nouă, lungă de aproape douăzeci de metri. Apoi a început escaladarea. Oamenii şi-au încordat ultimele lor forţe. Stanley conduce bătălia cu muntele. Îşi croiesc drum anevoios prin tufişuri, sfărâmă stâncile care le barează calea, mergând uneori de-a lungul unor prăpăstii înfiorătoare, pe locuri unde simpla alunecare a piciorului i-ar putea costa viaţa. Şi după încă trei săptămâni de chinuri, când eforturile supraomeneşti sunt gata să înfrângă ultima rezistenţă de voinţă, dând într-adevăr au ajuns cu toţii la capătul puterilor, în faţa ochilor uimiţi fluviul se desfăşoară din nou liber, descătuşat din strânsoarea stâncilor. Plâng şi râd în acelaşi timp. Butu se apropie de Stanley. Se apleacă până la pământ de trei ori, apoi îşi ridică privirile spre cer în auzul tuturor:

— Maser! Tu ai învins câinii cei răi! Tu ai învins muntele cel mare! Toţi oamenii nu mai spun la tine

maser Stanley. De acum înainte tu, pentru noi, Bula Matari!

— Bula Matari! repetă întreaga caravană. Bula Matari, sfărâmătorul de stânci! E un strigăt de victorie, după o bătălie atât de îndelungată şi de încordată.

Ecoul acestor cuvinte se aude până departe, se răsfrânge peste întinsul apelor şi al junglei, peste înălţimea maiestuoasă a munţilor şi abisul prăpăstiilor. Bula Matari, sfărâmătorul de stânci! Nume glorios ce va deveni cunoscut în toată regiunea scăldată de apele fluviului Congo... Va străbate întregul continent de la un capăt la altul, va ajunge celebru în toată lumea.

Soarele scăpăra suliţe de foc şi oamenii erau nevoiţi să vâslească pe rând, pentru a da posibilitate celorlalţi să se odihnească.

Cerul senin, insulele de verdeaţă, păsări felurit colorate, toată această ambianţă plăcută nu lăsa cu nimic să se întrevadă marea dramă ce avea să se abată asupra expediţiei la scurt timp. În frunte se află barca în care se găsesc Franck, Butu şi încă doi negri. Franck dormitează, lungit pe scândurile ce servesc de pat. Butu, chircit lângă el, a adormit de-a binelea, cuprins de oboseală. Ceilalţi doi lopătează, scrutând din când în când, prin deschizătura genelor, întinderea nesfârşită de apă. Stanley se află în ultima barcă, lungă de aproape douăzeci de metri, pe care au construit-o cu puţin timp în urmă. Deşi e la fel de obosit ca şi toţi ceilalţi, el nu-şi îngăduie nici un moment de odihnă. Priveşte cu atenţie tot ceea ce îi înconjoară şi notează în jurnalul de călătorie amănuntele cele mai neînsemnate, cu migală şi pricepere. Deodată strigăte de groază împânzesc văzduhul. Stanley recunoaşte vocea tunătoare a lui Franck. Cârmacii şi lopătarii parcă au înnebunit. Urlă şi

gesticulează. Din punctul unde se află, Stanley nu poate distinge bine ce se întâmplă cu avangarda expediţiei.

Porunceşte lopătarilor să mărească viteza, dar câteva bărci încearcă să-i bareze drumul.

— Nu, maser!

— Înapoi, maser!

— Prea târziu, maser!...

— Pericol, maser!

Vocile gâtuite de emoţie îl avertizează că drama s-a consumat. „Dar de ce-i prea târziu şi care poate fi pericolul?“

Răspunsul la aceste întrebări îl află peste câteva minute. Un vârtej neaşteptat a smuls barca din avangardă şi apele fluviului ucigaş au înghiţit-o lacome, ducând în tainiţele adâncurilor întregul echipaj.

Durerea lui Stanley e atât de mare încât amuţeşte. Încă patru oameni au căzut victime şi printre ei se află doi dintre cei mai dragi tovarăşi: Franck şi Butu.

Franck, inimosul, omul de sacrificiu, salvatorul vieţii lui în noaptea când războinicii Vinya-Njara încercuiseră copacul acela uriaş, de unde nu sperase că va mai coborî vreodată nevătămat...

Butu, suflet mărinimos, tălmaciul care se descurca în toate limbile pământului, gata oricând să se jertfească pentru maser...

Cum ii va putea uita vreodată? E ca şi singur. Însoţitorii care au mai rămas, deşi i-au jurat credinţă veşnică, deşi l-au numit „sfărâmătorul de stânci“ şi erau gata — cu puţină vreme în urmă — să-l urmeze orbeşte chiar şi până la capătul pământului, acum sunt adevărate epave, lipsite de orice vlagă. Au tras bărcile la mal şi s-au întins nemişcaţi, ca nişte statui jalnice în umbra stâncilor.

Nu mai pot îndura fluviul; îl urăsc şi ar prefera să zacă

acolo, aşteptându-şi moartea, dacă întoarcerea acasă numai e cu putinţă.

— Moartea pândeşte din apă, maser!

— Acolo... moartea!...

Zeci de braţe arată Congoul.

Stanley trebuie să-şi înfrângă şi acum durerea şi lacrimile pentru cei morţi.

Au mai rămas în viaţă doar o mână de oameni, dar aceştia vor trebui să răpună îndărătnicia fluviului. Presimte totuşi că nu e departe ziua când vor ajunge la capătul drumului. Dar ce-ar mai putea face? Ce să le mai spună acestor oameni care s-au resemnat să-şi aştepte moartea în tăcere?

Miracolul se produce pe neaşteptate. În zorii zilei următoare apare, pe negândite, o ceată de negri sălbatici, purtând arme europene.

— De unde le aveţi? li se adresează Stanley.

— De la alb ca şi tine, răspunde unul dintre ei într-o englezească stâlcită, dar cu toate acestea inteligibilă.

Stanley intuieşte că aşezările coloniştilor nu pot fi departe, că se apropie deci de câmpie şi totodată de gura fluviului.

Întreaga tabără s-a trezit parcă la viaţă. Au înconjurat cu prietenie şi uimire ceata, ca şi cum ar fi văzut oameni pentru prima oară.

Fiecare întreabă acelaşi lucru, dar vorbesc toţi odată şi ceilalţi par zăpăciţi; nu ştiu cui să răspundă mai întâi.

— Ei nu aşa departe! Voi spuneţi douăzeci de kilometri!

„Douăzeci de kilometri!“ Nu-i vine să creadă. „Douăzeci de kilometri!“

— Aţi auzit? strigă Stanley către oamenii săi. Aţi auzit? Douăzeci de kilometri! Ştiţi voi ce înseamnă această distanţă? Ce mai stăm pe gânduri? Îmbarcarea...

imediat!

Bucuria a cuprins şi însufleţit toată caravana. Bărcile sunt lansate la apă şi oamenii vâslesc de parcă îi fugăreşte cineva din urmă.

Fluviul nu cedează însă atât de uşor lupta. Parcă e un balaur uriaş, cu nouă capete şi nouă vieţi, aprig şi dornic de alte victime.

Cinci kilometri sunt străbătuţi doar în cinci zile, cu preţul vieţii a încă trei oameni. Cataractă după cataractă, cascadă după cascadă îi supun la cazne inimaginabile. Sunt obligaţi să lege bărcile între ele cu odgoane de bambus atunci când au de înfruntat curenţii şi vârtejurile. La fiecare debarcare se caţără pe stânci cu ajutorul scărilor de frânghie. La un moment dat, barca cea mare, în care se află Stanley, e atrasă într-un vârtej, frânghiile se rup şi „sfărâmătorul de stânci“ pare pierdut. Când oamenii săi îl regăsesc pe mal, rămân muţi de uimire.

— Bula Matari, tu eşti un zeu! exclamă ei, cu admiraţie şi veneraţie.

— Nu sunt zeu! Am avut doar noroc! le explică Stanley, dar nimeni nu crede aşa ceva.

I se atribuie puteri supranaturale, fiindcă un om nu poate scăpa cu viaţă după ce-a trecut prin atâtea încercări şi pericole.

— Bula Matari, împreună cu tine vom ajunge la apa cea mare!

— Bula Matari, să părăsim acest fluviu blestemat! Să mergem numai pe uscat! Să înconjurăm cataractele!

— Bula Matari, ascultă sfaturile noastre! Vrem să ajungi viu şi nevătămat la capătul expediţiei!

Îndemnurile acestea sincere, pornite din inimă, îl emoţionează puternic pe Stanley.

În ziua de 30 iulie îi apare în cale satul Isangila. E prima aşezare omenească pe care o întâlneşte de când

au părăsit Chumbrie.

— Câte zile voi face până la apa cea mare?

— Cinci, maser! Îi răspund locuitorii satului.

Stanley s-a hotărât să urmeze sfatul oamenilor săi. Ultima parte a drumului o va face pe jos, deoarece fluviul ascunde tot mai multe primejdii. Bărcile sunt trase la mal şi lăsate în grija locuitorilor din Isangila.

Înainte de-a începe marşul, Stanley îşi concentrează caravana. Au mai rămas doar treizeci şi unu de oameni, în afară de el.

Dintre aceştia vreo douăzeci bolnavi, numai piele şi oase, cu înfăţişarea unor cadavre, ce abia se târăsc.

„Marşul scheletelor ar intitula un pictor tabloul reprezentând lugubra caravană a supravieţuitorilor. Înaintarea se face anevoie, pe un platou uscat şi arzător. Indigenii sunt rari şi — spre surpriza şi indignarea lui Stanley — nu vor să le dea alimente decât în schimbul băuturilor alcoolice.

În ziua de 4 august, când expediţia ajunge în satul Nuanda, aproape toţi oamenii sunt sfârşiţi de oboseală, şi orice ar încerca Stanley, ei nu mai pot continua drumul.

— Destul! Destul, Bula Matari! strigară ei. Ai îndurare! Destul!

Stanley dă ordin de oprire. Apoi scrie în grabă o scrisoare prin care cere ajutor şi trimite o ştafetă la Boma, orăşelul comercial ridicat de colonialişti pe coasta Africii de Vest. Apoi, abia târându-şi picioarele obosite, intră în coliba şefului tribului din Nuanda. I se dă o oglindă.

Privind în ea întâlneşte un chip ce-l sperie şi i se pare că nu e al lui. Mai are puterea să se târască până la un strat de paie aşternut în încăpere şi se prăbuşeşte la pământ.

— Atât de aproape! Atât de aproape…

Sunt singurele cuvinte pe care le mai poate rosti, şi imediat îşi pierde cunoştinţa.

Bula Matari — sfărâmătorul de stânci — zace inconştient într-o încăpere mizeră, la numai câţiva kilometri de ţinta mult dorită.

La 12 august 1875, Boma era în sărbătoare. Locuitorii orăşelului se pregăteau să-l întâmpine pe cel dintâi om care reuşise să străbată continentul african de la est la vest, de-a lungul a mii de kilometri, cel care urmărise cu înverşunare întregul parcurs al fluviului Congo, de la izvoare şi până la vărsare. Trecuseră doi ani şi jumătate de la plecarea lui Stanley de pe malul Oceanului Indian şi iată-l acum, întâmpinat triumfal, pe malul Oceanului Atlantic!

Ieşiseră cu mic, cu mare, în calea acestui „vrăjitor modern", a cărui expediţie senzaţională bănuiau că avea să stârnească un interes deosebit în lumea întreagă. Telegraful ţăcănea fără întrerupere. Ştirea epocală se transmitea de la un oraş la altul, de la un continent la altul. Se înjghebase, în grabă, chiar o fanfară, doamnele aveau braţele încărcate de flori, domnii erau îmbrăcaţi în haine de sărbătoare. Şi nimeni nu avea tăria să reziste ispitei de-a nu-l vedea pe „eroul african". Pe o estradă improvizată îl aştepta o numeroasă delegaţie internaţională, în fruntea căreia se afla cel mai în vârstă comerciant din Boma, domnul Lukas.

Când Stanley îşi făcu apariţia, înconjurat doar de câţiva din membrii expediţiei — adică de cei care se mai putuseră ţine pe picioare — o linişte ciudată se aşternu peste piaţa din Boma, acolo unde urmau să aibă loc festivităţile de primire. Tăcuse chiar şi fanfara, amuţiseră până şi copiii; toţi priveau cu respect la bărbatul obosit şi palid, slab ca o umbră, ce de-abia înainta, cu paşi

şovăielnici, spre estradă.

— Acesta este Stanley?

— Acesta-i faimosul Bula Matari?

Toată lumea care se adunase în piaţă se pregătise să vadă un tânăr atlet, un erou de roman captivant sau măcar un bărbat cu o înfăţişare semeaţă, al cărui surâs îndrăzneţ era în măsură să farmece şi să captiveze.

Însă Stanley arăta exact cu zece ani mai bătrân decât era în realitate; avea faţa suptă, pomeţii obrajilor ieşeau supărător în afară, ochii inexpresivi, parcă se retrăseseră în adâncul orbitelor, iar veşmintele decolorate şi ponosite acopereau un corp slăbit de oboseală şi friguri.

Domnul Lukas, starostele delegaţiei, însărcinat cu primirea lui Stanley, făcu câţiva paşi înaintea celorlalţi, îşi drese glasul printr-o tuse discretă şi ceru să se facă linişte, deşi nu mai era nevoie.

— Domnule Stanley, fiţi binevenit în oraşul nostru. Suntem fericiţi că vă vedem în mijlocul nostru şi... şi vă asigurăm că... hm... aţi dat dovadă de mult curaj!

Aici „oratorul” se opri, aflându-se într-o vădită încurcătură, deoarece era pentru prima oară când rostea un discurs. Toate privirile se întoarseră acum spre Stanley.

Dar o nouă dezamăgire căzu asupra mulţimii. Exploratorul rosti un simplu „mulţumesc” şi — după ce-i întinse mâna domnului Lukas — ceru permisiunea să se retragă, fiind foarte obosit.

În drum spre locuinţa ce-i fusese rezervată se opri la poştă şi expedie următoarea telegramă:

„Domnului Benett — directorul ziarului «Herald» din New-York. Am învins! Vă rog să onoraţi plata oamenilor care m-au însoţit în expediţie. Al dumneavoastră, Stanley”.

Da! Acesta era Stanley! Omul care refuzase onorurile

personale avea grijă de-a răsplăti cum se cuvine pe toţi oamenii ce-l întovărăşiseră în acea grea încercare de traversare a unui continent necunoscut.

Banii trimişi de domnul Benett sosesc la Boma şi el îi împărţi aproape în întregime tovarăşilor de drum. Din ce-a mai rămas, închiriază un vapor care să-i repatrieze; îi conduce personal până la Zanzibar, şi acolo îşi ia rămas bun de la ei.

Când se urcă pe vaporul ce avea să-l ducă în Anglia, pe cheiul portului se află toţi locuitorii oraşului. În primele rânduri sunt foştii membri ai expediţiei.

— Cu bine, Bula Matari, cu bine!

Batistele flutură în adierea molcomă a vântului. Rezemat de balustrada vaporului, Stanley îmbrăţişează cu privirea, radiind de fericire, această manifestare caldă de dragoste şi prietenie, imagine pe care o va purta întotdeauna în mintea şi sufletul său. Şi nu-şi poate stăpâni câteva lacrimi prelinse pe obrajii ca sculptaţi în bronz de razele soarelui african.

Capitolul XII.
Chemarea junglei

Valetul deschise uşa masivă de stejar şi — aplecându-se ceremonios — anunţă numele ilustrului vizitator:

— Sir Henry Morton Stanley!

De pe fotoliul instalat în faţa unui elegant şi masiv birou din lemn de nuc se ridică imediat un bătrân cu o înfăţişare distinsă; strânse cu căldură mâna noului venit, adresându-i-se:

— Îmi pare deosebit de bine că aţi acceptat invitaţia mea.

— Şi eu sunt nu mai puţin încântat că am prilejul să vă cunosc, răspunse Stanley.

Trecuseră mulţi ani de la extraordinara sa călătorie de-a lungul fluviului Congo.

Stanley era acum un bărbat matur, cu părul încăruntit dar cu aceeaşi vioiciune şi acelaşi neastâmpăr în mişcări şi în priviri.

— Luaţi loc, domnule Stanley! îl invită, cu deosebită politeţe, gazda. Am să fiu cât se poate de sincer cu dumneavoastră şi voi căuta să intru direct în subiectul chestiunii care mă interesează în mod deosebit.

Stanley aprinse o ţigară şi, urmărind visător rotocoalele de fum ce se înălţau spre tavan, retrăi în câteva clipe imaginea unei întrevederi asemănătoare, petrecută cu cinci ani în urmă în biroul domnului Benett. Îşi aminti că „marea lui aventură africană” începuse în condiţii aproape similare şi avea certitudinea că în această seară îl aştepta ceva asemănător. Şi nu se înşelase câtuşi de puţin. După ce-i aminti că numele său a făcut ocolul întregului glob, sir William Mackinnon îi solicită lui Stanley să primească a fi comandantul

expediţiei ce va fi trimisă în ajutorul lui Emin Paşa.

— Emin Paşa?! întrebă Stanley, după ce ascultă cu atenţie rugămintea gazdei.

— Da: Cred că numele vă este cunoscut!

— Desigur. Am citit ziarele şi ştiu că se află într-o situaţie disperată.

— Vă imaginaţi că întreaga opinie publică din Anglia doreşte ca acest om să fie cât mai curând salvat, şi în acest scop s-au strâns nu mai puţin de unsprezece mii de lire. Adăugaţi la această sumă şi cele zece mii de lire oferite de guvernul egiptean şi vă veţi da seama că expediţia dispune de fonduri serioase. Un singur lucru mai rămâne, şi eu îl consider drept cel mai important: ca dumneavoastră să acceptaţi să fiţi comandantul ei şi, dacă sunteţi de acord, să treceţi de îndată la pregătirile necesare.

Numele lui Emin Paşa trezi în inima lui Stanley dorul marii sale dragoste: Africa!

Îşi aminti de ceea ce publicaseră ziarele în legătură cu sângeroasele evenimente:

Generalul Gordon fusese omorât la Khartum, cu aproape întreaga lui garnizoană, de căpetenia Mahdi, capul răsculaţilor din ţinuturile orientale ale continentului negru.

Hărţuit, urmărit, asediat, prevăzând că nu va putea rezista multă vreme, ceruse ajutor. Mesagerii săi reuşiseră, cu preţul unor eforturi mari, să ajungă cu scrisorile la destinaţie.

Opinia publică din Anglia aflase astfel de tragica situaţie în care se afla şi îl socotea pe Emin Paşa drept un erou care trebuia salvat cu orice preţ.

Problema cea mai grea era drumul ce urma a fi străbătut de expediţia de ajutor, deoarece pentru a ajunge la Emin Paşa însemna expunerea la primejdii

foarte mari.

Spre est, Uganda se găsea în plină revoluţie. Practic, trecerea prin acest ţinut ar fi însemnat un şir de lupte istovitoare şi periculoase cu triburile răsculate. Drumul spre nord era închis de trupele lui Mahdi, iar pe sute de kilometri se desfăşura mult temuta junglă, tainică, necunoscută şi de nepătruns.

— Gândiţi-vă, domnule Stanley! reluă firul discuţiei sir Mackinnon. Sunteţi singurul om care cunoaşte inima continentului african. Ştiu că pentru dumneavoastră străbaterea junglei va fi posibilă. L-aţi găsit pe Livingstone, aţi străbătut Africa de la est la vest, înfruntând cele mai mari primejdii şi aţi învins vijeliosul fluviu Congo. Salvarea lui Emin Paşa din încercuire va însemna o nouă şi măreaţă izbândă.

Stanley se ridică de pe fotoliu; măsura camera cu paşi agitaţi în lung şi în lat. „Africa! Jungla! O nouă aventură.!“ Se simţea atras ca un magnet spre locurile acelea pline de farmec, de emoţii, de necunoscut. Şi dintre toate, ca o ispită supremă ce îl atrăgea numai la auzul numelui ei, era jungla!

Împletirea aceea fantastică de arbori seculari, de liane şi arbuşti, asemănătoare unei plase de păianjen uriaşă, din care cu greu te mai poţi descurca atunci când ai atins-o şi te-a prins în firele ei încâlcite.

Fără îndoială, chemarea junglei hotărî răspunsul său afirmativ. Se oprise în mijlocul încăperii cu o privire halucinantă, cuprins de fermecate imbolduri, auzind numai el sunetul grav al tam-tamurilor, zgomotele ciudate ale nopţii africane şi mugetul magnific al leilor.

— Da, domnule! Acesta e răspunsul meu. Şi, bineînţeles, voi conduce expediţia pe căi încă nestrăbătute prin junglă.

În seara zilei de 31 decembrie 1886, opt bărbaţi se

aflau în jurul unei mese pe care se desfăşurase o enormă hartă a Africii.

Unul dintre ei — cel mai agitat — vorbind mai tot timpul, pledând sau explicând, argumentând sau aprobând, era Stanley. Ceilalţi şapte urmau să alcătuiască statul său major. Cei mai apropiaţi colaboratori ai viitoarei expediţii: locotenentul inginer Stairs, doctorii Parke şi Bonny, maiorul Barttelot, căpitanul Nelson, zoologul Jameson şi tânărul Jephson, care de-abia ieşise de pe băncile şcolii. Discuţia atât de înflăcărată se purta mai ales pe tema alegerii drumului ce trebuia urmat de expediţie. Cu toate argumentele celorlalţi, Stanley îşi susţinea punctul său de vedere cu atâta stăruinţă, încât reuşi, în cele din urmă, să şi-l impună.

Şi iarăşi aducerile-aminte îl făcură să retrăiască în acele momente o imagine asemănătoare, petrecută cu mulţi ani în urmă.

Revăzu o masă lungă, la capetele căreia stăteau aşezaţi el şi tatăl său adoptiv. Era tot în seara plină de farmec a Anului Nou şi ca şi acum se hotăra pentru el un drum. Numai că acela fusese drumul cel mare, drumul vieţii sale. Numele de Stanley se dovedise de bun augur pentru tânărul englez, care nu avea alte averi decât caracterul său desăvârşit, curajul şi dragostea de oameni. Învinsese toate obstacolele de până acum. În pragul celor patruzeci şi şase de ani, pe care îi împlinea în curând, se deschidea un nou drum, o altă aventură. „Va trebui să înving şi de această dată! îşi spuse Stanley. Un om se află într-o primejdie mare şi alături de el suferă încă vreo câteva sute. Îl voi căuta şi-l voi găsi cu orice preţ! Drumul cel mai sigur nu poate fi decât acela al junglei!“

— Domnilor! rosti el cu voce tare. Aşadar, rămâne

stabilit! Vom urma drumul Congoului, de la vărsare spre izvoare. E calea cea mai scurtă şi cea mai ferită de pericolul de-a fi prinşi şi decimaţi de triburile răsculate.

La sfârşitul lui ianuarie 1887, Stanley ajunsese la Cairo, unde era aşteptat de Kediv şi de sir Baring, preşedintele său de consiliu, pentru a primi ultimele instrucţiuni. De-abia se instalase la hotel, când primi înştiinţarea că un oarecare doctor Junker doreşte să-i vorbească.

Doctorul era un bărbat trecut de prima tinereţe. Avea o roşeaţă neobişnuită în obraji şi părea foarte înalt în costumul croit impecabil dintr-un material de culoarea cafelei cu lapte.

— Doctorul Junker i se prezentă el, luând o poziţie militărească.

Stanley îl pofti să se aşeze în fotoliu.

— Vă rog să mă scuzaţi că nici nu v-am lăsat să vă despachetaţi bagajele şi am venit la hotel.

Stanley remarcă imediat uşorul accent străin din vorbirea doctorului.

— Am citit şi am aflat nenumărate aprecieri despre dumneavoastră şi am considerat ca o datorie de onoare să vă atrag atenţia asupra a două lucruri. Sunt informat că aţi ales drumul Congoului şi de aici, mai departe, prin junglă, spre lacul Nyansa. Am să fiu brutal de sincer: consider planul acesta de domeniul absurdului! Sau vreţi, cu orice chip, să vă sinucideţi?

— Mă iertaţi, nu vă înţeleg!

— Dar bine, dragă domnule Stanley, înaintarea prin jungla africană, acolo unde n-a pătruns încă picior de european, este curată condamnare la moarte!

— Nu voi fi singur! Şi apoi nu uitaţi că îmi voi lua toate măsurile de precauţie! Am experienţa a două

expediţii. Sunt argumente pe care le consider suficiente!

— Aveţi patruzeci şi şase de ani! E o vârstă la care aventurile riscante pot fi fatale.

— Sunt obişnuit! Ani de zile i-am petrecut în condiţii cel puţin la fel de grele cu acelea care mă aşteaptă.

— Mă rog, să zicem că aveţi dreptate în această privinţă! Eu, ca admirator al dumneavoastră, nu vă doresc decât binele!

— Vă mulţumesc!

Doctorul Junker făcu o pauză, inspirând adânc iar după ce-şi aprinse pipa, reluă conversaţia cu Stanley:

— Ar mai fi un lucru, mai important, asupra căruia doream să vă atrag atenţia!

— Vă ascult, domnule doctor!

— Îl cunoaşteţi pe Emin Paşa? Ştiţi ce fel de om este?

— Nu! De altfel, nici nu mă interesează!

— Totuşi vă riscaţi viaţa pentru el?

— Am mai făcut-o şi în alte ocazii!

— Ştiu! Dar cu doctorul Livingstone a fost cu totul altceva! În primul rând era vorba de-un compatriot de-al dumneavoastră.

— Şi de un om care se afla în primejdie!

— Bine! Şi care a fost rezultatul? Mult timp aţi fost criticat în presă că aţi făcut totul doar pentru glorie şi din sete de aventură. Nimeni nu voia să audă de umanitarism!

— Până la urmă s-au convins toţi de adevăr! Chiar şi doctorul Livingstone!

— Dar sacrificiul s-a dovedit inutil!

— De ce?

— Pentru că Livingstone n-a vrut să vă urmeze în Europa.

— Era prea îndrăgostit de continentul african. Dorea ca mormântul să-i fie lângă prietenii săi cei buni, oamenii

ce-l adorau şi-l respectau mult mai mult decât cei pe care îi lăsase acasă, în urma lui.

— Cred, totuşi, că în expediţia pornită în căutarea şi descoperirea lui Livingstone un puternic imbold l-a constituit sentimentul patriotic.

— Şi sentimentul că voi ajuta un om aflat într-un impas.

— Vă mărturisesc sincer că n-am mai întâlnit încă un om atât de devotat unui principiu ca dumneavoastră! Ceea ce-mi spuneţi acum mă convinge că nimic nu vă poate abate de la hotărârea luată.

— Fără îndoială!

— Bine, dar Emin Paşa nu e nici măcar englez! izbucni, cu revoltă, doctorul Junker. Eu sunt cel puţin englez după mamă, dar el e german! German sadea!

— Ce importanţă are acest lucru? Ştiu că adevăratul său nume e Emmanuel Schnitzer, că e înalt, slab şi miop! Vorbeşte şase limbi europene, araba şi numeroase dialecte africane. E un zoolog eminent! A studiat medicina, şi ca medic a adus servicii însemnate generalului Gordon, care aprecia însă mai mult talentele sale diplomatice; de aceea l-a şi numit guvernatorul Africii Ecuatoriale. Toate acestea îmi întăresc convingerea că acest om trebuie să fie salvat!

— Dar nu ştiţi încă totul! — se grăbi doctorul Junker să adauge. E un personaj ciudat! Un om care nu merită nici un fel de încredere! Chiar dacă îl veţi salva, nu veţi găsi de la el nici un pic de recunoştinţă! Ascultaţi cele ce vă spun! Sunt numai şi numai spre binele dumneavoastră! Poate că nu e prea târziu să vă răzgândiţi!

— Domnule doctor, vă mulţumesc că m-aţi avertizat. Vă mulţumesc pentru grija deosebită pe care mi-o purtaţi! Nu voi uita nicicând aceste lucruri! Să ştiţi însă

că hotărârea pe care am luat-o e nestrămutată! Am promis că-l voi găsi pe Emin Paşa şi-l voi salva din încercuire. Mă voi ţine de cuvânt! Şi acum, vă rog să mă iertaţi! E târziu şi mâine în zori trebuie să mă prezint în audienţă la Kediv. Noapte bună, domnule doctor!

— Noapte bună, domnule Stanley!

Doctorul Junker coborî scările, ieşi în stradă şi multă vreme nu se hotărî să se întoarcă acasă. Privea bolta înstelată a cerului şi i se părea că nici una dintre stele nu avea atâta strălucire cât aceea a chipului şi mai ales a sufletului lui Henry Morton Stanley.

Stanley dorea cu orice preţ ca Emin Paşa să afle de plecarea expediţiei.

Sir Evelyn Baring îşi luă obligaţia ca această ştire să ajungă neapărat în mâinile lui. Kedivul îi scrisese un firman prin care atrăgea atenţia că avea deplina libertate să aleagă dacă să rămână pe loc sau să se întoarcă la Cairo. În cazul primei ipoteze, orice alt ajutor nu mai era posibil în viitor.

Stanley părăsi Cairo şi se îndreptă spre Zanzibar. Aici se întâlni, pentru a doua oară în viaţa sa, cu faimosul şef arab Tippu-Tib. Între timp, acesta adunase averi fabuloase de pe urma comerţului său necinstit şi era supranumit regele neîncoronat al ţinuturilor cuprinse între Tanganyika şi cascadele lui Stanley.

— Allah fie binecuvântat, că mi-a dăruit plăcerea să te pot revedea! exclamă Tippu-Tib, însoţind cuvintele cu plecăciuni exagerate.

Stanley îi întinse mâna, după obiceiul european, politicos, dar rezervat. Cunoştea prea bine ipocrizia şi lăcomia acestui om prefăcut.

— Am venit la dumneata să discutăm negustoreşte, spuse el direct, în loc de orice altă introducere. Trebuie

să-mi procuri hamali.

— Tippu-Tib va satisface toate cererile bunului său prieten, îl asigură arabul, ca şi cum Stanley ar fi primit gratuit serviciile lui. De câţi oameni ai nevoie?

— Cel puţin şase sute! Vor fi plătiţi cu şase lire sterline pentru fiecare drum. Vor duce o încărcătură de treizeci şi cinci de kilograme.

— Aş putea să ştiu ce vor avea de transportat?

— Muniţii şi alimente pentru Emin Paşa, iar la întoarcere o cantitate de şaptezeci şi cinci tone de fildeş.

— O adevărată comoară! Ochii lui Tippu-Tib luciră plini de lăcomie.

— Aşa este! Ea îmi va fi necesară pentru acoperirea cheltuielilor expediţiei.

— Bine! Vei face aşa cum vei crede de cuviinţă. Aş vrea să ştiu însă care va fi câştigul meu?

— Vei primi o mie de lire sterline, şi pe lângă acestea titlul de guvernator al regiunii „Cascadele lui Stanley”.

— Eu?!

— Da. Am obţinut învoirea regelui Leopold.

Tippu-Tib era încântat, de-a dreptul uluit.

— Şi... şi ce-mi cereţi în schimb?

— Să respecţi câteva condiţii! Vei permite Rezidentului să trimită rapoartele. Va trebui să renunţi la comerţul cu sclavi, deci nici să nu-l mai îngădui. Poţi face, în schimb, comerţ cu fildeş şi cauciuc, respectând însă proprietăţile indigenilor.

Stanley ştia că nu se putea încrede în cuvântul lui Tippu-Tib, dar nu avea ce face. Un alt om nu i-ar fi putut procura atât de repede hamalii de care avea nevoie. Pe de altă parte, în urma flatării lui Tippu-Tib cu titlul de guvernator era sigur că acesta, cel puţin pentru un timp, îi va acorda tot sprijinul său.

La sfârşitul lui februarie, Tippu-Tib şi oamenii săi erau

îmbarcaţi pe vasul care îi transporta până la gurile fluviului Congo. Ceva mai târziu plecă şi Stanley, însoţit de statul său major.

După aproape patru luni de călătorie pe apă şi marşuri istovitoare pe uscat, întreaga expediţie sosi la Jambuja, la două mii de kilometri depărtare de Oceanul Atlantic, în inima continentului african. De aci înainte, până la lacul Nyasa, pe o suprafaţă, în lungime de opt sute de kilometri şi de cinci sute de kilometri în lăţime, se întindea nestrăbătuta şi periculoasa junglă.

Capitolul XIII.
Iadul verde

În jurul focului, Stanley strânsese întregul său stat-major.

— Domnilor, astăzi este 25 iunie şi Tippu-Tib încă n-a apărut cu cei şase sute de hamali promişi.

— Mă iertaţi, domnule Stanley, interveni maiorul Barttelot, dar nu pot să înţeleg încrederea pe care i-aţi acordat-o acestui individ.

— Foarte simplu, domnule maior! Pentru că nu aveam de ales. Poate că nu vă daţi seama de influenţa pe care o are asupra regiunii unde ne aflăm. Aş putea să spun că suntem cu totul şi cu totul la discreţia lui. Dar deocamdată să nu ne gândim la acest lucru. Important pentru noi — şi de aceea v-am adunat astă-seară aici — este să acţionăm fără întârziere. De aceea vreau să vă expun planul meu pentru a trece imediat la treabă. Va trebui, în primul rând, să împărţim expediţia în două eşaloane. Primul va constitui avangarda şi se va afla sub conducerea mea. Acest eşalon va porni, cel mai târziu, peste trei zile, urmând să croiască un drum prin junglă. Cel de-al doilea eşalon, să-i spunem ariergarda, de sub conducerea domnului maior Barttelot, va rămâne la Jambuja, pentru a aştepta proviziile şi muniţiile a căror expediţie a fost întârziată, precum şi pe Tippu-Tib şi oamenii săi. Veţi transforma Jambuja într-o cetate fortificată, cu şanţuri şi garduri de apărare, deoarece s-ar putea să fiţi atacaţi. Dacă Tippu-Tib nu şi va respecta promisiunile după şapte săptămâni, veţi pleca, oricum, pe urmele noastre.

— Mă iertaţi! îl întrerupse din nou maiorul. Câţi oameni vreţi să luaţi cu dumneavoastră?

— Trei sute!

— Asta înseamnă că aici vor rămâne aproximativ două sute. În cazul când Tippu-Tib nu apare la timp cu cei şase sute de hamali, transportul proviziilor şi armelor, numai cu oamenii pe care ni-i lăsaţi aici, va fi o problemă greu de rezolvat!

— Tippu-Tib e un păcătos, dar a jurat să-mi fie prieten. Faptul că am obţinut numirea lui ca guvernator al acestor ţinuturi l-a determinat să accepte cererea mea. Apoi nu uitaţi că angajarea a şase sute de oameni voinici şi fără teamă de-a străbate un ţinut complet necunoscut nu este o treabă chiar atât de uşoară. Sunt convins că Tippu-Tib îşi va respecta-promisiunea. Dacă nu, îl voi pedepsi aspru!

— Veţi pleca singur, domnule Stanley? Nici unul dintre noi nu vă va însoţi?

— Ceea ce voi întreprinde eu poate să devină, la un moment dat, un lucru foarte periculos. Nu ştiu până unde se întinde jungla şi nici care va fi greutatea obstacolelor pe care le va pricinui străbaterea ei. Nu am idee cum se vor purta indigenii care, îmi închipui, n-au mai văzut alţi oameni albi până acum. N-ar fi exclus să întâlnim şi canibali, ca să nu mai vorbesc de fiare sălbatice. Iată atâtea motive care mă determină să nu vă pun viaţa în pericol!

— Dar viaţa dumneavoastră? întrebă tânărul Jephson.

— Nu e prima oară când străbat şi dezleg tainele acestui continent! Şi n-aş vrea să fie nici pentru ultima oară! Dar dacă se va întâmpla să rămân aici pentru totdeauna, vă rog să mă credeţi că n-o să-mi pară rău! Africa e în mine!

Când rosti aceste ultime cuvinte, ochii lui Stanley căpătară strălucirea flăcărilor focului de tabără.

— Şi totuşi nu veţi putea conduce singur trei sute de oameni! izbucni Barttelot. Eu voi rămâne pe loc, sunt

militar şi ştiu să organizez o tabără. Doi dintre dumneavoastră sunt suficienţi pentru a mă ajuta în aceste treburi administrative! Ceilalţi patru trebuie neapărat să vă însoţească.

— Sunt gata să-l urmez pe domnul Stanley! exclamă, cu patimă, tânărul Jephson.

— Şi eu! strigară toţi ceilalţi într-un glas.

— Va trebui să tragem la sorţi! hotărî maiorul.

Scriseră la iuţeală pe nişte hârtioare numele lor, bineînţeles în afară de acelea ale lui Stanley şi Barttelot.

— Jephson! Dumneata eşti cel mai tânăr dintre noi! — spuse maiorul. Vei trage la sorţi două dintre bileţele. Cei al căror nume e scris pe ele, vor rămâne cu mine. Ceilalţi patru îl vor însoţi în expediţie pe domnul Stanley.

Urmăreau toţi cu încordare şi emoţie pe tânărul Jephson cum amesteca hârtiile împăturite în boneta maiorului. În sfârşit,. Jephson se hotărî. Alese una din hârtii, o desfăcu alene, dar când citi numele exclamă bucuros:

— Doctorul Bonny!

Cel strigat oftă cu amărăciune.

— Niciodată n-am avut noroc!

Jephson despături o altă hârtie.

— Jameson!

Zoologul tuşi înciudat, dar nu scoase nici un cuvânt. Ceilalţi patru bărbaţi jubilau de fericire.

Erau dornici din tot sufletul de aventură. Preferau să meargă în necunoscut, decât să vegeteze la Jambuja. Dar ceea ce-i atrăgea mai presus de orice era mândria că vor străbate teribila junglă africană alături de acest bărbat, lângă care te simţeai capabil să mergi până la capătul pământului: Stanley.

*

Înaintau tăcuţi, în monom, de aproape o lună de zile, în ritm monoton, fără nici o schimbare de peisaj. Cât vedeai cu ochii se întindea numai jungla. Acelaşi şi acelaşi verde obsedant al tufişurilor sau desişurilor. În fruntea coloanei merg cincizeci de oameni doborând copacii şi jalonând drumul. Toporiştele şuieră prin aer, se ciocnesc cu un zgomot sec de tulpinile întâlnite în cale, apoi copacii se prăvălesc la pământ şi totul se reia de la capăt, fără întrerupere, fiindcă cei care poartă bagajele nu pot sta locului în arşiţa soarelui tropical.

Sudoarea curge pe trupurile de culoarea abanosului fără contenire. Se aud blesteme şi rugăciuni. Nimic din toate suferinţele acestor oameni nu impresionează îngrozitoarea junglă, acest iad verde în care o dată intrat, nu ştii când vei mai ieşi.

Trei sute de oameni istoviţi înaintează pe pământul uscat şi aspru, abia târându-şi picioarele, deşi n-au trecut decât douăzeci şi cinci de zile de când au părăsit tabăra maiorului Barttelot, de la Jambuja. Când soarele răzbate prin desişul frunzelor, arşiţa devine cumplită. Zadarnic caută adăpost sub bolta arborilor bătrâni; acolo e şi mai mare zăpuşeală, întuneric înfricoşător, miasme otrăvitoare. Oriunde te-ai duce, iadul acesta te macină, te înnebuneşte, şi în cele din urmă te omoară. Veşnic ai impresia unei asfixieri lente, dar cu atât mai îngrozitoare. Îndată după apusul soarelui, un întuneric adânc cuprinde jungla.

Oamenii cad răpuşi de oboseală şi se trântesc fiecare pe unde apucă, căci e imposibil să-ţi construieşti, la sfârşitul unei zile de marş istovitor, o colibă din crengi şi mărăciniş.

Într-o astfel de noapte, zăgazurile cerului se rupseră şi o ploaie deasă, cu fulgere şi trăsnete înspăimântătoare, pătrunse bolta pădurii virgine.

Ud leoarcă, cu casca transformată parcă într-un jgheab de pe care se scurgeau pâraie neîntrerupte de apă, Stanley încerca să-şi îmbărbăteze oamenii, alerga de la un grup la altul, dădea sfaturi şi ordine, căuta să menţină moralul expediţiei.

La un moment dat, într-o colibă de crengi, îl zări pe doctorul Parke, aplecat deasupra unuia din hamali.

— Ce s-a întâmplat?

— Omul acesta e bolnav. Priviţi!

Stanley căută să desluşească, la lumina fulgerelor, locul pe care i-l arăta doctorul; când văzu rana de pe corpul bolnavului, se dădu îndărăt câţiva paşi, speriat de aspectul ei.

— Dar... e îngrozitoare!

— Mi-e teamă că de acum înainte voi avea nenumărate asemenea cazuri de tratat. În sfârşit, tot e bine că aveţi şi un doctor cu dumneavoastră...

Stanley părăsi coliba mai mult cu un sentiment de groază, decât de deznădejde.

Câţiva paşi mai încolo îl găsi pe Stairs, locotenentul inginer, ghemuit într-un adăpost făcut în grabă din mărăciniş şi frunze late de rotang. Gemea uşor, de parcă-ar fi scâncit un prunc.

— Ce-i cu dumneata, Stairs? întrebă Stanley, îndreptând felinarul pentru ca razele de lumină să poată cuprinde o porţiune mai mare a adăpostului. Eşti cumva bolnav?

— Ce cald e aici! gemu Stairs.

Stanley îi puse mâna pe frunte. Broboane reci de sudoare se prelingeau pe faţa locotenentului. După tremurul trupului, Stanley înţelese că Stairs era grav bolnav. Îl căută din nou pe Parke.

— Doctore! Stairs are friguri!

— De unde ştiţi?

— L-am văzut adineauri. Are frisoane, fruntea şi mâinile îi sunt reci ca gheaţa şi delirează. Cred că are febră mare!

— Unde e?

— Acolo, în adăpostul acela, îi arătă Stanley, profitând de lumina unui fulger care transformă noaptea în zi, pentru câteva clipe.

— Unde dracu mi-am pus tabletele de chinină? mormăi doctorul, scotocindu-se prin buzunare. Pe întunericul şi ploaia asta grozavă, cine poate să le mai găsească?

În acel moment, în apropierea lor, apăru căpitanul Nelson.

— Dumneavoastră sunteţi? Ce bine-mi pare că vă găsesc, domnule Stanley! De când vă caut!

— Ai vreun bolnav printre oamenii dumitale? Dacă e vorba de un abces sau de friguri, mai potrivit ar fi să te însoţească doctorul Parke.

— E ceva eu mult mai grav!

— Ce anume, căpitane? Spune odată ce s-a întâmplat?

— Tânărul Jephson are un acces de nebunie. S-a baricadat în coliba lui şi urlă că va împuşca imediat pe cel care va îndrăzni să-i propună să meargă mai departe!

— O fi căpătat vreo insolaţie! îşi dădu cu părerea doctorul Parke.

— Tot ce-i cu putinţă! Astăzi la prânz a fost o arşiţă nemaipomenită.

— Trebuie să vedem numaidecât ce-i cu el! hotărî Stanley. Dă-i chinina lui Stairs şi vino apoi şi dumneata cu noi, doctore!

— A, nu! Mulţumesc! Cu nebunii nu vreau să am de-a face! Vreţi să mă trezesc cu o rafală de gloanţe în cap?

— Jephson nu va trage nici măcar un singur glonţ!

După ce Parke îi administră lui Stairs porţia cuvenită de chinină şi îl lăsă în grija unuia dintre hamali, se alătură — deşi cu teamă — lui Stanley şi Nelson. Se îndreptară, orbecăind prin întuneric, spre coliba unde se afla tânărul. Rafalele de ploaie continuau să cadă fără încetare.

— Hei, Jephson! strigă Stanley, când ajunseră cam la douăzeci da paşi de colibă. Jephson, mă auzi?

— Ce vrei?

Vocea tânărului era de nerecunoscut. Semăna cu lătratul unui câine ciobănesc.

— Aruncă arma! Vreau să-ţi vorbesc!

— Vino aici, dacă ai curaj!

— Bineînţeles!

Doctorul Parke îl trase de mâneca vestonului şi îi şopti cu disperare:

— Să nu vă duceţi, domnule! E în plină criză! O să tragă în dumneavoastră!

— Nu cred că va îndrăzni! De altfel e atât de întuneric, încât chiar dacă mă va ochi, nu va nimeri ţinta.

Un fulger lumină pentru câteva clipe poiana,de ajuns pentru ca Stanley să-l zărească pe tânărul Jephson aşezat în uşa colibei, cu carabina în mâini, gata să tragă la cea dintâi mişcare.

— Ascultă, domnule căpitan! se adresă Stanley lui Nelson. Dumneata continuă să discuţi cu el, în timp ce eu mă voi strecura prin tufişuri în spatele colibei.

— Am înţeles! răspunse scurt, milităreşte, maiorul.

Şi în timp ce Stanley se târa anevoie pe pământul mocirlos, el reluă discuţia cu tânărul, căutând să-i atragă cât mai mult atenţia.

— Hei, Jephson! Aruncă arma, aşa cum ţi-a spus domnul Stanley! Jephson, de ce nu-mi răspunzi?

— Uite răspunsul meu!

Un fulger scurt, de astă-dată pornit din ţeava carabinei lui Jephson, străbătu poiana şi glonţul se opri într-un copac aşezat chiar în spatele doctorului Parke.

— Am spus eu că e în plină criză! Nu vreţi să mă ascultaţi! gemu bietul doctor, dârdâind ca apucat de friguri.

Căpitanului însă îi trecu prin minte o idee năstruşnică şi, fără a lua în seamă tânguielile lui Parke, reîncepu să strige cu şi mai multă putere:

— Jephson! Pun pariu că n-ai să reuşeşti să ne ocheşti! Eşti cel mai prost ochitor din câţi am văzut!

Râsului exagerat şi enervant al căpitanului Nelson îi urmară cinci gloanţe, unul după altul, care se înfipseră în copacii din apropierea lor.

— Nu mai tragi, Jephson? Sau nu mai ai gloanţe?

— Stai tu, afurisitule! urlă tânărul. Să-mi încarc puşca şi nu mă las până nu-ţi ciuruiesc scăfârlia!

Stanley ajunsese tocmai atunci în spatele colibei. Auzise discuţia dintre Jephson şi căpitan şi înţelese numaidecât că Nelson procedase în aşa fel, ca tânărul să fie dezarmat. De aceea se grăbi să intre în colibă.

— Cine e?

— Eu, Stanley!

— Ah, ticălosule! Tu ne-ai adus în iadul ăsta! Unde eşti?

— Sunt aici, lângă tine!

Se apropiase într-atât, încât îi simţea răsuflarea grea, şuierătoare.

„De-ar fulgera mai repede! se rugă Stanley în gând. Aşa, pe întunericul ăsta, nu-l voi nimeri bine.“ Trecură câteva minute apăsătoare, care i se părură ceasuri. „Oare ce face Jephson? Dacă-şi încarcă arma?“ îşi dădu însă imediat seama că tânărul orbecăia şi el pe întuneric şi nu nimerea ceea ce căuta, probabil cartuşiera.

În sfârşit, fulgerul mult aşteptat lumină brusc interiorul colibei, suficient ca Stanley să-şi dea seama unde se găsea Jephson.

Îi zări, în frântura aceea de lumină, chipul schimonosit de furie şi, fără să mai ezite, îl lovi cu pumnul în maxilar. Tânărul se prăbuşi la pământ, fără să scoată un geamăt.

— Nelson! Parke! Puteţi veni fără teamă! strigă Stanley din uşa colibei. Doctore, ai grijă de el! Administrează-i un narcotic şi medicamentează-l urgent! Cred că a căpătat o insolaţie straşnică!

— Inutil să-i mai dau un narcotic. L-aţi adormit destul cu lovitura dumneavoastră! chicoti doctorul, în timp ce Nelson lumina interiorul colibei cu felinarul.

— Sunt de părere să-l legăm zdravăn cu nişte frânghii! spuse căpitanul. S-ar putea, când s-o trezi, să reînceapă cu aiurelile sale.

— Da, da! se grăbi să confirme Parke. Cât despre tratament, n-aveţi grijă, domnule Stanley! Până mâine dimineaţă îl voi repune pe picioare!

Doctorul Parke se ţinu de cuvânt. A doua zi, Jephson nu-şi mai amintea nimic din cele întâmplate. Când Nelson se jură că trăsese spre ei şase gloanţe, tânărul se duse la Stanley şi-i ceru scuze. De plecat însă mai departe nu putea fi nici vorbă. Ploaia continua să cadă cu furie. Poteca îngustă se transformase într-un şuvoi de apă curgătoare, picioarele oamenilor se înfundau în pământul clisos până aproape de genunchi. Pe de altă parte, Stairs şi încă cinci oameni continuau să zacă, scuturaţi zdravăn de friguri.

După trei zile de ploaie continuă, soarele reuşi să străpungă norii şi să-i alunge în mai puţin de jumătate de oră.

Stanley, nerăbdător, dădu ordin de plecare.

Înaintarea era anevoioasă. Umezeala pătrunsese straşnic în veşminte, aşa că oamenii se bucurau acum de razele soarelui tropical ca de-o binefacere. Într-o oră străbătură abia trei sute de metri, când o ştafetă, trimisă înainte pentru a cerceta locurile, se întoarse în grabă. Era foarte înspăimântat. Pe faţă i se putea citi cu uşurinţă o teamă cumplită.

— Maser doctor! Maser doctor! ţipa el într-una, căutându-l cu înfrigurare pe Parke.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

Parke, urmat de Stanley, se repezi spre negrul care ţopăia şi urla cât îl ţinea gura.

— Aici! gemu omul, arătând în mijlocul braţului drept urma unui vârf de săgeată.

— Cine te-a atacat?

— Negri mici! Numai atâta! şi arătă cu braţul sănătos înălţimea unui pitic.

— Pigmeii! strigă Stanley, cu îngrijorare.

— Săgeata fost otrăvită! se văita rănitul. Eu moare acuma, dacă nu ardeţi la mine braţul.

— Nu va fi nevoie! căută să-l liniştească Parke. Te vindec, dar cu o condiţie! Să stai locului… liniştit, foarte liniştit.

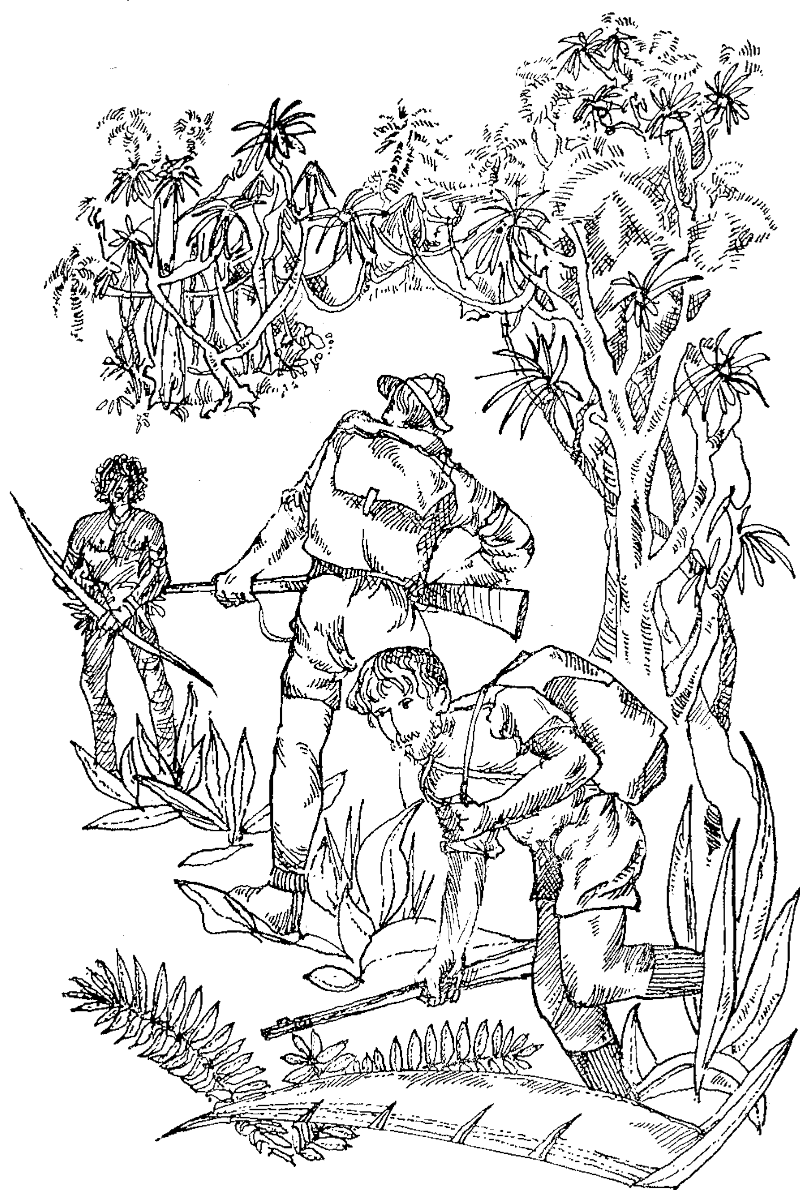
Spre uimirea celor de faţă, bravul doctor aplică o metodă ancestrală, dar care se dovedi, în scurt timp, salvatoare. Strânse braţul cu un cordon, împiedicând astfel răspândirea otrăvii în corpul omului şi supse, cu băgare de seamă, sângele de la suprafaţa rănii. Execută această operaţie de câteva ori, până ce socoti că nu mai exista nici un pericol, apoi îşi dezinfectă gura cu alcool de câteva ori.

— Cred că era singurul lucru pe care puteam să-l fac!

Stanley opri întreaga caravană şi transmise, din om în om, ordinul să se înainteze cu cea mai mare prudenţă,

întrucât pigmeii îi puteau ataca în orice moment.

— Străbatem, probabil, un teritoriu care le aparţine. Nu trebuie să-i provocăm, dar nici nu putem sta impasibili în faţa atacurilor lor.

— Să încercăm să ne înţelegem cu ei! propuse Jephson.

— Ar fi greu, dacă nu imposibil! îi răspunse Stanley. Sunt complet sălbăticiţi şi nici nu le cunoaşte nimeni dialectul.

Nu apucară însă să mai înainteze decât o sută de metri şi o ploaie de săgeţi se abătură asupra oamenilor din avangardă care defrişau pădurea, croind drum expediţiei. În curând şi ariergarda avea aceeaşi soartă. Câţiva oameni se prăbuşiră la pământ. Situaţia devenea mai mult decât periculoasă. Pigmeii se strecuraseră, sărind din copac în copac, şi înconjuraseră pe nesimţite întreaga caravană, atacând-o fără îndurare.

Stanley era singurul care nu-şi pierduse cumpătul. În câteva minute organiză apărarea şi puşcaşii săi răspunseră, cu o salvă puternică, atacului pigmeilor. Două grenade, aruncate cu dibăcie de Nelson, explodară cu un zgomot asurzitor, făcând să vuiască jungla până departe. Speriaţi, zăpăciţi, omuleţii se aruncară cu disperare la pământ. Se îngrămădeau în faţa căpitanului, considerându-l probabil o zeitate atotputernică, de teama căreia se înfricoşau ca de moarte.

Şi, deodată, Stanley şi oamenii săi se frecară la ochi, crezând că visează. Dintr-un tufiş apăru o fată tânără, bine proporţionată, ce nu părea să aibă mai mult de-un metru înălţime. Semăna cu o păpuşă din vitrina unui magazin de jucării. Se apropie de Nelson şi — când ajunse la câţiva paşi de el — îi aruncă la picioare arcul şi tolba plină de săgeţi.

— Asta regina lor, maser! şopti una dintre călăuze. Ea predat arma, cerut iertare!

Fără îndoială că aşa era. Pigmeii, înspăimântaţi de forţa străinilor, renunţaseră la luptă, deoarece instinctul

de conservare fusese mai puternic decât vitejia lor într-o asemenea împrejurare.

— De-acum înainte, cât timp vom fi pe teritoriul pigmeilor, ne vom putea continua drumul nestingheriţi! jubilă Nelson. Bine că mi-a venit la timp ideea cu grenadele.

Zilele ce urmară se asemănară una cu alta. Acelaşi aspect deznădăjduit, aceeaşi junglă înfricoşătoare. Pământul era când acoperit de un strat gros de noroi, când tare ca piatra şi uscat de arşiţa tropicală.

Hrana de căpetenie o alcătuiau rădăcinile de manioc, ascunse în tufişuri, unde cu greu se putea pătrunde.

În ziua de 13 august întâlniră un fluviu. Bucuria tuturor fu nemărginită. Vestita barcă de oţel a lui Stanley fusese lansată imediat pe apă. Dar cataracte vijelioase împiedicară curând înaintarea şi reluară mersul prin junglă, fără a se depărta prea mult de apele fluviului, care fără îndoială era unul dintre marii afluenţi ai Congo-ului.

Nenorocirile se ţin lanţ. Jephson şi patruzeci de oameni se rătăcesc, pe o ploaie torenţială, de restul expediţiei. Zadarnic îi caută ştafetele trimise de Stanley. Parcă au intrat în pământ. Stanley e nevoit să întârzie plecarea. În acelaşi timp, din două sute de oameni trimişi să caute de-ale mâncării — căci proviziile se împuţinaseră văzând cu ochii — cinci nu se vor reîntoarce niciodată. „Iadul verde“ i-a înghiţit. „Capcanele” sale se întind la tot pasul: mlaştini, smârcuri, gropi cu ţăruşi otrăviţi…

Noaptea următoare e şi mai îngrozitoare. Locotenentul Stairs are noi accese de friguri, şi în afara lui alţi douăzeci şi opt de oameni sunt bolnavi şi nu mai pot face un pas mai departe.

Doctorul Parke se apropie de Stanley. Are o figură disperată.

— Nu mai pridideşc cu atâţia bolnavi! Stairs e în primejdie.

— Doctore! Te rog să faci tot ce îţi stă în putere să-l salvezi! Pe el şi pe toţi ceilalţi!

— Domnule Stanley, plângeţi? N-aş fi crezut niciodată!

— Am patruzeci şi şase de ani, domnule doctor! Nu mai sunt tânăr! Şi cred că cel puţin timp de treizeci de ani am solicitat trupului meu eforturi peste puterile omeneşti.

— Cum? Dumneavoastră... cel pe care indigenii l-au supranumit „Bula Matari“ — sfărâmătorul de stânci — vă lăsaţi doborât de câteva greutăţi mult mai mărunte decât cele pe care le-aţi înfruntat până acum?

— Vine o vreme când şi odgonul cel mai gros şi mai rezistent se subţiază şi se rupe. Dar nu mă voi lăsa cuprins de disperare!

Ar însemna să mă culc în această junglă infernală şi să-mi aştept cu spaimă moartea. Dar de clipe de slăbiciune nu scapă nimeni, dragă doctore! Dacă peste trei sute de oameni încercaţi, câţi eram la plecarea din Jambuja, n-am putut ajunge până la lacul Nyansa, cum va putea s-o scoată la capăt maiorul Barttelot, lipsit de experienţă, şi numai cu două sute de oameni? Ce se întâmplă cu Jephson? Unde a dispărut cu cei patruzeci de oameni ai săi? Oare trece din nou printr-o criză de nebunie? Dar Stairs? Acest flăcău, atât de zdravăn şi plin de vioiciune în urmă cu două luni de zile şi care acum a ajuns o biată epavă omenească, târându-se cu greu şi scuturat tot timpul de îngrozitoarele friguri? Şi cine ştie cât mai avem până la ţinta noastră! Dacă ne-am rătăcit? Dacă acest blestemat drum ne va măcina până la ultimul

şi ne va înghiţi lacom? Şi ce se întâmplă cu Emin Paşa? Dacă vom ajunge la capătul acestei călătorii îl vom mai găsi oare în viaţă? Recunoaşte, doctore, că sunt atâtea şi atâtea întrebări la care bietul meu cap cu greu mai poate da un răspuns Da, sunt „Bula Matari“, e adevărat, dar un „Bula Matari“ împovărat de apăsarea nemiloasă a grijilor. Cea mai mare dorinţă a vieţii mele a fost totdeauna să-mi duc la bun sfârşit acţiunile propuse. Ultimele zile au trezit în mine îndoiala. Voi mai fi în stare şi de aici încolo să înfrunt piedicile?

Capitolul XIV.
Drumul morţii

Rezemat de unul din stâlpii colibei, Stanley studiază în amănunţime harta întocmită de el. După cât poate să-şi dea seama a făcut aproape jumătate din drum. Grijile pe care le avea în urmă cu două săptămâni s-au mai risipit. Jephson s-a întors de trei zile. A rătăcit drumul şi a pierdut câţiva oameni. Stairs s-a însănătoşit, deşi e slăbit peste măsură. Parke şi Nelson sunt ceva mai întremaţi şi, poate, spre binele tuturor, mai rezistenţi. Deocamdată! Zgomotul unor voci agitate îi făcu să tresară din aceste calcule. Cei doisprezece şefi ai hamalilor se apropiau de el, vociferând, gesticulând. Stanley se ridică numaidecât şi, zărind chipurile lor întunecate care nu prevesteau nimic bun, puse mâna pe revolverul de care nu se despărţea niciodată. Căutând să-şi înfrângă emoţia, le ieşi în întâmpinare, dar se opri la vreo treizeci de paşi de gălăgiosul grup.

— Ce-i cu voi şi de ce faceţi atâta zarvă? Vorbeşte, Selim! Abdullah, răspunde-mi de ce-ai lăsat privirea în pământ?

Ca prin farmec, toţi doisprezece tăcuseră, oprind d-se încurcaţi şi chiar înfricoşaţi la auzul vorbelor rostite cu asprime de Stanley.

Rupând tăcerea, Selim, cel mai îndrăzneţ dintre ei, cuteză să-i răspundă:

— Oamenii vor să afle cât drum ne-a mai rămas de străbătut.

— Cred că jumătate. Sunt sigur că nu mă înşel.

— De unde ştii, maser, lucrul acesta?

— Am un instrument care-mi arată drumul.

— De ce nu ni-l arăţi şi nouă, să ne putem convinge?

— Fiindcă nu ştiţi să-l mânuiţi!

— Noi suntem mai siguri decât tine, Bula Matari: drumul acesta nu mai are sfârşit! Care dintre noi a mai văzut iarbă? Aici pământul e acoperit doar cu păduri şi tufişuri încâlcite. Atât.

— Cine v-a spus asta?

— Ugarowa!

— Cine-i Ugarowa?

— Un arab înţelept. L-am întâlnit azi-dimineaţă cu nouă oameni de-ai lui.

— Trebuie să fie un neguţător de sclavi.

— O fi, dar cunoaşte locurile acestea mai bine decât oricine!

— Vreau să stau de vorbă cu el!

— Stăpâne, şase oameni au dezertat!

— Cine sunt aceşti câini?

— Djuma a fugit cu o ladă plină cu cincizeci de kilograme de pesmeţi.

— Nemernicul!

— Alţii au luat muniţii şi arme. Dacă nu ajungem mai repede la marele lac, vei rămâne singur!

— Băgaţi de seamă! Dacă mai dispare vreun om, vă fac răspunzători! N-aş vrea să stric gloanţele pe pielea voastră! Aţi jurat să mă însoţiţi până la capătul drumului. Trebuie să mă urmaţi! Şi acum, plecaţi imediat! Anunţaţi oamenii că orice dezertor prins va fi pedepsit fără cruţare!

Zorii zilei se furişau printre copaci şi tufişuri, alungind negurile nopţii. Stanley tresări brusc din somn. În uşa colibei se afla Selim.

— Stăpâne, căpetenia Ugarowa vrea să-ţi vorbească!

Înconjurat de-o ceată de cincizeci de oameni voinici, un arab înalt, cu trăsăturile feţei distinse, dar viclene, îl aştepta în faţa colibei.

— Slavă lui Alah! Aşadar, tu eşti marea căpetenie „Bula Matari“? Eu sunt Ugarowa, nepotul lui Tippu-Tib.

— Îl cunosc bine pe unchiul tău. Sântem chiar prieteni şi aliaţi. Mă bucur să-l cunosc acum şi pe nepotul său.

Se aşeză, după obiceiul oriental, cu picioarele încrucişate.

— Încotro a pornit fratele meu arab?

— Ugarowa şi oamenii săi caută fildeş. Dar fratele meu, alb, de ce străbate jungla de la un capăt la altul?

— Îl caut pe Emin Paşa. Ai auzit de el?

— E mult timp de când am plecat pe cărările junglei. Nu-l cunosc pe cel căruia i-ai pomenit numele. În Africa numai numele tău, Bula Matari, e vestit!

— Vreau să-ţi cer un ajutor!

— Cere-mi orice şi, de va fi cu putinţă, îţi voi satisface dorinţele.

— Îmi trebuie câţiva oameni de-ai tăi, voinici şi sănătoşi, care să cunoască bine drumul până la lacul cel mare.

— Îi vei avea! Să ştii însă că până unde vrei tu să ajungi, mai e o cale lungă!

— Vreau să ajung acolo, cu orice preţ!

— Bine! Faci cum vrei! Cu ce te mai pot ajuta?

— Îţi voi lăsa în grijă oamenii mei bolnavi. Eu voi merge mai departe doar cu cei sănătoşi.

— Bine! Voi face şi treaba asta! Dar tu ce-mi dai în schimb?

— Alimente nu am nici pentru mine,!

— Nu-mi trebuie! Fildeş ai?

— Nici atât!

— Atunci cum mă răsplăteşti?

— Îţi voi da bani.

— Fie şi aşa! Te va costa o mie de lire!

— O mie de lire?!

— Eu nu m-am mirat când tu mi-ai cerut ba una, ba alta. Tu de ce te miri?

— Ai dreptate! Şi-apoi ce însemnătate mai au banii, aici, pentru mine?

A doua zi, Ugarowa îi aduse lui Stanley trei dezertori. Oamenii săi îi găsiseră rătăciţi în junglă, încercând să spargă lăzile cu alimente, pe care le furaseră.

— Iată, Bula Matari! I-am prins pe aceşti şacali şi ţi i-am adus să-i pedepseşti cum vei crede de cuviinţă.

Stanley îi adună numaidecât pe şefii hamalilor.

— Mai ţineţi minte ce v-am spus deunăzi?

— Că-i vei pedepsi fără milă pe dezertori!

— Au furat alimentele, şi carabinele şi muniţiile noastre?

— Aşa este, stăpâne!

— Ne-au lăsat flămânzi şi lipsiţi de apărare?

— E adevărat, stăpâne!

— Poate să existe milă pentru trădători, pentru cei ce-şi părăsesc semenii, lăsându-i pradă foamei şi morţii?

— Nu, stăpâne!

— Deci judecata mea e dreaptă! Şi voi toţi sunteţi de aceeaşi părere cu mine! Pentru faptele lor vor primi pedeapsă aspră! Aceasta ca să fie de exemplu şi altora; altfel vom rămâne în curând singuri, expuşi morţii nemiloase. Să fie spânzuraţi! Unul azi, altul mâine şi cel de-al treilea, poimâine.

— Aşa vom face, stăpâne

Stanley se întoarse grăbit în colibă. Era pentru prima oară când hotăra o pedeapsă atât de aspră pentru oamenii săi. Dar nu avea altă cale de urmat. Se învârtea ca un leu în cuşcă, cu paşi mari şi apăsaţi, în strâmtoarea colibei. I se părea că aerul îl înăbuşă; îl urmărea pretutindeni imaginea celor trei dezertori, chipurile lor

cuprinse de spaimă la aflarea hotărârii stăpânului lor. Ieşi în prag şi strigă cu disperare:

— Reşid! Reşid!

Acesta era una din căpeteniile expediţiei, un zanzibarian vânjos şi deştept, care îi amintea de dragul său Butu, prietenul de odinioară. Alergă într-un suflet la chemarea lui Stanley.

— Reşid, ai auzit că vom spânzura pe cei trei dezertori?

— Da.

— Ce zici tu de treaba asta?

— Zic că trebuie să omorâm pe cei care vor să ne omoare!

— Dar nu e prea aspră pedeapsa? Ştii, Reşid, m-am gândit şi iar m-am gândit că jungla asta întăreşte ca fierul inima omului şi foamea îl face să-şi piardă capul. Nenorociţii aceştia nu se gândesc decât la stomacul lor care cere demâncare. E de mirare că un servitor fuge de stăpânul său, atunci când stăpânul nu mai are cu ce să-l hrănească?

— Ceea ce spui, maser, e cum nu se poate mai adevărat! Dar ei au fugit, furându-ne ce ne era neapărat trebuincios, ca să putem trăi. Dacă nu-i spânzurăm, atunci ce se va întâmplă mai departe?

— Ascultă, Reşid! Dacă am putea împiedica dezertările printr-un alt mijloc mai puţin aspru decât să-i spânzurăm?

— Toate mijloacele sunt bune, dar cel mai bun e, desigur, acela de a-i lăsa să trăiască, pentru a se îndrepta.

— Foarte bine! Vom încerca pentru ultima oară!

— Atunci să ne grăbim, maser! Oamenii au şi înălţat spânzurătoarea!

În jurul unui copac gros se adunase aproape toată

expediţia. O frânghie lungă era aninată de-o cracă puternică; unul dintre oameni tocmai trecea laţul după gâtul osânditului. Stanley se urcă pe un dâmb şi de îndată ce făcu un semn, toate zgomotele încetară. Mulţimea îl privea cu teamă şi respect.

— Ascultaţi, voi toţi! E drept să-l spânzurăm pe acest ticălos?

— Da, maser! se auziră câteva voci răzleţe.

— Dar dacă îl voi ierta — şi e pentru ultima oară când voi face acest lucru — credeţi că ar fi mai bine?

— Da, maser! Da, maser!

De astă dată strigaseră cu toţii, aproape într-un glas.

— Atunci, aşa să fie!

Se iscă o larmă nemaivăzută, explozie generală de bucurie. Căpeteniile hamalilor se aruncară la picioarele lui Stanley, ceilalţi vociferau, ţopăiau, dansau; nu mai ştiau ce să facă în semn de recunoştinţă pentru mărinimia conducătorului expediţiei. Braţele şi puştile se ridicau în sus, pe când ei strigau:

— Nimeni nu va mai părăsi pe Bula Matari!

— Moarte aceluia care va fugi de la Bula Matari!

— Arată-ne drumul spre Nyansa!

— Porunceşte-ne, Bula Matari, şi te vom urma!

Când condamnatului i se scoase laţul de după gât şi frânghia aruncată cât colo, el căzu în genunchi şi-i jură lui Stanley că va muri la picioarele sale.

— Bula Matari, cere-mi viaţa, o voi da bucuros pentru tine!

Stanley îi întinse mâna.

— Ridică-te! rosti el simplu.

Şi cele două mâini, una albă şi alta neagră, se întâlniră într-o strângere ce simboliza recunoştinţă şi iertare, prietenie şi jurământ.

Octombrie se dezlănţuise cu ploi torenţiale. Expediţia înainta din ce în ce mai greu. Foamea făcea ravagii, şi în fiecare zi se semnalau oameni morţi sau dispăruţi. Căpitanul Nelson avea nenumărate răni care se înrăutăţeau din ce în ce; aproape că nu mai putea merge. Cincizeci şi doi de negri zanzibarieni erau în aceeaşi situaţie cumplită.

— Domnule Stanley!

Nelson, abia târându-se, se apropie de el:

— Domnule Stanley, eu nu mai pot continua drumul. Lasă-mă aici, unde ne aflăm acum, împreună cu toţi cei bolnavi!

— Cum aş putea face aşa ceva?

— Nu! Inutil să protestezi! Îţi suntem o prea mare povară, şi în felul acesta întârziem ajungerea la ţintă.

— Dar, căpitane Nelson...

— Ascultă-mi rugămintea! Te rog să mă crezi că va fi mult mai bine pentru toţi. Dumneata, cu oamenii sănătoşi care ţi-au mai rămas, veţi merge înainte şi nu se poate să nu întâlniţi în drum vreo aşezare arabă. Ugarowa ne-a vorbit despre contoarul lui Kilonga-Longa. Trebuie să fie la vreo trei zile de marş depărtare. Eu voi rămâne aici, cu bolnavii şi infirmii, până când starea lor ne va îngădui să te urmăm.

Stanley îşi frământa bărbia în pumn, semn că nu ştia ce hotărâre să ia. În cele din urmă, analizând propunerea lui Nelson, i se păru totuşi că era singura soluţie acceptabilă în situaţia disperată în care se aflau.

— Bine, căpitane! Aşa voi face! Dar cu o condiţie. Îţi voi lăsa puţinele provizii pe care le mai avem!

— Bine! Şi dumneavoastră?

— Nu ne duce grija! Oamenii sănătoşi găsesc mai uşor de mâncare decât cei istoviţi şi bolnavi. Şi mai am o dorinţă. Doctorul Parke va rămâne cu dumneata, pentru

a vă îngriji sănătatea. Şi încă ceva! Când am plecat din Jambuja, aveam trei sute optzeci şi nouă de oameni, îţi mai aminteşti?

— Bineînţeles! Două sute i-aţi lăsat maiorului Barttelot, cu doctorul Bonny şi cu domnul Jameson.

— Exact! Acum, după trei luni şi jumătate de drum prin jungla asta afurisită, bănuieşti câţi ne-au mai rămas? Am făcut aseară apelul: două sute cincizeci şi doi. Şaptezeci şi unu au murit sau au dezertat, iar cincizeci şi şase s-au rătăcit.

— Şi cincizeci şi doi vor rămâne aici, cu mine.

— Ceea ce înseamnă că mai am aproximativ două sute de oameni şi peste două sute cincizeci de baloturi. Deci voi fi nevoit să-ţi las şi o parte din muniţiile destinate lui Emin Paşa.

— Faceţi cum credeţi că este mai bine! În orice caz, nu trebuie să vă întoarceţi din drum! Şi apoi sunt convins că peste câteva zile ne vom revedea.

Cei doi oameni se îmbrăţişară.

În zorii zilei, expediţia îşi continuă înaintarea. Ca un convoi funebru, oamenii se înşirară unul după altul, sleiţi de puteri. Rădăcinile comestibile alcătuiesc singura lor mâncare. Dacă nu vor întâlni satul arab al lui Kilonga-Longa, sunt pierduţi. Stanley nu s-ar mira şi nici nu ar condamna pe aceşti nenorociţi, dacă l-ar părăsi cu toţii, până la ultimul om. Sunt ca nişte biete epave; de-abia îşi mai târăsc picioarele pe drumul aspru al junglei, prin hăţişurile fără de sfârşit pe acest drum al morţii. Dar nimeni nu-l mai părăseşte pe Bula Matari. I-au jurat credinţă şi nici unul dintre ei nu-şi calcă jurământul.

— Vom muri pentru Bula Matari! Vom merge cu el până la capătul pământului! Ne vom târî cu ultimele noastre puteri, dar nu-l vom părăsi până la moarte!

Aceste cuvinte calde, izvorâte din inimi fierbinţi,

întăresc şi îmbărbătează pe omul care nu-şi cruţă viaţa pentru împlinirea datoriei.

Şi iată că după trei sute treizeci şi şase de ore de foame cumplită, credinciosul Reşid, aflat în fruntea coloanei, aleargă spre Stanley cât îl mai pot ţine picioarele. În pădure se află o poiană, de unde se deschide o cărare bătătorită, iar copacii poartă semnele obişnuite ale tribului arab Manuyema.

Stanley trase un foc de carabină în aer şi la puţin timp primi răspunsul: o salvă de focuri de armă, chiuituri şi strigăte.

Oamenii din caravană urlă, cuprinşi de bucurie, vecină cu nebunia. Poteca merge la vale şi în scurtă vreme zăresc lanuri de grâu, de porumb şi orez, semănături de cartofi şi fasole. Printre ele, căsuţele arabilor — înfăţişări de necrezut.

— Pe cuvântul meu că nu sunt vedenii! ţipă Stairs, cât îl ţin puterile.

— Suntem salvaţi! Îl acompaniază Jephson, dansând de bucurie.

— Înainte! Înainte! e strigătul întregii caravane.

Arabii le ies în întâmpinare. Sunt uimiţi şi parcă nu le vine să creadă că aceşti oameni, numai piele şi oase, sunt încă vii, după ce au străbătut sute de kilometri prin nepătrunsa şi înfiorătoarea junglă.

— Salamalec! Salamalec! Aţi învins drumul morţii! Numai Bula Matari şi oamenii lui puteau săvârşi o asemenea ispravă!

Capitolul XV.
Nyansa

Stanley cunoştea prea bine cât se putea încrede în tribul Manuyema, în aceşti nepoţi ai lui Tippu-Tib, neguţători de sclavi şi fildeş din tată în fiu, lacomi şi perfizi, cu gândul numai la îmbogăţire. Pe de altă parte, însă, el nu se putea lipsi de ajutorul lor tocmai acum când se afla într-o situaţie atât de disperată. De aceea, fusese nevoit să încheie un contract cu căpeteniile tribului, prin care aceştia se obligau să trimită treizeci de oameni în ajutorul căpitanului Nelson, cu patru sute de drugi de porumb, şi să-l îngrijească pe acesta, pe doctorul Parke şi pe cei cincizeci şi doi de bolnavi în satul lor, până ce expediţia se va întoarce de la lacul Nyansa. De asemenea, arabii se învoiau să-i dea o călăuză.

Pentru toate aceste servicii, urma ca la sosirea ariergărzii conduse de maiorul Barttelot, manuyemii să primească un balot şi jumătate de stofă.

În ziua de 26 octombrie 1887, Jephson, însoţit de patruzeci de zanzibarieni şi treizeci dintre sclavii manuyemilor, plecă spre tabăra căpitanului Nelson.

Între timp Stanley şi Stairs, cu oamenii care mai rămăseseră din caravană, continuară înaintarea prin junglă, spre lacul Nyansa.

Jephson îl găsi pe căpitan într-o stare deplorabilă.

— Ce se întâmplă aici, domnule căpitan? Tabăra e aproape pustie!

— Nenorocire, dragul meu Jephson! Din cincizeci şi doi de oameni, abia am mai rămas cu cinci.

— Şi ceilalţi? Unde sunt?

— Au murit de inaniţie sau au dispărut în întunecimile pădurilor şi nu s-au mai întors niciodată. Eu însumi sunt atât de slab că abia mă mai ţin pe picioare!

— Te rog să nu te împotriveşti hotărârii mele. Te voi lăsa, împreună cu doctorul Parke, în satul manuyemilor.

— Bine! Îţi mulţumesc! Şi tu, ce vei face acum?

— Mă voi grăbi să pornesc pe urmele lui Stanley!

Trei săptămâni mai târziu Jephson reuşi să-i ajungă şi cu forţele regrupate — În total o sută şaptezeci şi cinci de oameni — se îndreptară cu toţii spre lacul Nyansa.

Şi, în sfârşit, în dimineaţa zilei de 4 decembrie, Reşid, alergând fericit spre căpeteniile albe, de-abia răsuflând, aduse vestea cea mare:

— Maser! Câmpia! Se zăreşte câmpia cea verde! Am scăpat de junglă!

Întreaga caravană porni în pas alergător. Când ieşi din pădure, înaintea ochilor îi apăru o pajişte întinsă, scăldată de lumina zilei şi a soarelui; începură cu toţii să zburde ca o turmă de miei într-o păşune. Trecuseră o sută optzeci şi cinci de zile de când oamenii aceştia nu merseseră decât prin junglă, şi acum aveau impresia că se născuseră pentru a doua oară.

— Nu mai avem mult până la lac! le strigă Stanley. Dar fiţi atenţi! Nici acest drum nu e scutit de primejdii!

Din păcate, Stanley avusese încă o dată dreptate! Nu trecu mult timp şi o ceată de războinici, înarmaţi cu suliţe şi arcuri cu săgeţi, înconjurară ameninţător caravana.

Se aflau într-o vale scăldată de apele unui râu. În stânga apei se întindea o câmpie mănoasă, iar în dreapta se înălţa un deal nu prea înalt. Poziţia nu era de loc favorabilă lor.

— Până nu va cădea înserarea, va trebui să cucerim dealul, pentru a domina întreaga vale a râului! îşi exprimă părerea locotenentul Stairs.

Nelson şi Jephson aprobară imediat, mai ales că războinicii care se găseau pe deal începuseră să

înainteze, scoţând strigăte de luptă.

Puşcaşii primiră ordin să tragă câteva focuri de carabină în aer. Dar acest lucru nu avusese darul să-i intimideze pe atacatori, aşa după cum sperase Stanley. Dimpotrivă: după o uşoară ezitare, ei îşi continuară înaintarea şi numărul creştea necontenit. Războinicii aflaţi pe câmpie, însufleţiţi de vitejia celorlalţi, se apropiară şi ei tot mai mult.

— Încearcă să ne strângă ca într-un cleşte! strigă Jephson.

— Domnule Stanley! E momentul să trecem la contraatac! interveni şi Stairs, care ardea de nerăbdare să intre în acţiune.

Stanley se gândea cu amărăciune că o vărsare de sânge va fi inevitabilă. Totuşi ezita încă să dea comenzile pe care Stairs şi oamenii săi abia le aşteptau. Spera că atacatorii încercau numai să-i impresoare, că în scurt timp vor abandona intenţiile lor agresive. Dar când o săgeată străpunse gâtul unui hamal, iar o suliţă îl răni în coapsă pe un altul, îşi dădu seama că situaţia se agravează şi că va trebui să ia măsuri de îndată, pentru a nu risca să fie măcelăriţi fără. Îndurare. În câteva minute, dovedind că este şi un admirabil strateg, orândui şi dispuse aşezarea de luptă pentru apărare, iar pe Stairs îl trimise în fruntea unui grup alcătuit din cei mai buni puşcaşi, să respingă atacul războinicilor din deal şi chiar să încerce a cuceri poziţia avantajoasă pe care o oferea culmea acestuia.

Lupta dintre oamenii lui Stairs şi atacatori fu scurtă şi inegală. Când plumbii din carabine loviră în plin primul eşalon de războinici şi aceştia se prăvăliră fără suflare la pământ, restul se grăbiră să se retragă în dezordine, scoţând strigăte de disperare şi deznădejde. La rândul lor, războinicii din câmpie, aflaţi de cealaltă parte a

râului, văzând puterea nemaicunoscută de ei până atunci a armelor ce aruncau foc, se retraseră înspăimântaţi.

La căderea nopţii, Stanley instalase o tabără puternică pe culmea dealului cucerită de Stairs; nimeni nu mai tulbură liniştea caravanei, pe care de altfel o păzeau cu străşnicie zeci de santinele.

Zilele următoare înaintară pe un platou înalt, acoperit cu lanuri de grâu. Locuitorii ţinutului îi urmăreau de la distanţă, neîndrăznind să se apropie; câteva încercări izolate fură respinse cu pierderi destul de grele pentru ei.

De astă dată Stanley se afla chiar în fruntea coloanei, mergând alături de Reşid, călăuză credincioasă şi dotată cu un simţ al orientării foarte dezvoltat. Când ajunseră la marginea imensului platou, amândoi scoaseră strigăte de bucurie. Înaintea ochilor uimiţi, la aproximativ un kilometru depărtare, se întindea o fâşie îngustă de apă sclipitoare, albastră-argintie.

— Nyansa! repetară oamenii în cor, într-o explozie de bucurie şi fericire, fiindcă apariţia lacului însemna, poate, sfârşitul acestei lungi şi grele expediţii, a nopţilor de insomnie, a sacrificiilor şi jertfelor pe care le înghiţise lacoma junglă şi — lucrul cel mai de preţ — găsirea aceluia pentru care înduraseră — luni de zile — foamea, bolile, atacurile duşmănoase, intemperiile şi toate celelalte nenorociri ce se abătuseră asupra lor.

— Trăiască Bula Matari!

Oamenii dansează, cântă şi chiuie. Se îngrămădesc în jurul lui Stanley şi-l sărbătoresc, socotindu-l o fiinţă divină, deoarece numai o zeitate putea — după credinţa lor — să străbată cu atât a exactitate, fără să se înşele, drumul prin junglă, până la lacul cel mare.

Coborârea durează aproape trei ceasuri, fiindcă din loc în loc se opresc să facă faţă atacurilor locuitorilor de

pe ţărmul lacului.

În cele din urmă, un prizonier prins de Stairs, al cărui dialect reuşeşte să-l desluşească Reşid, le spune că face parte din tribul Vanjoro şi că ei sunt duşmanii de moarte ai regelui Cabrega din Unjoro.

— Dar ce amestec avem noi cu acest Cabrega?! exclamă Stanley, nedumerit. Explică-i — se adresă lui Reşid — că noi căutăm un om alb.

— Căutaţi un om alb?

— Da!

— Spune-i stăpânului tău că un om alb, cu numele Cassati, se află la regele Cabrega.

— Numele celui pe care îl căutăm este Emin Paşa şi are, sau a avut, o armată mare.

— Nu! De el n-am auzit!

— Crezi că tribul tău va încheia o alianţă cu noi? Ne trebuie alimente. Vă vom da în schimb stofe şi lucruri de podoabă.

— Degeaba veţi încerca să fim prieteni! Şi apoi nu avem mâncare nici pentru noi.

Aici se încheiase discuţia dintre Stanley şi prizonier, cu ajutorul tălmăcirilor lui Reşid. Stairs şi Jephson erau foarte dezamăgiţi de cele aflate şi priveau spre prizonier cu ciudă.

— Nu mai fiţi mâhniţi! încercă să-i consoleze Stanley. Mai bine să chibzuim la cele ce avem de făcut.

— N-aţi auzit, domnule? răbufni Jephson. Pe aici nu sunt culturi şi riscăm, aşadar, să murim de foame!

— Vom fi nevoiţi să ne întoarcem la platou!

Stairs izbucni şi el, plin de indignare:

— Speram, cel puţin, că Emin Paşa va trimite veşti băştinaşilor de aici că aşteaptă să-i sosească prieteni.

— Nu ştiu de ce n-a făcut-o şi nici nu ştiu ce-a devenit. Cum nu mai avem nici un fel de bărci asupra

noastră, va trebui sa umblăm pe uscat pentru a-l găsi pe Emin, ori, în situaţia noastră, nu ne putem permite acest lucru.

— Şi atunci ce facem?

— Nu ne rămâne altă cale decât să ne întoarcem pe platou. Vom ridica o tabără şi vom trimite un detaşament la Ipoto, sub conducerea unuia dintre dumneavoastră, pentru a aduce barca mea de oţel, mărfurile şi oamenii însănătoşiţi. Eu voi aştepta aici. Poate că, între timp, va sosi şi maiorul Barttelot cu oamenii săi şi cu hamalii promişi de Tippu-Tib.

Planul lui Stanley fusese adoptat, ne-existând altă posibilitate. Construiseră o tabără, apărată de-un cordon de întărituri, pe care o numiră „fortul Bodo“. De aici plecase locotenentul Stairs în ziua de 19 ianuarie a anului 1888 cu o trupă de vreo sută de oameni spre Ipoto, lagărul manuyemilor, şi se întoarse, o lună de zile mai târziu, după nenumărate peripeţii, însoţit de căpitanul Nelson şi doctorul Parke.

— Suntem iar laolaltă… aproape toţi! Mai lipsesc doar Barttelot, Jameson si Bonny!

— Nu mai e cazul să-i aşteptăm, dragă Stanley! interveni Nelson.

Căpitanul nu mai arăta de loc ca la plecarea din Jambuja. Din mândrul ofiţer de atunci rămăsese doar un bătrânel, cu faţa zbârcită, de-abia târându-şi picioarele slăbănoage.

Căpeteniile manuyema nu se ţinură de cuvânt; nu respectaseră contractul încheiat cu Stanley şi trataseră în chip revoltător pe cei doi albi şi oamenii lor.

— Mă tem că li s-a întâmplat ceva îngrozitor! Trebuiau de mult să ne fi ajuns! răspunse, îngândurat, Stanley.

— Dar şi Emin ne aşteaptă! Şi nici de el nu ştim în ce situaţie se află! Poate că au fost măcelăriţi până la ultimul om...

— Întârzierea lui Barttelot mă nelinişteşte cel mai mult! Emin are cu el o întreagă armată, pe când maiorul nu dispune decât de două sute de oameni, slab instruiţi.

— Am o idee! se amestecă în discuţie locotenentul Stairs. Să trimitem câteva ştafete pe drumul străbătut de noi în junglă.

— Ideea mi se pare bună! spuse Jephson.

— Şi mie la fel! îl susţinu doctorul Parke.

— Atunci, aşa vom face! hotărî Stanley. Am să aleg douăzeci dintre cei mai zdraveni oameni de-ai noştri. Şi eu îi voi însoţi!

— Ba asta n-am s-o îngădui nici în ruptul capului!

— De ce, dragă doctore?

— Ai uitat că suferi de stomac? Vei sta liniştit, pentru ca boala să nu se agraveze! Şi apoi e nevoie de dumneata aici.

— Mă voi duce eu! se oferi Stairs.

— Bine, prieteni! Dar nici noi nu vom sta cu braţele în sân! Va trebui să alcătuim un grup, care să cerceteze împrejurimile lacului Nyansa şi să-l descopere pe Emin. În definitiv, omul acesta constituie ţinta călătoriei noastre. Pentru salvarea lui am trecut atâtea obstacole şi am înfruntat atâtea primejdii!

Capitolul XVI.
Ruwenzori, stăpânul norilor

Trecuseră şapte săptămâni de la plecarea lui Stairs şi a celor douăzeci de ştafete. Nimeni dintre cei care îl însoţeau pe tânărul ofiţer nu se întorsese cu vreo veste. Aşteptarea, în fortul Bodo, devenise insuportabilă pentru Stanley. Aproape trei săptămâni zăcuse într-o stare de inconştienţă; numai devotamentul şi priceperea doctorului Parke îl salvase de la moarte. Acum, deşi se afla în convalescenţă, ardea de nerăbdare să pornească în căutarea lui Emin.

— Nu mai pot sta cu braţele încrucişate! Trebuie să-l găsesc chiar dacă mă voi duce până la capătul lumii! Eu stau aici şi omul acela se află într-o situaţie groaznică. Numai de l-aş mai găsi în viaţă!

— Dar nu eşti încă restabilit pe deplin! căuta să-l convingă doctorul Parke.

— Nu-i nimic! Trebuie să-mi îndeplinesc datoria!

Nimic nu-l mai putea opri din hotărârea luată. În fruntea unui detaşament de-o sută de hamali şi douăzeci de puşcaşi din tribul Manuyema, însoţit de Jephson, porneşte, înconjurând lacul, luând cu el şi barca de oţel demontată. Căpitanul Nelson şi doctorul Parke rămân la fortul Bodo. Locotenentul Stairs nu se întorsese încă.

Spre surprinderea lui, deşi drumul e greu, primejdiile îl ocolesc.

Aceleaşi triburi, care la prima apariţie a caravanei îl primiseră cu ură şi duşmănie, îl socotesc acum drept „marele lor prieten”. Numele şi faima lui „Bula Matari” se răspândiseră în tot ţinutul.

Într-o dimineaţă, când mica trupă se găsea la o distanţă de vreo două ore de mers de ţărmul nordic al

laşului Eduard, le apăru în cale o privelişte extraordinară: un lanţ de munţi acoperiţi de zăpadă, aflaţi la o mare depărtare. Vârfurile lor păreau retezate de masa lăptoasă a norilor. Oamenii se opriră, uimiţi.

— Ce munţi sunt aceştia, domnule Stanley? întrebă, curios, Jephson.

— Munţii Lunii, despre care se povestesc multe lucruri interesante încă din antichitate. Uriaşul acesta stâncos, acoperit de zăpezi eterne, al cărui chip stă aproape veşnic ascuns între faldurile alburii ale norilor, deşi se află la numai doi paşi de ecuator, se numeşte Ruwenzori. Bucură-te, Jephson! Suntem primii europeni care avem ocazia să-l admirăm.

Priviră prin binocluri coastele munţilor şi reuşiră să desluşească chiar contururile povârnişurilor şi ondulaţiile masei munţilor.

Stanley aprecie lungimea culmilor la aproximativ cincizeci de kilometri, iar înălţimea masivului stâncos, de aproape cinci mii de metri.

Cu toată depărtarea, se deosebea bine linia pădurilor şi copacii izolaţi, suspendaţi pe marginea prăpăstiilor. Se putea observa chiar şi culoarea oacheş-roşiatică a stâncilor ce se înşiruiau în razele soarelui, pe fundalul albastru, luminos, al cerului. Coasta care se prezenta privirilor părea extrem de râpoasă, aproape inaccesibilă. Zăpezile, din locul unde se aflau, semănau cu nişte pete mici, albe, dar ele se coborau până jos, pe dâmburi.

— În regiunea aceasta, un cer limpede este un lucru rar! De nu am fi stat atât de mult în aceste locuri, Ruwenzori ar fi rămas necunoscut încă multă vreme!

— Aveţi dreptate! îl aprobă Jephson. Şi ar fi fost păcat! Niciodată până acum n-am avut prilejul să admir atâta frumuseţe, atâta măreţie.

— Închipuie-ţi, dragul meu, că am văzut multe

monumente antice, piramidele şi Sfinxul, Templul soarelui de la Palinur, palatul din Persepolis, ca să nu mai vorbesc de vechile castele din Anglia. Istoria lor mă mişcă, durata lor îmi trezeşte un sentiment de mândrie şi respect, pentru că cei care au ridicat aceste clădiri au fost oameni ea şi noi. Timpul nu le-a putut clinti. Dar sentimentul pe care îl încerc acum, produs de vederea Ruwenzorilor, bătrâni de milioane de veacuri şi de o frumuseţe fără seamăn, e mult mai puternic.

— Ar trebui să stăm câtva timp pe aici, să cercetăm mai în amănunţime locurile.

— Nu, Jephson! Acum nu avem timp de pierdut! Noi am plecat să-l găsim pe Emin. Dacă întâmplarea a făcut să descoperim Ruwenzori, să fim mulţumiţi şi cu atât. E chiar foarte mult pentru moment. Negreşit că vom mai reveni prin aceste locuri cât de curând, şi atunci vom completa cercetările noastre, asupra „stăpânului norilor“.

Începuseră din nou explorările în preajma lacului Nyansa. Stanley ajunsese la capătul răbdării.

— Dacă Emin e pe aproape, nu se poate să nu fi auzit că-l căutăm, îşi mărturisi el, cu glas tare, într-o seară, gândul.

— Tocmai despre asta veneam să vă vorbesc! îl întâmpină Jephson.

— Ce spui?!

Ochii lui Stanley străluceau ca niciodată.

„Are febră sau presimte că l-am descoperit pe Emin?“ se întrebă Jephson.

— Priviţi! Am un mic colet pentru dumneavoastră. Cred că în el e o scrisoare.

— E de la Emin?! Dă-mi-o degrabă!

— L-au adus doi mesageri din Cavali. Şeful tribului de acolo spune că l-a primit de la şeful tribului din

Njamsassi.

Stanley luă cu nerăbdare coletul. Desfăcu, cu mâini tremurânde de emoţie, pânza înmuiată în ulei. Intr-adevăr, micul colet conţinea o scrisoare. Citi mai întâi semnătura.

— Da! E de la Emin! confirmă el emoţionat, cuprins de o bucurie fără margini. Aşadar, trăieşte! Nu ne-am sacrificat degeaba! Jephson, îţi dai seama?

— Desigur, domnule! Îmi permiteţi să mă retrag?

— Stai să-ţi citesc şi dumitale! Vreau să fii părtaş la marea mea bucurie!

„Scumpe domnule,

Venind până la mine zvonul că nişte oameni albi se arătaseră în partea de miazăzi a lacului, am venit să capăt ştiri. Astăzi mi-a sosit un om din partea lui Mpigua, un şef de trib din Njamsassi. Trimisul lui spune că se oferă să-ţi transmită o scrisoare. Trimit deci cu omul acesta pe Mpogo, unul din aliaţii mei.

Când vei primi rândurile mele să rămâi acolo unde te afli şi să mă înştiinţezi ce doreşti...

Stanley nu mai continuă lectura scrisorii. Rămase nemişcat, ca o stană de piatră, cu privirea pierdută undeva, spre bolta înstelată a cerului. Nici Jephson nu îndrăzni să scoată vreun cuvânt.

Prea mare era durerea şi decepţia lui Stanley! Rândurile reci şi rigide îi încreţiseră şi mai mult cutele de pe frunte, iar din ochii aceia sinceri, mari şi buni, se prefirau câteva lacrimi de amărăciune.

Într-un târziu, trezindu-se parcă dintr-un somn adânc, se întoarse către Jephson şi-i spuse:

— Cât am suferit noi, prietene, cât am suferit! Îţi aminteşti de scrisoarea lui Emin, de prima lui scrisoare, reprodusă în toate ziarele londoneze? De strigătul disperat care răzbătea din cuprinsul ei? *„Dacă cineva nu*

ne va sosi în ajutor, sântem pierduţi!“

— Da, îmi amintesc foarte bine! şopti cu glas stins Jephson.

— Şi iată, acum, aceste rânduri... atât de reci... Nu ştiu ce să mai cred!...

— Îngăduiţi-mi să vă fac o propunere?

— Te ascult!

— Voi pleca până la el. După socotelile mele se află la o distanţă de două zile de locul unde ne găsim noi acum. Voi călători pe lac, în barca de oţel, căreia am să-i adaug pânze pentru a merge mai repede. Şi sunt sigur că izbutesc să-l conving să vă facă o vizită.

— Bine, dragul meu! Faci cum crezi de cuviinţă!

Jephson salută milităreşte şi plecă. Stanley rămase la intrarea colibei, gânditor, până ce zorile mijiră, vestind începutul unei zile noi.

Capitolul XVII.
Emin

Barca de oţel se întoarse la 28 aprilie, aducându-l pe Jephson, însoţit de alţi doi albi. Unul dintre aceştia, de statură mijlocie, slab, purtând ochelari, cu barba căruntă, se apropie de Stanley, adresându-se într-o englezească perfectă:

— Domnule Stanley, vă rog să primiţi mulţumirile mele!

Se oprise în loc, intimidat oarecum, fâstâcit la vederea aceluia despre care probabil că Jephson îi povestise câte îndurase pentru salvarea lui.

Stanley îi întinse mâna cu politeţe, dar cu destulă răceală, ceea ce nu era de loc obişnuit cu firea lui. Pe lângă faptul că îl impresionase neplăcut scrisoarea lui Emin, se adăuga acum şi înfăţişarea fizică a acestui om, pe care, în imaginaţia lui, şi-o închipuise cu totul neobişnuită. Abia acum îi veniră în minte descrierea pe care i-o făcuse doctorul Junker şi cuvintele acestuia: „Chiar dacă îl veţi salva, nu veţi afla nicicând de la el vreun pic de recunoştinţă“. Gândul lui nu fusese decât acela de a salva un om aflat în nenorocire. Aşa cum se întâmplase şi cu Livingstone. Pentru el, cuvântul dat, obligaţia asumată, erau sfinte.

Emin Paşa citise firmanul Kedivului din Cairo, precum şi scrisorile lui Evelyn Baring, pe care Stanley le păstrase cu deosebită grijă.

— Nu mi se porunceşte să vă urmez! conchise Emin, după ce parcursese, tacticos, rândurile ce-i erau destinate.

— Într-adevăr, domnule, aveţi libertatea să faceţi ce veţi crede de cuviinţă.

— Nu mi se spune să mă întorc la Cairo! susţinu, cu încăpăţânare, Emin. Mi se dă libertatea să iau singur o hotărâre.

— Aşa este! Misiunea mea a fost să vă caut, să vă găsesc şi să vă dau ajutor, răspunse, cu oarecare asprime în glas, Stanley. Sunt gata să vă uşurez întoarcerea la Cairo prin Zambezi, pe drumurile cunoscute foarte bine de mine. Asta numai dacă vă hotărâţi să veniţi cu noi. Aveţi timp suficient de gândire! Eu tot trebuie să-mi aştept ariergarda pe care am lăsat-o la Jamlbuja sub conducerea maiorului Barttelot. Chiar acum mă voi întoarce la fortul Bodo. Poate între timp, oamenii pe care îi aştept de atâta vreme au şi sosit.

— În orice caz, vom mai ţine legătura, ne vom mai revedea, nu-i aşa?

— Desigur. Până nu-mi regăsesc toţi oamenii, nu voi pleca din aceste ţinuturi. Am onoarea să vă salut!

Aproape două luni trecuseră de la prima întâlnire dintre Stanley şi Emin.

În tot acest timp, comportarea lui Emin îl contrariase. De neînţeles rămânea încăpăţânarea acestuia de a întârzia în provinciile ecuatoriale, înconjurat de triburi vrăjmaşe, de ameninţarea duşmanului său temut, Mahdi, de sudanezii răsculaţi. Ce mister se ascundea oare în spatele afirmaţiilor viclene ale lui Emin, că Ecuatoria reprezintă pentru el, deocamdată, liniştea şi fericirea, iar reîntoarcerea în Egipt, nesiguranţa şi poate chiar sfârşitul carierei sale diplomatice în slujba Kedivului şi a englezilor?

Stanley nu se simţea bine şi din cauza frigurilor care îl hărţuiau fără încetare. Doctorul Parke îi recomandase, pentru a nu ştiu câta oară, odihnă şi linişte. Dar reîntoarcerea lui Stairs şi a ştafetelor sale la fortul Bodo,

fără nici o veste de la Barttelot, îl copleşise peste măsură. E drept, locotenentul nu se aventurase decât până la Ipoto, la tabăra manuyemilor dar, oricum, ce se va fi întâmplat cu maiorul şi oamenii săi? Ce se petrecuse la Jambuja în răstimp de aproape un an de zile? Trebuia să afle neapărat! Altfel însemna că nu şi-a împlinit pe deplin datoria!

Mărturisise aceste gânduri prietenilor apropiaţi: Nelson, Jephson, Stairs şi doctorului Parke. Fiecare dintre ei se oferise să plece la Jambuja.

— Nu! se opusese, ferm, Stanley. Eu am fost şi sunt şeful expediţiei! Eu voi pleca la Jambuja! Nici unul dintre voi nu e atât de rezistent pentru a străbate din nou jungla.

În ziua de 16 iunie părăsi fortul cu peste două sute de oameni, nu mai înainte de-a preda comanda căpitanului Nelson.

— Dacă nu mă întorc până la sfârşitul anului, atunci te sfătuieşti şi cu ceilalţi şi veţi face cum credeţi că e mai bine.

Şi iată-l din nou în junglă! Revede întregul parcurs pe care-l mai străbătuse o dată: apele, luminişurile, cascadele, arborii seculari care se înălţau până la cer.

Vechile cărări, croite cu atâta trudă, sunt acum acoperite şi trebuie desfăcute şi tăiate din nou. Vechii duşmani îl atacă fără cruţare: triburile sălbatice, foamea, boala şi oboseala. Din nou ploi repezi, ploi multe, umezeală şi căldură înăbuşitoare, din cauza cărora abia mai pot respira.

Oamenii se tem că Stanley nu va mai putea înfrunta jungla. Şi totuşi el e cel care rezistă cu înverşunare, cu îndărătnicia bravă a ţăranului galez. Din nou se ivesc cadavrele în nemilosul „iad verdea.

După şaizeci de zile ajunse cu jumătate din oameni la

Jambuja. Satul pare pustiu, dar la vederea caravanei se însufleţeşte îndată. Un grup numeros îl înconjoară. Îl privesc şi nu-l recunosc, fiindcă o barbă sălbatică şi încâlcită i-a acoperit faţa.

— Ai cui sunteţi voi? întrebă el, cu glasul stins.

— Ai lui Stanley!

— Nu mă mai recunoaşteţi?

— Bula Matari! strigă unul din mulţime.

— Bula Matari! S-a întors Bula Matari! Bula Matari trăieşte! izbucniră de pretutindeni strigăte.

Se înghesuiau toţi să-l vadă mai bine, mai de aproape.

Deodată se aşternu tăcerea. Un alb se apropie de Stanley, şovăitor, tremurând ca apucat de friguri. Mulţimea îi făcu loc respectuoasă. Era doctorul Bonny. Văzându-i înfăţişarea jalnică, Stanley se grăbi să-l întrebe, după o mută şi prietenească îmbrăţişare:

— Unde e maiorul, Bonny?

Doctorul lăsă privirile în pământ. Scormonea cu gheata în nisip, ca şi cum ar fi desenat ceva numai de el ştiut, ca şi cum nici n-ar fi auzit întrebarea.

— E bolnav? Răspunde-mi!

— Maiorul a murit.

Cuvintele căzură aspre, dure, ca o ghilotină peste gâtul unui condamnat.

— A murit?! A fost bolnav?

— Nu! A fost împuşcat!

— De cine?

— De oamenii lui Tippu-Tib.

Furia lui Stanley nu mai cunoştea margini. Dinţii scrâşniră, unghiile se înfipseră adânc în carne.

— Şi Jameson? Unde e Jameson?

— A plecat! S-a dus să caute hamali şi nu s-a mai întors!

— Şi ceilalţi? Ward? Şi Troup? Cei doi consilieri tehnici ai maiorului Barttelot?

— Au plecat şi ei! S-au întors în Europa. Stanley, să nu-i judeci prea aspru! Noi, toţi, am aflat că tu ai murit acolo, în junglă...

— Cine a putut scorni aşa ceva?

— Oamenii lui Tippu-Tib! Unii dintre ei se jurau chiar că ţi-au văzut oasele. Eu aş fi luat comanda ariergărzii, cu toate că sunt slab şi neputincios. Am vrut să te caut, să mă conving dacă mai trăieşti sau e adevărat că ai murit. Dar n-am avut oameni suficienţi. Îţi aminteşti? Ne-ai lăsat aici cu două sute şaptezeci şi unu de oameni şi cu speranţa că Tippu-Tib va respecta contractul şi va trimite încă şase sute. Acum n-am mai rămas decât o sută cinci. Ceilalţi au murit sau au dezertat. Cât despre hamalii promişi, nici urmă!

— Deci eşti singurul supravieţuitor dintre comandanţii pe care i-am lăsat la Jambuja?

— Singurul!

Doctorul Bonny făcu câţiva paşi într-o direcţie nehotărâtă. Apoi se răzgândi, se opri în loc şi se întoarse către Stanley:

— Dacă vrei să vezi mormântul lui Barttelot, e aproape de aici.

Şi arătă cu mâna în direcţia unei movile, pe care se vedea destul de clar o cruce neagră, întunecată, mai neagră şi mai întunecată poate decât gândurile care-l cuprinseseră pe Stanley în acele clipe.

De-abia în septembrie izbutise Stanley să refacă ariergarda din Jambuja, şi patru luni mai târziu ajunsese îndărăt la fortul Bodo, încărcat cu toate muniţiile şi rezervele de hrană destinate lui Emin.

Datoria! Mereu acelaşi refren care îl obsedase toată

viaţa. Niciodată nu părea că a ostenit pentru a împlini promisiunile. Niciodată nu rostise cuvântul „destul” sau „ajunge cât am făcut până acum!“

Pierduse prieteni dragi: Barttelot, Jameson, Bonny, căruia la puţin timp după sosirea în Jambuja fusese nevoit să-i sape un mormânt alături de cel al maiorului, căci bietul om se stinsese ca o lumânare, poate de inimă rea, sau poate de-un microb necunoscut. Cine putea să ştie?

Stanley socotea că acum a sosit momentul să se îngrijească mai îndeaproape de Emin. „Va trebui să-l conving să mă urmeze la Zanzibar“, gândea el.

Găsise fortul şi locuitorii săi în bună stare. Nelson era pe deplin refăcut. Stairs la fel; ba doctorul Parke părea chiar că întinerise. Totuşi o umbră întuneca aceste mici bucurii. Cei din fort nu aveau nici o ştire de la Emin şi nici de la Jephson, care fusese delegat de către Stanley să rămână cu acesta.

— Trebuie să transportăm proviziile şi muniţiile în tabăra lui Emin! Nu avem însă hamali suficienţi şi nici nu ştiu ce se întâmplă acolo. Va trebui să pornesc înainte cu câţiva oameni, să aflu ce s-a întâmplat cu Jephson şi cu Emin.

Şi neostenitul Stanley porni din nou la drum.

În ziua de 16 ianuarie, pe când se afla la o depărtare de numai o zi de Nyansa, câteva ştafete îi aduc scrisori de la Emin şi Jephson.

Din lectura lor află că ofiţerii lui Emin se răsculaseră, îl demiseseră din funcţiile sale şi îl închiseseră. Conducătorii revoltei povestiseră soldaţilor şi oamenilor paşei că Stanley era un aventurier; scrisoarea Kedivului, falsă, vestea căderii oraşului Khartum, o minciună, iar că Emin se înţelesese cu Stanley, ca prin vicleşug să-i atragă pe toţi la Zanzibar şi să-i vândă englezilor ca

sclavi. Tocmai când Emin fusese închis, sosi în tabăra răsculaţilor o veste senzaţională: oamenii lui Mahdi, califul sângeros, ajunseseră în apropiere şi trimiseseră trei dervişi să-i ceară paşei supunere. Rebelii se temeau de Mahdi mai mult decât de Stanley, aşa că reapariţia acestuia fusese considerată acum de toţi ca unica salvare.

Îl eliberară numaidecât pe Emin, în timp ce Stanley îşi instală o nouă tabără la Cavali, unde chemă şi pe Nelson şi ceilalţi, cu toate proviziile şi muniţiile.

Încăpăţânarea lui Emin de-a rămâne pe loc încă o vreme îl determinase pe Stanley să hotărască a explora, pe îndelete, marea lui pasiune: Ruwenzori.

— Ţi-am spus eu, Jephson, că ne vom întoarce la „stăpânul norilor“?

— E tocmai ce mi-am dorit şi eu! mărturisi tânărul cu entuziasm.

— Şi de data aceasta ne vor însoţi şi ceilalţi prieteni ai noştri: Nelson, Parke şi Stairs.

— A sosit vremea să părăsim aceste locuri, să plecăm spre Zanzibar, îi spuse hotărât Stanley, atunci când, în sfârşit, se reîntâlni cu Emin.

— Credeţi? replică acesta.

— Nu vă înţeleg! Mahdi va fi aici cel mai târziu la începutul lui mai.

— Vom rezista!

— Cu cine? Cu oamenii care te-au arestat? Cu hamalii mei atât de obosiţi, care de-abia aşteaptă să se reîntoarcă în ţinuturile lor de baştină? Când am venit aici, am crezut că vom fi primiţi cu braţele deschise. Am fost trataţi însă cu atâta indiferenţă, încât îmi vine să cred că ajutorul nostru n-a fost dorit. Acum nu vă hotărâţi ce să faceţi! Vreţi să fiţi prinşi de oamenii lui Mahdi şi căsăpiţi

până la ultimul om? Nu v-am înţeles şi n-o să vă pot înţelege niciodată! Eu unul m-am decis: la data de 10 aprilie voi pleca spre Zanzibar. De vreţi să mă întovărăşiţi, bine! De nu, vă priveşte! La fel voi spune şi oamenilor dumneavoastră.

Dar nu apucase Stanley să se îndepărteze mai mult de zece paşi, că Emin se şi repezi pe urmele lui:

— Nu mă lăsaţi, domnule Stanley! Nu mă lăsaţi! Pregătiţi totul! Să plecăm cât mai repede de aici! Vă voi rămâne recunoscător toată viaţa!

Stanley se opri în loc şi privi cu dispreţ pe omul acesta zănatic, care putea să-şi schimbe în câteva clipe hotărârile, să cadă dintr-o extremă în alta cu atâta uşurinţă.

— Hotărât lucru! Veţi fi totdeauna o enigmă pentru mine, rosti el, mai mult pentru sine.

La 10 aprilie, caravana porneşte din Ca-vali. Sunt peste o mie cinci sute de oameni: două sute ai lui Stanley, restul din Manuyema, Cavali sau ai lui Emin. Când trec prin faţa minunatului Ruwenzori, Stanley îşi scoate pălăria. E un gest simbolic. „Sfărâmătorul de stânci” îl salută pe „stăpânul norilor”.

Încet, încet, imensa coloană străbate drumul lung de mii de kilometri şi în după-amiaza zilei de 3 decembrie a anului 1889 pătrunde în oraşul Bagamojo, pe coasta Oceanului Indian.

Populaţia oraşului îl poartă în triumf pe Stanley. Pe buzele tuturor nu era decât numele său, dar mai ales porecla transformată acum în renume: „Bula Matari!“

Bula Matari, descoperitorul lui Livingstone şi al Congoului, salvatorul lui Emin, învingătorul întunecimilor junglei, omul care a străbătut de la un capăt la altul un continent necunoscut: „Sfărâmătorul de stânci!“

— Nu voi uita niciodată ce-ai făcut pentru mine, îi

spuse Emin la despărţire.

Când Stanley ajunse la Zanzibar, află că Emin se hotărâse să treacă în slujba Germaniei. Atunci trimise pe servitorul său, Sali, la Bagamojo pentru a-i aduce veşti de la el şi dacă era adevărat ceea ce auzise. Sali se reîntoarse curând.

— Ce ţi-a spus Emin Paşa? Ţi-a dat vreo scrisoare pentru mine?

— Iartă-mă, stăpâne, de vestea ce ţi-o aduc! A spus că nu vei mai avea mult de trăit dacă te vei arăta vreodată prin Bagamojo...

— Straniu răspuns, iubite Sali, dar nu e pentru ultima oară când oamenii îşi arată faţă de mine nerecunoştinţa lor...

EPILOG

În anul 1890, Stanley se căsătorise. Avea aproape cincizeci de ani.

Trei ani mai târziu era ales membru al parlamentului englez. Apoi urmară călătoriile în toate părţile globului. Fără hamali, fără puşcaşi. Pretutindeni însoţit doar de soţia sa. E proclamat doctor onorific al Universităţilor din Cambridge, Oxford şi Halle şi membru de onoare al tuturor societăţilor de geografie de pe continentul european. E decorat cu marea cruce a ordinului cavalerilor Băii.

Dar Stanley — neînvinsul, gloriosul, exploratorul, îndrăzneţul, omul de caracter, tenacele ţăran englez, savantul, aventurierul — nu se simte la largul lui în Parlament, în metropolă, în lux, în fast şi bogăţie. De aceea, modest ca întotdeauna — calitate pe care nu o au decât oamenii cu adevărat mari — se retrage într-o bună zi la patruzeci şi cinci de kilometri de Londra.

Aici, aşezat într-un fotoliu comod, instalat pe veranda frumoasei sale vile, aplecat peste filele jurnalului de amintiri, într-o zi de început de mai, însemnează câteva rânduri:

„Africa e în mine. Acolo îmi era locul. Lângă dragul meu Livingstone. M-am zbătut o viaţă întreagă să-mi împlinesc toate datoriile şi mi le-am împlinit. Care a fost recunoştinţa oamenilor? Onoruri, decoraţii şi mai ce? Calomnii şi campanii împotriva mea au fost destule. Mai puţine actele de recunoştinţă şi strângerile de mână calde, sincere, ale adevăraţilor prieteni. Mi-au murit toţi cei dragi. Şi Nelson, şi Parke, şi Sali, şi atâţia alţii... Destul! Ajunge cât am trăit! Suliţele băştinaşilor africani m-au rănit, calomniile au fost însă răni mult mai adânci, mai amare... Un om însă nu trebuie să se abată din

drumul său numai pentru că latră câinii... Destul!...“

Aici, mâna încleştată pe pană se opreşte din scris.

Obosit, Stanley adormise în fotoliu.

Doamnei Stanley i se păru că aude un geamăt uşor, un fel de scâncet de copil. Luă un pled gros şi-l aşternu peste trupul soţului său. În somn, Stanley surâdea unui gând. Poate gândul acela era Livingstone, sau Congo, sau întreaga Africă...

Femeia păşi în vârful picioarelor pe verandă, străduindu-se să nu-l trezească, şi închise binişor uşa în urma ei.

ianuarie-aprilie 1969

Lector: GEORGETA PĂSĂRIN
Tehnoredactor: ION PANAITESCU
Apărut 1971. Comanda nr. 9309.
Coli de tipar 11,5. Tiparul executat sub
comanda nr. 10170 la Combinatul
Poligrafic „Casa Scânteii“,
Piaţa Scânteii nr. 1, Bucureşti,
Republica Socialistă România.

Butu se apropie de Stanley. Se apleacă până la pământ de trei ori. După aceea ridică privirile spre cer şi rosteşte în auzul tuturor:

— Maser! Tu ai învins câinii cei răi. Tu ai învins muntele cel mare! Toţi oamenii nu mai spus la tine maser Stanley. De acum înainte, tu, pentru noi, Bula Matari!

— Bula Matari! repetă întreaga caravană. Bula Matari, sfărâmătorul de stânci! E ca un strigăt de victorie după o bătălie îndelungată.

Ecoul acestor două cuvinte se aude până departe, se răsfrânge peste întinsul apelor şi al junglei, peste înălţimea maiestoasă a munţilor şi abisul prăpăstiilor. Bula Matari, spărgătorul de stânci ! Nume glorios ce va deveni cunoscut în toată regiunea scăldată de apele fluviului Congo... Va străbate întregul continent de la un capăt la altul, va ajunge celebru în toată lumea.